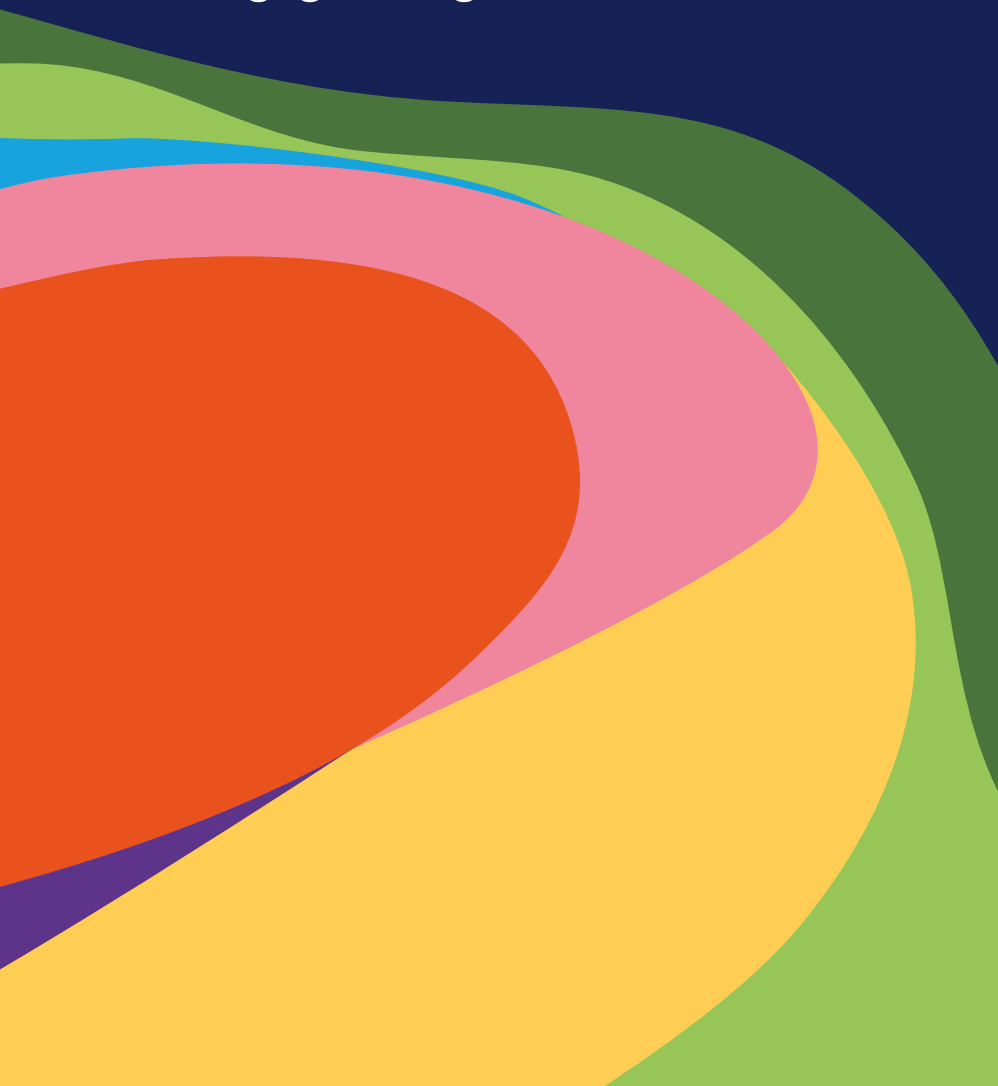

ENGAGEMENTS — HÅNDBOGEN

10 læringer til dig,
der vil engagere unge

- 24 Fokusér din forberedelse**
- 36 Kom smart (og rart) fra start**
- 48 Ingen tillid – intet engagement**
- 62 Tal med unge, ikke om unge**
- 74 Op at stå**
- 86 Tænk ud af skriften**
- 98 Nye rammer = nysgerrighed**
- 106 Lad unge bestemme (!)**
- 120 Krøllen på halen**
- 132 Evaluér mer´**

ENGAGEMENTS — HÅNDBOGEN

10 læringer til dig,
der vil engagere unge

Udgiver: Ungdomsbureauet

Ansvarshavende redaktion: Christian K. Bay

Projektleder og redaktør: Sisse Nedergaard Jensen

Forfattere: Alberte Rosendal Bennedsen og Victoria Dahl Understrup

Oplag: 3.000

Omslag: Amalie Frimann Friis-Andersen

Layout: Amalie Frimann Friis-Andersen

Illustrationer: Liv Westphal Lansner

Korrektur: Tina Michaela Møller og Annie Stenderup

Trykkeri: Specialtrykkeriet Arco

ISBN: 978-87-973789-2-2

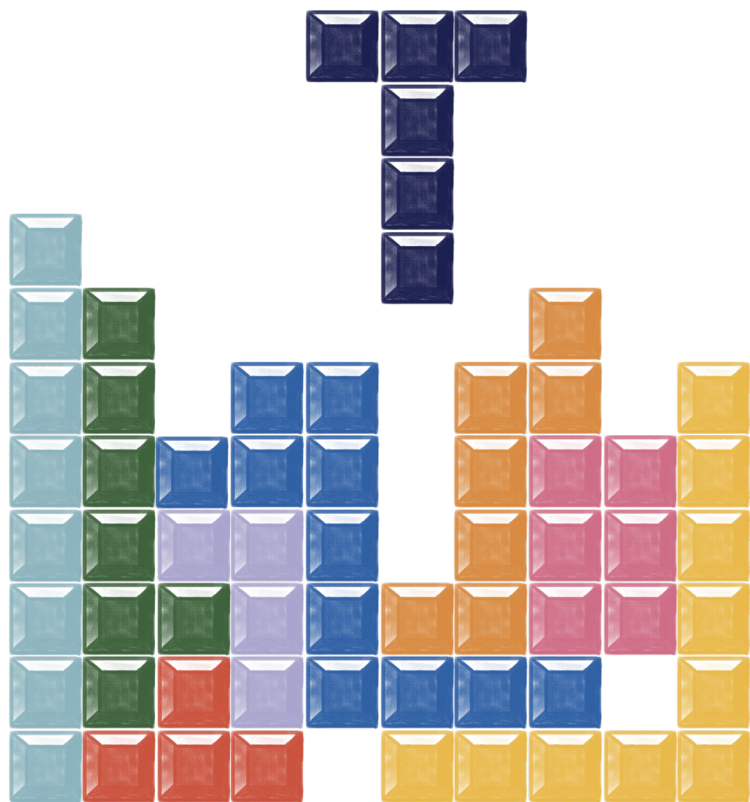
Finansieret af: Lauritzen Fonden

Bogen er et vidensprojekt lavet af Ungdomsbureauet under projektet Mangfoldigt Engagement støttet af Lauritzen Fonden. Den er et udtryk for vores erfaringer med, hvordan engagement hos unge er mangfoldigt og derfor kan se ud på forskellige måder. Ungdomsbureauet er en nonprofitorganisation, der skaber betingelser for unges engagement i samfundet.

Indholdsfortegnelse

FORORD	7	04.	
LÆSEGUIDE	8	TAL MED UNGE, IKKE OM UNGE	62
I BOGEN FINDER DU...	10	Hvordan skal man så gøre det?	64
HVORDAN FORSTÅR VI		1) Brug og fortolk deltagernes svar	64
ENGAGEMENT?	12	<i>Dit liv i korte sætninger</i>	66
HVORDAN HAR VI UNDERSØGT		2) Sæt deltagernes erfaringer	
ENGAGEMENT?	16	i centrum	68
01.		<i>Vis jeres nabolag</i>	69
FOKUSÈR DIN FORBEREDELSE	24	Andre råd til at få indblik i deltagernes verden	70
Oktogonet – de otte vigtigste byggesten	26	05.	
En udfyldt oktagon	28	OP AT STÅ	74
Et oktagon, du kan udfylde	30	Til at understøtte din workshop	76
02.		<i>Flyvende plancher</i>	77
KOM SMART (OG RART)		<i>Stemme-Stopdans</i>	78
FRA START	36	Til at supplere din workshop	79
Hvad gør dig spændende?	38	<i>Skyd og undvig</i>	80
<i>Præsentation med billeder</i>	39	<i>Hotdog</i>	81
<i>Fordomsleg</i>	40	Bliver lege og bevægelse for barnlige?	82
Hvorfor er du der?	41	06.	
Hvad skal der ske?	42	TÆNK UD AF SKRIFTEN	86
Hvordan får du alle i tale?	43	Hvad er fordelene ved at bruge skrift i din workshop?	88
<i>Tjek ind</i>	44	Hvad er så ulemperne ved at bruge skriften?	88
Afvej dine muligheder	45	Tal til andre sanser	89
03.		<i>Trekantsløbet</i>	90
INGEN TILLID – INTET		<i>Byg dit projekt</i>	91
ENGAGEMENT	48	<i>Telefonsamtale</i>	92
Tillid mellem dig og deltagerne	50	Variér dine aktiviteter i løbet af workshoppen	94
Tillid mellem deltagerne	52	07.	
<i>Katten og hunden</i>	54	NYE RAMMER= NYSGERRIGHED	98
<i>Tæl til 20 sammen</i>	55	Få deltagerne ud af lokalet	100
<i>Rummets spilleregler</i>	56	Lav om på lokalet	101
Tillid til deltageren selv	57		
<i>Få munden på gled</i>	58		

Fra kaos til orden	102	<i>Skriv og svar på et spørgsmål</i>	154
Tag noget nyt ind i lokalet	103	<i>Mindfulness</i>	
08.		<i>Blindtegning</i>	
LAD UNGE BESTEMME(!)	106	#samtalestartere	160
Vælg!	110	<i>Toiletpapirsstykker</i>	
Sæt ind!	111	<i>Samtalesalon</i>	
<i>Monopolet</i>	112	<i>'Tag' din skole eller lokalområdet med statements</i>	
Lav selv!	114	#selvtillidsskabere	164
Kan med- og selvbestemmelse blive for meget?	116	<i>Komplimentskaos</i>	
<i>Stem og udvælg med streger</i>	117	<i>Identitetsøvelse</i>	
09.		#energiboostere	168
KRØLLEN PÅ HALEN	120	<i>En række uden at snakke</i>	
De tidskrævende	122	EFTERORD	170
<i>Associationsleg</i>	124	INSPIRATION FRA	172
De hurtige	125	TAK TIL	174
<i>Tjek ud</i>	125	HVEM STÅR BAG BOGEN?	175
<i>Holdningsbarometer</i>	127	VIL DU LÆRE MERE?	175
10.			
EVALUÉR MER'	132		
Klassisk spørgeskema			
→ Holdningsbarometer	134		
Plenum-interviewet			
→ 1:1-samtalen	136		
Andre evalueringsøvelser	138		
ØVELSESKATALOG	142		
#ideudtrækkere	144		
<i>Planlæg den fedeste fest</i>	144		
<i>I like, I wish, I wonder</i>	145		
<i>Tænkeskrivning</i>	146		
<i>HV-modellen</i>	148		
<i>Negativ brainstorm</i>	149		
<i>Papirets uendelige muligheder</i>	150		
#fællesskabsoptimerende	152		
<i>Sko i en pose</i>	152		
<i>Frugtsalat</i>	153		

Forord

Det, du sidder med nu, har vi valgt at kalde **Engagementshåndbogen**. Den er blevet til, fordi vi har haft et ønske om at forstå, hvordan unge engageres – og blive klogere på, hvordan vi kan understøtte engagementet mest muligt.

Der er stor forskel på, hvilke unge der organiserer og engagerer sig i samfundet, og rigtig mange unge føler, at det ikke nytter at blande sig. Måske fordi det føles for stort og uoverskueligt? Måske fordi de ikke føler, at de har noget at sige eller har modet til at sige det? Eller måske fordi, de er bange for, at ingen lytter?

Derfor søsatte vi i *Ungdomsbureauet* projektet *Mangfoldigt Engagement*. Projektet har haft til formål at få flere unge til at få en oplevelse af, at de har relevant erfaring og viden, der kan komme vores samfund til gode; en fornemmelse af det, vi kalder demokratisk selvtillid. Derudover har vi ønsket at blive klogere på forskellige unge og deres tilgang til engagement – for jo mere vi ved om engagement, jo mere kan vi også sætte ind for at engagere mangfoldigt. Den viden er vi nu klar til at dele med dig.

Resultatet er **Engagementshåndbogen**, hvor du præsenteres for ti læringer, som vi har kategoriseret under forskellige overskrifter. Læringerne har vi suppleret med specifikke øvelser, metoder og erfaringer, som vi har gjort os løbende i projektet. Noget af indholdet har vi lånt af andre seje organisationer og aktører, og noget har vi selv opbygget og justeret med de erfaringer, vi har gjort os.

Engagementshåndbogen er skrevet til dig, der arbejder med at engagere unge. Måske er du underviser, oplægsholder, projektmedarbejder eller frivillig i en organisation, der arbejder med unge. Måske er du voksen, eller måske er du selv ung. Du kan bruge bogen som inspiration til dit eget arbejde med unge og få konkrete redskaber til, hvordan du kan engagere dem på forskellige måder. Forhåbentlig kan bogen være med til at udvide din forståelse af, hvordan engagement kan se ud, og hvordan du aktivt kan bruge det i dit arbejde.

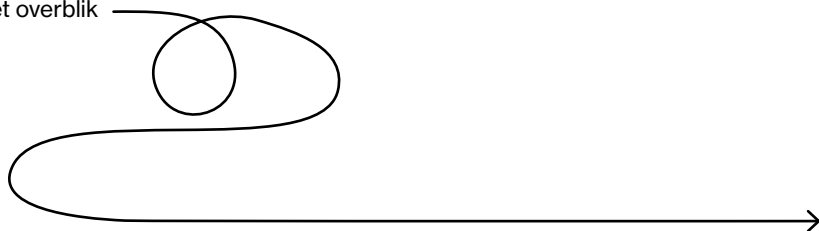
Læseguide

Inden vi fortæller hvordan du kan læse bogen, vil vi gerne præcisere nogle ord, som du vil støde på løbende. Vi bruger ordet workshop om mange forskellige initiativer, der har til formål at engagere unge. Det kan være debatarrangementer, almindelig klasseundervisning, temaoplæg og frivilligaftener. Samme bredde ligger i ordene deltager og facilitator. Deltagerne er den gruppe unge, du ønsker at engagere og facilitator er dig eller andre, der afholder workshoppen.

Med ordene på plads kan du nu læse **Engagementshåndbogen**. Bogen har ti læringer, som vi har sorteret under ti kapiteloverskrifter. Dem kan du bruge som inspiration, når du selv skal udvikle og afholde en workshop, afhængig af hvad du har brug for, eller hvad du har lyst til at blive klogere på.

Bogen kan læses fra enden til anden eller som et oplægsværk, hvor du hopper frem og tilbage mellem bogens kapitler. Her får du et overblik

ENGAGEMENTSHÅNDBOGEN

Sidst, inden du møder bogens ti kapitler, kan du tage et kig på vores metode- og empiri-afsnit. Der har du mulighed for at dykke ned i bagomsarbejdet for bogen og få kendskab til, hvad vores viden bygger på, og hvordan vi er kommet frem til vores resultater.

01: FOKUSER DIN FORBEREDELSE

Her kan du læse, hvordan du kan forbedre dig på din workshop med otte vigtige byggesten: Afsender, deltagere, sprog, emne, omstændigheder, formål, forløb og form.

02: KOM SMART (OG RART) FRA START

Her opfordrer vi dig til at stille dig selv fire spørgsmål, som du kan bruge som startskud til din workshop: Hvad gør dig spændende? Hvorfor er du der? Hvad skal der ske? Og hvordan får du alle i tale?

03: INGEN TILLID – INTET ENGAGEMENT

Tillid er ultravigtigt! Her kan du finde en række øvelse, hvor du kan skabe eller styrke tilliden mellem dig og deltagerne, deltagerne imellem og hos deltagerne selv.

04: TAL MED UNGE, IKKE OM UNGE

Det er vigtigt, at du hele tiden tager udgangspunkt i de deltagere, du arbejder med. Hvad er deres drømme, tanker, interesser, erfaring og visioner? Brug den viden aktivt i din workshop.

05: OP AT STÅ

Du har nok hørt det før, men bevægelse er alfa og omega. Vi bruger det altid i vores workshops, og det opfordrer vi også dig til at gøre. Den kan være med til at bryde med den normale adfærd, løfte stemningen og øge tilliden.

06: TÆNK UD AF SKRIFTEN

Skriften bliver hele tiden brugt i vores hverdag, men det er ikke lige engagerende for alle. Aktivér i stedet dine deltagere med andre sanser i din workshop for at få alle med.

07: NYE RAMMER = NYSGERRIGHED

Ét rum skaber forventninger til, hvad der skal ske, men dem kan du sagtens rykke på; hvordan giver vi et bud på her.

08: LAD DELTAGERNE BESTEMME (!)

Giv dine deltagere med- og selvbestemmelse for at skruer op for engagementet. Men husk at rette det mod deltagerne.

09: KRØLLEN PÅ HALEN

Afslutninger på workshops kan være mange, men det er brandærgeligt at afslutte på en flad fornemmelse. Her giver vi bud på, hvordan du kan afslutte med et brag; både hvis du har god tid eller skal hurtigt videre.

10: EVALUÉR MER'

Når din workshop er slut, er det smart at huske en sidste væsentlig detalje: nemlig evalueringen. Hvad fik deltagerne ud af det, og hvad kan du tage med dig hjem (til en eventuelt næste gang)?

I bogen finder du...

Øvelser

Bogen er fyldt med øvelser, som du kan vælge og vrage imellem. Du finder dem undervejs, men også til sidst i øvelseskataloget. Vi har ind-delt alle øvelserne i # baseret på deres formål og kalder dem:

#ideudtrækkere

#fællesskabsoptimerende

#samtalestartere

#selvtillidsskabere

#energiboostere

Ligesom alle øvelserne er tagget, er de også bygget op på helt samme måde, så de er lette at gå til. Når vi præsenterer øvelserne, gør vi det nemlig med spørgsmålene:

Hvad?

Hvorfor?

Hvordan?

Hvordan gik det?

Derudover markerer vi i øvelsen, hvor længe den varer, og hvilke ting du skal bruge.

Måske undrer du dig over, at vi ikke har markeret, hvilke øvelser der passer bedst til hvilke ungegrupper – for eksempel på baggrund af deres alder eller uddannelse. Men det er helt bevidst. Vi tror nemlig på, at der er alle mulige forudsætninger, der gør, om en øvelse fungerer for en bestemt ungegruppe. Derfor fokuserer vi i stedet på, hvilke formål øvelserne kan tjene – og så er det op til dig at vurdere, om de passer til din workshop og dine deltagere.

[IRL]

Det kan oversættes til 'i virkelighedens verden' og er præcis det, som oversættelsen indikerer: Konkrete oplevelser, vi har observeret og lært noget af, når vi har været ude at holde workshops. Når du møder [IRL] kan du altså læse detaljeret om vores erfaringer. De er en blanding af gode oplevelser og fuck ups.

[IRL]

Nørderi

Et lille nørdet nedslag, der dukker op i bogen, hvis der er elementer, der kræver en ekstra forklaring, eller hvis vi har fundet anden relevant viden, du måske kan få gavn af.

Citater

Enkelte gange inddrager vi citater. Nogle af dem kommer fra et analysebureau, der har observeret os undervejs. Andre kommer fra vores egne notater fra forløbene. Hvorfor vi er blevet observeret, og hvordan vi har noteret vores erfaringer, kommer vi ind på i vores metodeafsnit.

Stiplede linjer

Vi har gjort plads til, at du kan skrive dine egne tanker og erfaringer ned, så du kan tilpasse bogen bedst mulig til dig og dine behov. Du finder dem løbende og altid på kapitlernes sidste side.

Highlights fra kapitlet

Som konklusion til alle kapitlerne får du nogle fremhævede pointer, der fortæller dig, hvad vi især synes, at du skal tage med dig.

Hvordan forstår vi engagement?

Engagement er et utrolig bredt begreb, der for os kun er blevet bredere i løbet af projektet. Derfor vil vi nu tage dig ind i vores (mangfoldige) engagementsdefinition, så du ved, hvilket fundament bogen er bygget på.

*I grove træk forstår vi **engagement** som det at tage stilling, have lyst til at udvide sine horisonter og få AHA-oplevelser. Engagement kan være både udadvendt, indadvendt, positivt og negativt, og det kommer vi nærmere ind på lidt længere nede.*

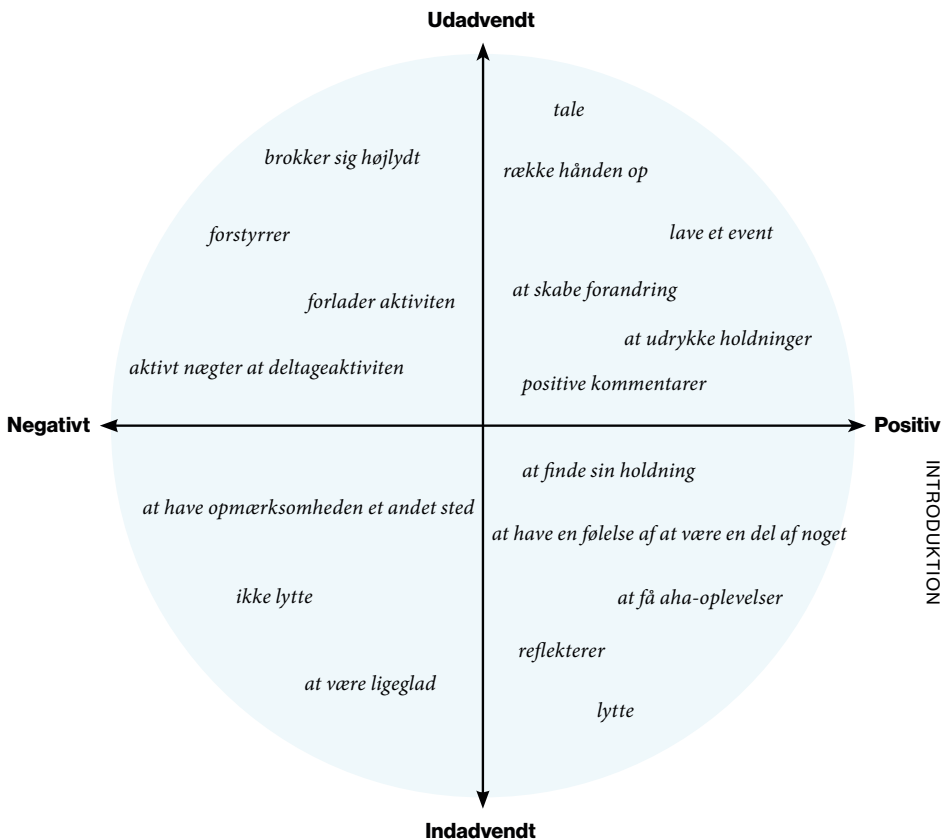
*Derudover bruger vi også ordet **samfundsengagement**. Samfundsengagement definerer det engagement, der er rettet mod andre og har til formål at gøre en forskel for andre. Det kunne blandt andet være at holde en tale, deltage i en debat over spisebordet, bygge en bænk til skolegården og handle for sin bedstemor.*

*Vi forstår **mangfoldigt engagement**, som den indsigt, at engagement ikke er én ting, men at det kan se ud på mange forskellige måder. Når vi har arbejdet med mangfoldigt engagement i vores projekt, betyder det altså, at vi har afprøvet og observeret mangfoldige former for engagement hos forskellige ungegrupper.*

*Sidst bruger vi også begrebet **demokratisk selvtillid**. At være demokratisk selvsikker betyder, at man har en tro på, at ens viden og holdninger har betydning. At der bliver lyttet til det, man har at sige, og at det nytter at dele det med andre. Netop at skabe mere demokratisk selvtillid hos unge har været vores overordnede formål gennem hele projektet.*

Som nævnt har vi oplevet forskellige former for engagement, som vi har inddelt i fire kategorier: Udadvendt og indadvendt engagement, og positivt og negativt engagement. Det er ikke meningen, at kategorierne skal være med til at 'tæmme' engagementet og sætte det i én bestemt kategori. Men inddelingen har hjulpet os til at forstå engagement på mere mangfoldige måder, og forhåbentlig kan det også udvide din forståelse:

Figuren ligger op til et centralt spørgsmål: Hvis der findes så mange engagementstyper, hvornår kan man så sige, at nogen ikke er engageret?

For os ligger ikke-engagementet i det indadvendte, negative felt. Det er, når du er inde i dig selv, er uopmærksom på, hvad der sker omkring dig og generelt ikke er mentalt til stede. Det kan ske både bevidst og ubevidst. Nogle gange zoner du bare ud, fordi det er sent på dagen, eller du er gået sukkerkold. Samtidig kan det være helt bevidst, at du er ligeglad og aktivt vælger ikke at følge med.

Som en tilføjelse til figuren, har vi også oplevet, at der er stor forskel på tvungen og frivilligt engagement. Hvis du som klasselærer bestemmer dig for, at klassen skal lave en særlig aktivitet og derfor

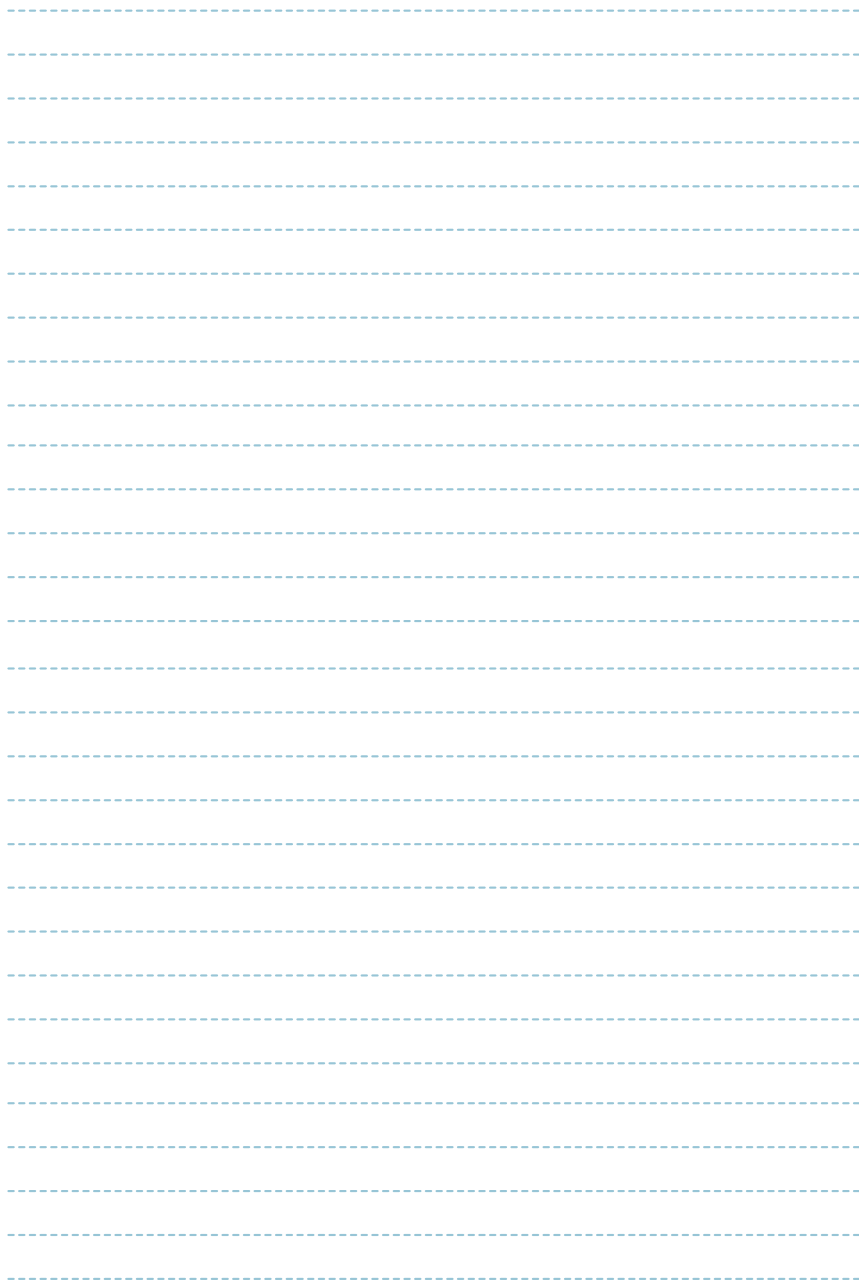
beslutter, hvad engagementet skal rettes mod, er det tvungent engagement. Når deltagerne aktivt har valgt en aktivitet eller et projekt til, og engagementet kommer fra dem selv, kan man tale om et frivilligt engagement. Det er typisk det engagement, der foregår i civilsamfundet.

Generelt har vi oplevet alle former for engagement, når vi har lavet aktiviteter rundt omkring i landet. Vi kender derfor skalaen fra udadvendt til indadvendt og positiv til negativ helt ud i de yderste hjørner. Vi har også arbejdet med både den tvungne og frivillige form for engagement, men eksemplerne, du bliver præsenteret for i bogen her, belyser det tvungne engagement, hvor vi er kommet på besøg i undervisningsregi.

Da vi begyndte vores arbejde i Mangfoldigt Engagement, havde vi en idé om, hvad engagement var. I dag tænker vi 117 andre ting, og projektet har i høj grad gjort os klogere på, hvordan engagement ser ud i den virkelige verden. Forhåbentlig kan du genkende nogle af engagementsformerne i dine oplevelser, og du er selvfølgelig også velkommen til at hacke matrixen og tilføje dine egne refleksioner. Jo mere, du tilpasser bogens pointer til dig og dit eget arbejde, jo bedre!

Dine stiplede linjer

Hvordan har vi undersøgt engagement?

Her dykker vi ned i vores metoder, og måske du på det her tidspunkt synes, at det er lidt langhåret med al den præsentation. Det er heller ikke nødvendigt for dig at nærstudere afsnittet her for at kunne forstå bogens indhold. Men det giver et indblik i, hvordan vi er kommet frem til vores læringer, hvilke unge vi har arbejdet med, og hvordan vi selv har spillet en rolle i undersøgelserne.

Fuck-ups er gode læringer

Det kan være megairriterende at lave fejl, og vi laver dem alle sammen hele tiden. Men det gode ved at fejle er, at vi lærer sindssygt meget af det. I vores arbejde har vi forsøgt at bruge vores fejl og fuck-ups konstruktivt ved at gruble over, hvorfor det gik galt, vende det hele på hovedet og prøve nye metoder. Som sådan er det ikke en metode at fejle, men vi har alligevel lyst til at nævne det her, fordi vores fejl har åbnet for nye forståelser og ideer, som vi ikke ellers havde fået.

Prøv og lær

I alt har vi lavet 26 workshops i fire skoleklasser. Hver gang vi er gået fra en workshop, er vi blevet klogere på, hvad der har stimuleret engagementet (og hvad der har gjort det modsatte). Eksperimenter har været vores go-to: Vi har nemlig prøvet forskellige værktøjer af, fortolket på de reaktioner, vi har fået og justeret dem til næste workshop.

Aktionsforskning

For at være mere metodespecifikke har vi fået inspiration fra det, der hedder aktionsforskning. Vi har blandt andet arbejdet med et todelt formål; nemlig at samle viden om unge og engagement, samtidig med at vi har villet skabe forandring hos de unge, vi har arbejdet med. Enkelte gange inddrager vi citater. Nogle af dem kommer fra et analysebureau, der har observeret os undervejs. Andre kommer fra vores egne notater fra forløbene. Hvorfor vi er blevet observeret, og hvordan vi har noteret vores erfaringer, kommer vi ind på i vores metodeafsnit.

Vi har observeret, hvordan unge har grebet vores ideer, lavet interviews, spurgt dem til råds og fået andre til at kigge på vores arbejde. Alt sammen for at indsamle så meget viden som muligt om forskellige former for engagement. Og for at være helt ærlige, så har arbejdet med det dobbelte formål været vildt svært at gøre i praksis. Det har nemlig betydet, at vi har skulle jonglere rollerne som facilitatorer og vidensindsamlere på samme tid. Vores metode er derfor ikke ufejlbarlig – men det var jo sådan set heller ikke meningen.

METODE

Vidensindsamling

Nu har vi nævnt vidensindsamling et par gange uden at uddybe, hvad vi egentlig har indsamlet, og hvordan vi har gjort det. Det overblik får du her:

1. Videnskabeloner

Efter hver workshop har vi skrevet vores egne refleksioner ned i det, vi kalder videnskabeloner. De er en slags struktureret dagbog, hvor vi har skrevet observationer, tanker, læringer, succeser og fiaskoer ned. Refleksionerne har både handlet om workshoppen overordnet, men vi er også gået ned i de enkelte øvelser. Videnskabelonerne er derfor vores oplevelse af workshoppens indvirkning på engagementet.

Læring i forbindelse med programmet		
Aktivitet	Antagelse (udfyldes før afvikling)	Erfaring (udfyldes efter afvikling)
<i>Energizer – stil jer op efter højde, skoestørrelse og fødselsdag på året</i>	<i>Vi regnede med...</i>	<i>Vi oplevede, at...</i>

2. Interviews

Vi har spurgt nogle af de unge, vi har arbejdet med, hvordan de har oplevet forløbet i deres klasse, hvad de har lært af vores workshops, og hvad de tager med sig videre. Interviewene har været forskellige og har blandt andet bestået af spørgeskemaer, fokusgruppeinterviews og enkeltpersonsinterviews.

3. Ekstern evaluering

En række af vores afviklinger er blevet evalueret af analysebureauet Analyse & Tal, som har kigget os over skuldrene og vurderet, hvilken betydning vores arbejde har haft. Analyse & Tal forklarer selv, "at de tæller dét, der er svært", og vores resultater må siges at være svære at måle og veje. Hvordan ville du for eksempel selv tælle engagement og demokratisk selvtillid? Derfor har det også været fedt for os at have andre øjne på vores arbejde.

De tre projektbyer

Engagementshåndbogen tager udgangspunkt i viden, vi har indsamlet i skoleklasser i tre forskellige projektbyer. Én by i Vestjylland, én på Lolland-Falster og én i Nordsjælland. Foruden byernes geografiske spredning har projektbyernes forløb adskilt sig på flere punkter. Hvordan? Det får du en opsummering af her.

Det er ikke alfa og omega, at du ved alt om alle vores forløb, men beskrivelserne kan forhåbentlig gøre dig klogere på, hvordan vi har arbejdet med de forskellige ungegrupper. Samtidig hiver vi løbende specifikke erfaringer ind fra klasseforløbene – de hedder som sagt IRL – og for at forstå dem, er det en god idé at kende lidt til konteksten inden.

En folkeskole i Vestjylland

Vi besøger første gang folkeskoleklassen, da de er halvvejs gennem syvende klasse og sidste gang, da de er i midten af niende. Enkelte går ud, og enkelte kommer til, men de er knap 20 elever under hele forløbet; med næsten lige mange piger og drenge. Ligesom der er udskiftning i eleverne i løbet af de to år, bliver vi også skriftet ud undervejs – det er nemlig forskellige facilitatorer, der tager sig af de forskellige workshops. Vi er på besøg i klassen ti gange over tre år, og hver gang afprøver vi et nyt tema, lidt i øst og vest, men altid med vores overordnede fokus in mente: At forstå, hvordan eleverne bliver enga-

gerede. Overskrifterne til de enkelte workshops er blandt andet: 1) Lav jeres egne stopmotionfilm, 2) Lær at stille spørgsmål, 3) Hvad er genåbningsangst? 4) Inspirationstur til jeres hjemby.

” Eleverne har svært ved at sige, hvad de laver i deres fritid, om de har nogle hobbyer, hvad de vil lave, når de går ud af 9. klasse, og hvad de har lyst til at lave om bare en uge eller i weekenden.

Note fra videnskabelon

Stemningen i klasseværelset er tryk. De joker med hinanden, hjælper hinanden og accepterer hinanden. Sådan er stemningen gennem alle tre år – før, under og efter corona.

To handelsskoleklasser i Nordsjælland

Klasse et:

Andet forløb er i Nordsjælland hvor vi arbejder med to forskellige klasser, på en handelsskole. Vi starter med en enkelt klasse og besøger dem sideløbende med folkeskolen i Vestjylland. De workshops, vi holder i folkeskoleklassen, tager vi med os til handelsskoleklassen for at teste, hvordan de virker på forskellige ungegrupper.

” Eleverne er væsentligt mere åbne og aktive end folkeskolen. De er MEGA ærlige og umiddelbare. De er målbevidste, og de har ALLE en plan for deres fremtid. Størstedelen synes politik og demokrati er kedeligt – og ser i højere grad, at snakken falder på alkohol, sex og personlige emner.

Note fra videnskabelon

Første og andet besøg bærer præg af, at klassen lige akkurat er begyndt på skolen og stadig er i gang med at lære hinanden at kende. Én af eleverne pointerer også, at vores øvelser virker relationsopbyggende, nærmest som en form for teambuilding.

En coronalockdown (og seks måneder) senere besøger vi klassen igen. Her er klassen splittet og i konflikt. Det lader til, at deres tillid til hinanden – og os er væk. De vil ikke være med, og flere af dem pointerer, at vores øvelser er barnlige og åndssvage.

På baggrund af omstændighederne i klassen vælger vi at afslutte forløbet. Vi tror ikke på, at vi kan nå at skabe den tillid, der

skal til for at rykke eleverne fra det tydeligt *negative* engagement til det *positive* ud fra den tidsramme og de redskaber, vi arbejder med.

Klasse to:

I stedet vælger vi at starte op med en ny klasse på samme skole. Denne klasse er splinterny på det tidspunkt – de har kendt hinanden i knap en måned, da vi besøger dem første gang. I klassen er der knap 20 elever, hvoraf langt størstedelen er drenge. Generelt er der godt gang i eleverne, og bemærkninger flyver rundt i lokalet. De virker til, at de stadig er i gang med at finde deres roller i klassen.

Her i forløbet arbejder vi sammen med Akademiet for Samfund-sengagerede Unge (ASU), som også er en del af Ungdomsbureauet. De er eksperter i projektmageri, og det bruger vi aktivt – forløbet handler nemlig om at skabe egne projekter.

Det er et kortere og mere intenst forløb, og vi besøger klassen seks gange på tre måneder. Forløbet handler om at lave projekter, og hvert besøg har et konkret mål; fra *Hvordan får man en idé?* og *Hvordan får jeg andre med på min idé?* til *Hvordan afvikler jeg?*

Alle grupper kommer op med en projektidé: En månedlig klassetur, en fifaturnering og en fest. Idéerne er deres egne, og grupperne laver de også selv, men det er tydeligt, at de dannes på baggrund af, hvem de er bedst venner med. Men her forsøger vi at gøre et allerede tvungent engagement så lidt tvunget som muligt, så det er vigtigt, at de selv træffer beslutningerne, store som små.

En forberedende grunduddannelse på Lolland-Falster

Fælles for de tre klasseforløb ovenfor er, at vi i høj grad bestemmer, hvad der skal ske. Men sådan er det ikke med det sidste forløb på Lolland-Falster. Her forsøger vi så vidt muligt at give eleverne styringen og lade dem afgøre, hvad der er spændende og (samfunds)relevant for dem.

Vi har dog en ramme for forløbet; nemlig hvordan vi kan gøre det endnu federe at være ung på Lolland-Falster. For at sætte elevernes tanker i gang er vi inspireret af Fremtidsværkstedet, der groft skitseret er bygget op om tre faser; den kritiske fase, den drømmende fase og den realistiske fase. Her skal eleverne starte med at tænke over, hvad de er irriterede over og så finde på utopiske og urealistiske løsninger til problemerne. Til sidst trækker vi løsningerne fra drømmeland til virkelighedens verden for at se, hvad der realistisk kan lade sig gøre.

På baggrund af Fremtidsværkstedet har eleverne fundet et overemne: "Grupperinger og fordomme", som de gerne vil arbejde videre med. Sidste halvdel af forløbet handler om at realisere problemstillingerne og få dem frem i verden med et konkret produkt. Forløbet ender med, at de skal konkretisere deres tanker om emnet i et produkt. De fleste vælger at lave korte film om bl.a. skrald i gadebilledet, fordomme mod gamere og LGBTQ+-stigmatisering.

Klasserummet er indrettet med en computer på hver plads, og mange af eleverne sidder bag skærmen gennem hele skoledagen – også i pauserne. Generelt er flere af eleverne meget optagede af computerspil, teknologi, videoredigering og photoshop.

Eleverne er generelt lydhøre overfor os, men virker også lidt utrygge i at prøve nye ting og arbejde på kryds og tværs med hinanden. Vi fornemmer derfor hurtigt, at tillidsopbygning også bliver vigtigt i forløbet.

Vi besøger klassen seks gange over knap otte måneder. Workshopsene har været i skoletiden og har derfor fungeret som afbræk fra den normale undervisning. Sådan har det været i alle de klasser, vi har besøgt.

Os i felten

Når vi har været rundt i Danmark og besøgt skoleklasserne, har der altid været to afviklere fra Ungdomsbureauet med. Gerne de samme to, men det har ikke altid været muligt. Alle i Ungdomsbureauet er relativt unge, bor i København og er fulde af aktivt engagement.

Vi har tit undret os over, hvilken betydning det egentligt har haft på unges engagement, at det netop er os, der har været afsendere på projektet – og ikke afviklere fra deres eget lokalmiljø eller afviklere med et mindre udadventt engagement.

Vi sætter lige et karikeret scenarie op for at forklare, hvad vi mener: Forestil dig, at der kommer to fremmede personer ud i en klasse. Det er to "københavnersnuder", der ikke har problemer med at tale foran en større forsamling, og som præsenterer abstrakte idealer om demokratisk selvtillid og samfundsengagement. Dem, de taler til, er yngre, fra provinsen og ikke lige så vant til at forholde sig til samfundet på den måde, som "københavnersnuderne" taler

om. For dem virker demokrati og samfundsengagement som en ret kedelig cocktail, der mest af alt tilhører "de voksne".

Hvilken effekt har det på engagementet? Kan de relatere til de to fremmede personer og deres agenda? Eller er skellet mellem dem for stor?

Vi håber, at de unge, vi har arbejdet med, har kunnet se mange ligheder med os. Men vi er også helt sikre på, at der har været mindst lige så mange forskelle. Det har altid været vores hensigt at forsøge at skabe en ung-til-ung-relation eller i hvert fald en ligeværdig relation, men det har været svært, som Analyse & Tal også er inde på her:

” En barriere for at skabe en ung-til-ung relation var også, at teamet både aldersmæssigt, uddannelsesmæssigt og kulturelt adskilte sig fra målgruppen, selvom de også selv var unge. Det er svært at nå en målgruppe i øjenhøjde med så store kulturelle forskelle.

Analyse & Tal, kommentar fra FGU-forløbet.

Vi taler meget mere om forholdet mellem facilitator og deltagere igennem bogen, og det er faktisk der, vi er kommet til nu. Næmlich til selve bogen og vores ti kapitler med ti læringer.

01.

FOKUSÈR

DIN

FORBEREDELSE

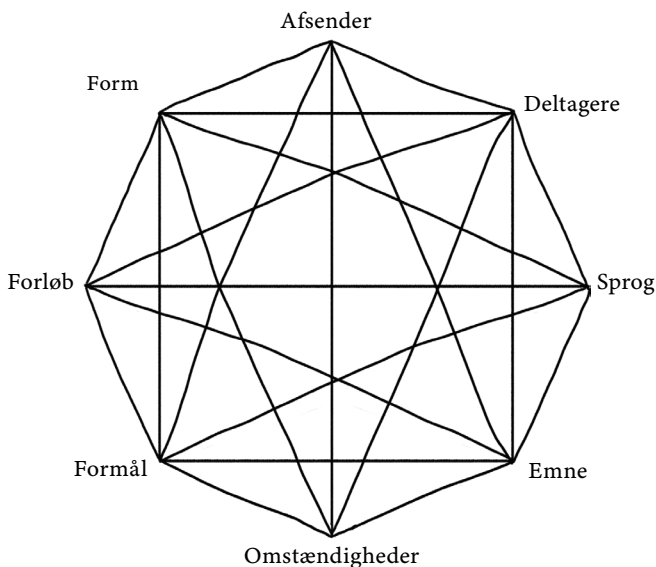
Kapitel for kapitel vil vi tage dig igennem vores ti bud på, hvordan du kan skruer en workshop sammen. Men vi begynder faktisk allerede inden, du træder ind i workshoprummet. Det første kapitel handler nemlig om at fokusere din forberedelse, så du får workshoppen til at passe til din målgruppe, dit emne, dit formål og en række andre byggesten, der tilsammen skaber din workshop.

Men hvorfor er det vigtigt? Det er det, fordi dine odds for at engagere er langt større, hvis du ved, hvem du møder til din workshop. Der er nemlig stor forskel på at engagere ti talelystne talspersoner og 100 hardcore håndværksstuderende, ligesom der er forskel på at formulere sig i et fyldt auditorium eller sludre i en lille, intim rundkreds.

Endnu mere vigtigt er det at have de forskellige byggesten for øje, hvis du arbejder med engagement blandt mangfoldige unge – og især hvis de unge ikke ligner dig selv. Så kan det nemlig være mindre intuitivt, hvad der engagerer dem, og jo mindre intuition, du kan falde tilbage på, jo mere forberedelse er der brug for. Vi har lavet en figur, der kan hjælpe dig på vej. Den kalder vi oktagonet.

Oktagonet – de otte vigtigste byggesten

Der er et væld af betydelige byggesten, der udgør din workshop, og vi har samlet de otte, som vi har oplevet, er allervigtigst for at forberede workshopkens fundament. Det har vi gjort i en figur med otte kanter, en oktagon, som har en byggesten på hver kant. De er afsender(e), deltagere, sprog, emne, omstændigheder, formål, forløb og form. Til hver byggesten findes en række spørgsmål, som du kan stille dig selv, når du skal udfylde figuren for din specifikke workshop. Tag bare et kig her:

FOKUSÉR DIN FORBEREDELSE

De otte byggesten spiller sammen, og de er indbyrdes afhængige af hinanden. Det betyder, at hvis du ændrer på en byggesten, så er det en god idé at kigge på de andre også for at være sikker på, at workshopkens fundament stadig er det samme.

Oktagonet er langt fra fyldestgørende, og måske konteksten for din workshop ser helt anderledes ud. Du kan altid tilføje flere byggesten eller tage nogle ud, alt efter hvad der giver mening for dig. Modellen er blot en hjælp til at få gang i planlægningen af workshoppen og være forberedt på det, du skal møde.

Afsender – Hvem er du som afsender? Kender deltageren dig i forvejen? Hvordan har du lyst til at fremstå over for dine deltagere? Hvor er du forskellig fra dine deltagere, og hvor har I noget til fælles? Hvilke dele af dig selv og dit arbejde er hensigtsmæssige at præsentere?

Deltagere – Hvem er deltagerne? Hvor gamle er de? Hvor kommer de fra? Hvilke erfaringer, interesser og evner har de? Hvilken sammenhæng indgår de i, og hvad binder dem sammen? Er de en skoleklasse, en fritidsklub, en organisation eller noget helt fjerde?

Sprog – Hvilket sprog har du lyst til at bruge? Skal du være autoritær, cool, ægte, letforståelig, formel, eller skal du tale ind i dine deltageres sprog? Hvilke begreber kan skræmme deltagerne væk, og hvilke gør, at de kan spejle sig i det, du siger?

Emne – Hvad handler din workshop helt konkret om? Er det store samfundsmæssige emner, du gerne vil tage op, eller handler det mere om at gøre deltagerne klogere på sig selv? Skal deltagerne have værktøjer med på vejen, eller skal workshopen være en inspirationskilde?

Omstændigheder – Hvilke omstændigheder skal du tage højde for? Hvor mange deltagere er der? Hvornår på dagen foregår arrangementet? Hvilket rum har I til rådighed? Er det digitalt? Koster det noget at være med? Hvad er dit eget rådighedsbeløb?

Formål – Hvorfor laver du workshoppen? Hvad kunne du godt tænke dig selv at få ud af det? Hvad kunne du godt tænke dig, at deltagerne fik ud af det?

Forløb – Hvor mange workshops er der i forløbet? Og hvor hyppigt skal det ske? Hvordan er rammen for de forskellige besøg? Er der en sammenhæng mellem dem?

Form – Skal du holde et inspirationsoplæg, som deltagerne skal lytte til? Eller ønsker du primært at få deltagerne i tale? Skal deltagerne producere noget selv? Skal det være analogt eller digitalt? Visuelt eller skriftligt?

Retorisk situationsanalyse:

Oktogonet er inspireret af en række andre modeller, man blandt andet bruger i retorikkens verden. De kan hjælpe med at stille og undersøge relevante spørgsmål om den situation, du kommunikerer i. Arbejdet med situationsanalyse kan spores helt tilbage til Cicero, der fremhævede taler, emne, sprog, tilhørere og omstændigheder som vigtige at tage højde for, når man skal overbevise andre. Senere har flere og flere lavet egne modeller, der bruges til at analysere en kommunikationssituation. (for eksempel det retoriske kompas, som blandt andet Helle Petersen har beskrevet).

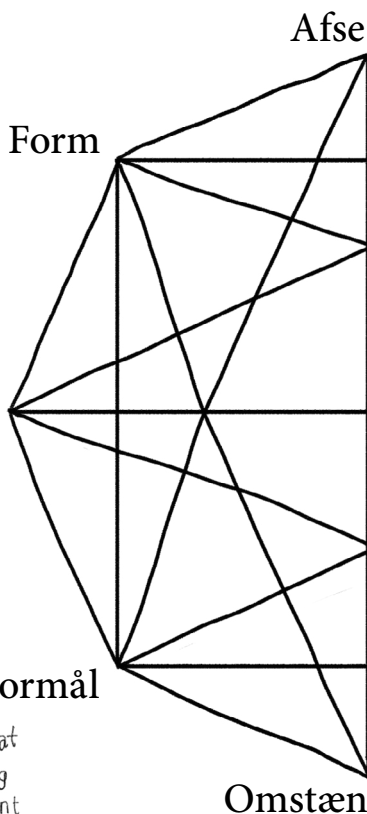
En udfyldt oktagon

Her får du et eksempel på en udfyldt oktagon. Det kommer fra en drømmeworkshop, vi lavede med FGU-klassen. Drømmeworkshoppen kom i kølvandet på en tidligere workshop, hvor deltagerne skulle være indignerede, have NEJ-hatten på og komme med alle de udfordringer, de så i deres eget liv og lokalmiljø.

Formen for workshoppen er meget varierende. Ideen er at åbne op for nye perspektiver og deltageres normale tankegang, og det kræver forskellige øvelser. Workshoppen indeholder både normal præsentation fra os, øvelser i grupper, øvelser individuelt, plenum-snakke og snakke i grupper.

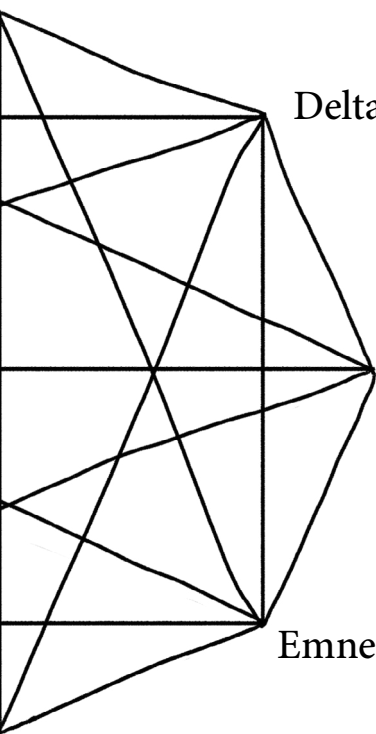
Det er andet besøg ud af tre. Dog overvejer vi at komme tre gange udover det. Forløbet bygger på, at deltagerne skal arbejde med udfordringer, drømme og til sidst realistiske løsninger.

Formålet med workshoppen er at få eleverne til at drømme stort og tænke i andre baner, end de er vant til. Det kan måske hjælpe dem med at bryde rammer for, hvad de normalt tænker er realistisk, og hvor de ser deres egen mulighed for at skabe forandring.

To medarbejdere fra UB. Lidt ældre end FGU'erne. Vi kender dem i forvejen. Ønskescenariet er, at vi IKKE træder ind i en lærerrolle, men at vi bygger en form for ung-til-ung relation.

nder

Deltagere

FGU-klasse med elever fra nærområdet. 16-20 år. Mange gamer i deres fritid. Mange har faglige udfordringer – derfor skal vi være opmærksomme på færre skriftlige øvelser.

Sprog

Vi vil gerne bruge et lettilgængeligt sprog og gerne i samme jargon som eleverne. Samtidig vil vi gerne udfordre dem til at tale om ting, de måske ikke normalt taler om. Fx hvad der udfordrer dem, hvad de drømmer om og hvad deres utopi er.

Emne

Det skal handle om drømme. Sidste gang snakkede vi om udfordringer fra virkeligheden, men denne gang skal vi sammen drømme! Emnet afhænger derfor af, hvor eleverne drømmer sig hen.

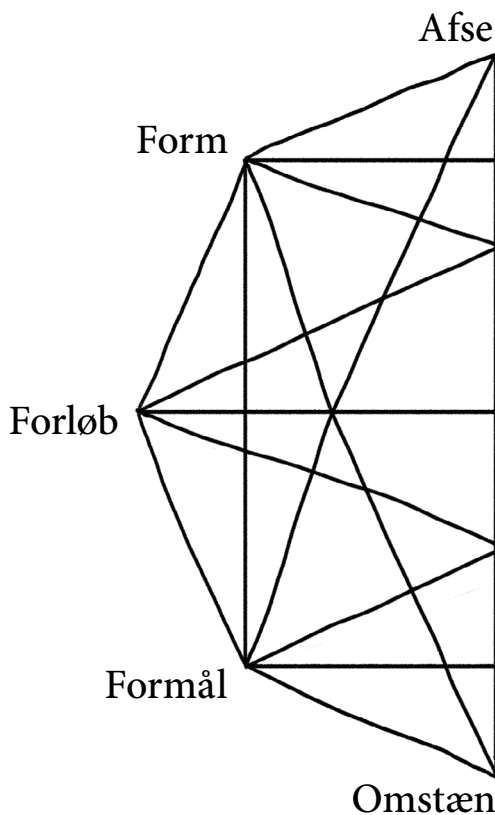
digheder

Vi er i klassen for anden gang – så de kender os. Der kan være mellem alt fra 8-15 elever afhængig af, hvor mange der møder i skole. Klasserummet er en smule begrænsende, da store computerskærme fylder i rummet. Måske skal vi finde et nyt lokale på skolen? Det foregår i normal skoletid, så vi skal respektere deres pauser.

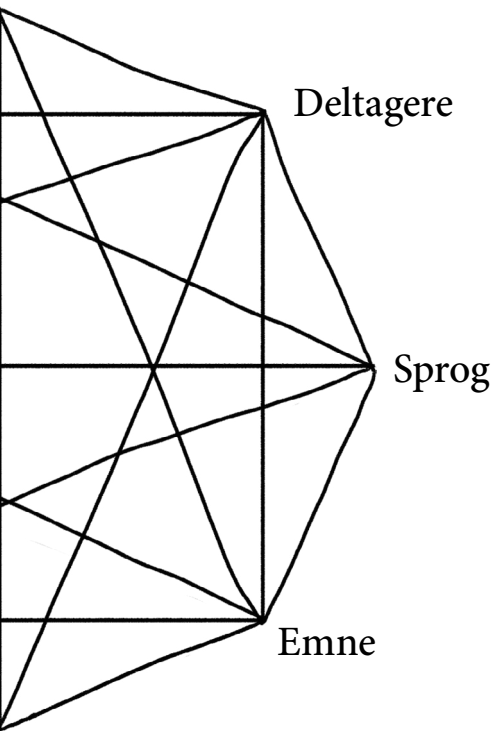
Et oktagon, du kan udfylde

Hvis du selv skal ud og afvikle en workshop, kan du bruge disse linjer til at fokusere din forberedelse.

FOKUSÉR DIN FORBEREDELSE

nder

Deltagere

Sprog

Emne

digheder

I nogle situationer kan det være svært at nå at undersøge alle byggeste-
nene i **oktogonet** inden en workshop. Det kan også være, at informatio-
nerne simpelthen ikke er tilgængelige, fordi du for eksempel ikke aner,
hvor mange der kommer til din workshop, eller hvordan rummet ser ud.
Du kan selvfølgelig altid ringe til en lærer, forperson eller andre, der
kender målgruppen godt (måske en fra målgruppen selv) og forhøre dig
om de informationer, du mangler. Men er du for tidspresset, findes der
andre måder at undersøge, hvem din målgruppe er, og hvordan works-
hoppen skal tilpasses – også mens din workshop er i gang. Dem har vi
faktisk samlet i et helt andet kapitel, nemlig *kapitel 4, Tal med unge, ikke
om unge*. Slå over på side 64, hvis du har lyst til at gå mere i dybden
med det.

Og husk også: På trods af et veludført og detaljeret planlægnings-
arbejde med oktogonet skal du altid være forberedt på uventede
situationer. Du ved aldrig, hvordan tingene forløber, når du først er i
gang, og det kan være en god evne at kunne omstille sig.

Dine stiplede linjer

A series of horizontal dashed lines for writing practice, arranged in a regular grid pattern across the page.

Highlights fra kapitlet

Forberedelse giver dig bedre odds for at engagere – især hvis du er forskellig fra din målgruppe.

De otte vigtigste byggesten for en workshop er: afsender, deltagere, sprog, emne, omstændigheder, formål, forløb og form.

- > Hvis én byggesten ændrer sig, skal du også kigge på de andre – bare én brik kan nemlig ændre det samlede puslespil.
- > Du kan altid tilføje nye byggesten til oktagonet; eller tage dem fra, som ikke passer til din workshop.

02.
KOM SMART
(OG RART)
FRA START

Vi mennesker er ekstremt hurtige til at danne os et indtryk af andre, og det er altid fedt at få et godt ét af slagsen – også når du skal engagere unge. Kommer du alt for skævt ind på din målgruppe, kan du nemlig risikere, at de ikke synes, det er relevant at lytte til dig eller engagere sig i dit emne.

Førstehåndsindtrykket er, når du fortæller, hvem du er, hvad formålet med workshoppen er og alt det andet, der er vigtigt for at forstå, hvorfor dine deltagere skal bruge tid og kræfter på dig. Det er selvfølgelig vigtigst at komme godt fra start, hvis du ikke kender de unge, du skal engagere. Hvis du derimod kender de unge på forhånd, har de selvfølgelig allerede et indtryk af dig. I det tilfælde kan du bladre til side xx, hvor vi taler om at fremlægge en plan og give alle ordet .

Vores erfaringer har vist, at der især er fire spørgsmål, du kan stille dig selv, hvis du vil smart (og rart) fra start: *Hvad gør dig spændende? Hvorfor er du det? Hvad skal der ske? Hvordan får du alle i tale?*

Hvad gør dig spændende?

Hvorfor er det dig, der skal holde workshoppen? Der kan være mange forskellige grunde, der gør, at du er den rette til at holde din workshop. Om det er din viden, dine erfaringer, din arbejdsbaggrund, dine oplevelser, dine interesser eller lignende, så handler det om at vinkle dig selv, så du bliver så relevant og interessant som muligt.

Men det er vigtigt at huske, at det, der er mest spændende ved dig, også afhænger af dine deltagere.

Du har helt sikkert al mulig erfaring og oplevelser, du kan trække på, men vælg det din målgruppe bedst kan spejle sig i. Så kommer du tættere på deres liv og interesser, og det øger muligheden for at skabe engagement.

Her får du et eksempel på en øvelse, som du kan bruge til at

Din energi spejler tilbage på modtageren

Når du som facilitator har høj energi og stort engagement, vil dine modtagere også helt fysisk mærke det. Det sker, fordi vores spejlneuroner bliver sat i gang, når andre mennesker bevæger sig eller viser følelser. Spejlneuroner er hjerneceller, der registrerer en aktivitet, koder den, og giver os lyst til at gøre den efter. Du kender det helt sikkert fra, når du ser en anden gabe og straks selv gør det samme. Læs mere om det på for eksempel www.udforsksindet.dk. Som facilitator kan du bruge dine deltageres spejlneuroner til din fordel ved for eksempel at være fuld af energi, være rolig og afslappet eller alvorlig afhængig af, hvilke følelser og energiniveau, du gerne vil forsøge at skabe hos dine deltagere.

Som facilitator kan du bruge dine deltageres spejlneuroner til din fordel ved for eksempel at være fuld af energi, være rolig og afslappet eller alvorlig afhængig af, hvilke følelser og energiniveau, du gerne vil forsøge at skabe hos dine deltagere.

Præsentation med billeder

#samtalestartere

Tid: 15 min

Ting: Printede billeder, der siger noget om dig

Hvad?

Vis, hvem du er, og hvad du laver i billeder. Lad deltagerne vælge, hvad, de synes, er fedest og hvorfor.

Hvorfor?

Fordi det kan være smart at aktivere flere sanser, når du skal vække dine deltagers nysgerrighed. Det gør din fortælling om dig selv mere levende og virkelighedsnær. Derudover er øvelsen med til at aktivere dine deltagere, og de får mulighed for at tage styring over fortællingen om dig.

Hvordan?

1) Tag billeder med fra dit arbejde og del dem ud blandt deltagerne. Vi har typisk vist billeder fra tidligere events, men det kan også være billeder af jeres kontor, dine kollegaer eller de personer, I har arbejdet med. Vælg gerne billeder med action, bevægelse eller et motiv, der indkapsler en fed stemning.

2) Mens du deler billederne ud, beder du deltagerne om hver især at udvælge at udvælge det billede, de synes bedst om.

3) Spørg dem derefter i plenum, hvorfor de har valgt netop det. Bagefter kan du fortælle, hvad billedet egentlig forestiller.

Hvordan gik det?

Da vi lavede øvelsen, virkede det til, at deltagerne blev engagerede af at være aktive fra begyndelsen. Alle kom i tale, da de skulle præsentere deres billeder, og det krævede ingen særlig viden at være med. Deltagerne blev selv medskabere af fortællingen om os, og det førte til en masse grin og smil, da de skulle forklare, hvad de troede, billederne forestillede. Derudover blev vi også klogere på, hvilke aspekter af vores arbejde de synes var nice, og det kunne vi bruge senere i workshoppen som en rettesnor for vores eksempelbrug og øvelser.

Fordomsleg

#samtalestartere

Tid: 15 min

Ting: Udvalgte fordomme

Hvad?

En præsentationsleg, hvor deltagerne skal gætte på fordomme om dig, dit arbejde og dit budskab – eller noget helt fjerde, som gør dig relevant for deltagerne.

Hvorfor?

Fordi du på den måde kan præsentere dig, dit arbejde eller din organisation på en anderledes og sjov måde. Og for at sørge for, at alle bliver aktiveret fra starten og ikke kun passivt skal lytte på et oplæg.

Hvordan?

1) Du skal have en række fordomme parate om dit arbejde, og i plenum præsentere dem for deltagerne én efter én. Da vi lavede øvelsen, havde vi udvalgt en række udsagn om Ungdomsbureauet. Det var for eksempel fordomme som:

"Ungdomsbureauet demonstrerer hver uge" (usandt)

"Ungdomsbureauet har arbejdet sammen med Kronprinsesse Mary, Tessa, to statsministre og Scarlet Pleasure" (sandt).

2) Efter du har læst en fordom op, skal deltagerne svare, om det er sandt eller falsk. Det kan de gøre med tommel op (sandt) eller tommel ned (falsk). Det kan også være, at de skal skrive det ned på et papir, og så kan I sammen gennemgå svarene til sidst.

Hvordan gik det?

Deltagerne kendte os ikke i forvejen, så de havde svært ved at svare på fordommene. Men den egentlige grund til, at øvelsen var lidt malplaceret, var, at den ikke var relevant for resten af forløbet – hvorfor skulle de egentlig vide så meget om Ungdomsbureauet, når de alligevel ikke skulle bruge informationerne til noget senere?

Øvelsen kunne helt sikkert have været nice, hvis deltagerne skulle være frivillige for Ungdomsbureauet eller var interesserede i organisationen på et mere detaljeret niveau.

Hvorfor er du der?

Ud over at vække nysgerrighed med forskellige kreative indslag om dig selv, og hvor du kommer fra, er det også vigtigt, at du gør dit formål klart. Hvorfor er du der, og hvad skal deltagerne have ud af det?

Uden et konkret og klart formål kan det være svært for deltagerne at finde motivationen til at lave det, du gerne vil have dem til. Et klart formål fungerer engagerende og giver en rød tråd i workshoppen.

Jo hurtigere, du får præsenteret dit formål, jo mere giver resten af dine øvelser og aktiviteter mening, fordi de bliver sat ind i en ramme. Men det er ikke nok bare at præsentere formålet i starten af workshoppen. Som deltager glemmer man nemlig lynhurtigt, hvad ideen med det hele er, og derfor er det godt at få gentaget igen og igen.

Men hvor meget skal du egentlig dele med dine deltagere, når det kommer til dit formål? Det har vi spurgt os selv om et utal af gange. I vores projekt har udfordringen især været, at vi har arbejdet med et dobbelt formål: Nemlig at engagere de deltagere, vi har arbejdet med, give dem mere demokratisk selvtilid og samtidig indsamle viden om, hvordan engagementet ser ud. Det er et ret stort og ukonkret formål, som kan være svært at forklare. Derfor har vi også prøvet lidt forskellige varianter, når vi har præsenteret det. Nogle gange har vi talt med deltagerne om demokratisk selvtilid, og andre gange har vi holdt os til mindre delformål.

Vores erfaring er, at det sjældent er vigtigt at præsentere det store, overordnede formål – især ikke, hvis det er for abstrakt eller kedeligt. I stedet har det fungeret godt, når vi for eksempel har nævnt, at formålet er "at blive bedre til at se udfordringer i dit lokalmiljø" eller "at lære hinanden at kende". Det er langt mere konkret at forholde sig til og langt nemmere for deltagerne at finde ud af, om de er kommet i mål med det, når workshoppen er slut.

Du kan også arbejde med at skabe de konkrete formål i samarbejde med deltagerne. I kan måske brainstorme i fællesskab over, hvad de tænker, at de vil have ud af workshoppen eller bede dem sætte individuelle mål.

Kort og godt skal du altså have et formål, præsentere det tidligt og løbende gennem workshoppen og sørge for, at det er konkret og opnåeligt.

Hvad skal der ske?

Gør planen klar for deltagerne fra start. Hvad skal der ske, og hvad skal I nå? En overordnet plan gør dagen (eller forløbet) nemmere at overskue. Når du har præ-senteret planen første gang, kan det være smart løbende at vende tilbage til den gennem workshoppen. Så hjælper du deltagerne med at fastholde overblikket. Det er samtidig en rigtig god idé, at planen er visuel og tydelig under workshoppen, så deltagerne løbende kan følge med.

En faldgrube ved at præsentere en plan er selvfølgelig, at den kan skride. Jo mere konkret planen er, jo større risiko er der! Og hvad gør man så, når deltagerne finder ud af, at det ikke går som planlagt? Vores erfaring er, at det ikke behøver at være et problem. Så længe du italesætter, hvad I når og ikke når, og hvorfor du prioriterer, som du gør.

”Men en overvejelse til fremtidige forløb er at bruge mere tid på at arbejde med selve formålet i fællesskab, og forsøge at bringe ”demokratisk selvtillid” ned på et mere jordnært plan.

Analyse & Tal, kommentar fra FGU-forløbet.

[IRL]

For nogle er det ultravigtigt, at de vante rammer bliver overholdt – også selvom du skal holde en workshop, der bryder med den almindelige hverdag.

I FGU-klassen oplevede vi, at det var vigtigt, at de faste pauser blev overholdt. I morgen- og middagspauserne handlede det om, at det skulle passe med kantinens åbningstider, men også om eftermiddagen havde det en betydning. Måske fordi det gav dem mulighed for at se deres venner fra de andre klasser. Måske fordi det gav tryghed at have en fast hverdag.

Derfor lærte vi hurtigt, at vi måtte planlægge vores workshops efter dem for at holde engagementet oppe. Det var bedre at stoppe en øvelse lidt før end at fortsætte to minutter ind i en pause.

Hvordan får du alle i tale?

Der vil altid være nogle, der tager ordet mere end andre. Sådan fungerer de fleste gruppedynamikker, og det gælder både for unge og ældre. Når vi samles i grupper, opstår der nemlig ofte magt-hierarkier, som giver forskellige mennesker social "tilladelse" til at opføre sig på forskellige måder. Især i klasserum kan hierarkierne være ret etablerede. Mange af deltagerne ser trods alt hinanden mange dage om ugen og har måske gjort det i længere tid.

Selvom det kan føles lidt utrygt for nogle unge, har vi oplevet, at det fungerer godt at få alle i tale i begyndelsen af en workshop. Det kan nemlig være med til at nedbryde nogle af de strukturer og hierarkier, som gruppen har bygget op. Når en stille deltager får tildelt ordet på lige vilkår med en mere højtråbende, skal begge ændre lidt i deres vante væremåde – og det kan skabe grobund for en ny form for engagement. Hvis gruppen ikke kender hinanden på forhånd, kan det stadig være smart at få alle i tale for at etablere et rum, hvor alle har ordet på samme vilkår.

Det kræver dog, at øvelserne er "neutrale", altså at alle kan byde ind uden at have særlig viden eller en særlig rolle, de føler, skal opfyldes. Kan man for eksempel få "klassens klovn" til at være alvorlig, er man godt på vej til at skabe nye muligheder for engagement. Det er svært, men det er det hele værd, hvis det lykkes. En klassiker, som vi altid bruger til at få alle i taler, er denne øvelse:

Tjek ind

#Fællesskabsoptimerende

Tid: 15 min

Hvad?

Du stiller et spørgsmål, og alle svarer på skift og i plenum.

Hvorfor?

Fordi det giver alle deltagerne mulighed for at sige noget – helt fra starten af dagen. Og derudover skaber det en fælles referenceramme til resten af workshoppen. Du kan nemt vende tilbage til nogle af svarene senere på dagen, spørge ind til dem eller bruge det som en aktiv del af din workshop.

Hvordan?

1) Stil et spørgsmål, og lad deltagerne besvare det én efter én.

2) Deltagerne kan 'sende' spørgsmålet videre til en tilfældig, eller I kan gå på runde.

3) Spørgsmålene kan være mange, og her får du noget inspiration:

Liste over mulige tjek ind's:

- *Hvad er din hemmelige superkraft?*
- *Hvilke tre ting vil du helst have med på en øde ø?*
- *Hvad er din yndlingsapp?*
- *Hvem ville du helst spise frokost med?*
- *Hvad er din største optur?*
- *Hvilken vejrudsigt er du?*
- *Hvilken drink er du i dag?*
- *Hvem ville du helst være i dag, hvis du kunne skifte person?*
- *Hvilken Disney-figur kan du mindst lide?*
- *Snup en genstand fra din taske, og fortæl, hvorfor du har valgt den.*
- *Vis et billede fra din telefon og fortæl, hvorfor du har valgt netop det?*

Hvordan gik det?

Vi har nærmest altid den her øvelse med. Den er nemlig helt oplagt i starten, så alle kommer til orde. Til en workshop oplevede vi, at deltagerne løbende brugte vores tjek ind som samtalestarter, selvom den var helt random og ikke havde nogen forbindelse til workshoppen ellers. Den lød: "*Hvad er din yndlingsserie*", og i krogene kunne vi høre, at den blev startskud til nye samtaler blandt deltagerne.

Afvej dine muligheder

Der er selvfølgelig tusinde andre måder, du kan begynde din workshop. Nogle gange kan det for eksempel være fedt, at workshoppen starter in medias res uden for meget præsentation. Det kan vække nysgerrighed, undren og være med til at fange deltagerens opmærksomhed. Men samtidig er det vores erfaring, at et godt overblik og et klart formål er smart at præsentere tidligt i workshoppen. Du kan selvfølgelig skrue op og ned på de forskellige elementer, men så længe du på den ene eller anden måde kombinerer nysgerrighed, overblik, formål og aktivering, så er du helt sikkert godt i gang med at komme smart fra start.

Dine stiplede linjer

A series of horizontal dashed lines for writing practice, arranged in a regular grid pattern across the page.

Highlights fra kapitlet

Stil dig selv spørgsmålene: Hvad gør dig spændende? Hvorfor er du der? Hvad skal der ske? Hvordan får du alle i tale? Det kan hjælpe dig til at lave en god præsentation og komme godt fra start.

Husk at overveje, hvor abstrakt eller konkret dit formål skal være. Vores erfaring er, at jo mere konkrete formålene er, jo nemmere er det også at udleve dem.

—> Tænk over, hvor meget af formålet der giver mening at præsentere for dine deltagere.

—> Tænk over, hvordan du vil præsentere planen for dagen. Og skriv den gerne op visuelt, så deltagerne kan se det for sig.

Ved at få alle i tale kan du bryde nogle magthierarkier, som kan være med til at engagere flere mere – og på en anden måde, end de plejer.

03.
INGEN
TILLID
- INTET
ENGAGEMENT

En workshop kan have mange forskellige formål. Måske du gerne vil påvirke dine deltagere til at ændre adfærd eller forstå et emne på nye måder. Måske du og dine deltagere i fællesskab skal skabe noget nyt og derfor har brug for at være åbne og kreative sammen. Begge situationer kan være sårbare, og derfor er det vigtigt at have tillid til hinanden.

Tillid findes i alle mulige afskygninger. Vi har inddelt vores arbejde i tre tillidsformer, som er væsentlige at have for øje, når du skal lave en workshop. De er: Tillid mellem dig og deltagerne, tillid mellem deltagerne og tillid til deltageren selv.

Tillid mellem dig og deltagerne

Der er selvfølgelig stor forskel på, hvordan tillidsrelationen mellem dig og deltagerne er, afhængig af hvor godt I kender hinanden. Hvis du slet ikke kender dine deltagere, er det vigtigt at sørge for en god og grundig tillidsopbygning. Hvis du kender dem godt – for eksempel fordi du er fast underviser i en klasse – er der sandsynligvis allerede opbygget et vist tillidsbånd mellem dig og deltagerne. Men det kan stadig være relevant at arbejde med tillid, for eksempel hvis I skal lave noget uden for de vante klasserammer og -aktiviteter. Her får du nogle eksempler på, hvordan vi har gjort:

Gør deltagerne til eksperter: Det har en god effekt, hvis deltagerne føler, at de kan bidrage med vigtig viden til workshoppen – og at du viser dem tillid til at gøre det. Hvis du skal lave en workshop, hvor I sammen skal skabe noget nyt, så gør det klart, at ingen inputs er forkerte. I er der netop for sammen at blive klogere, og ingen er eksperter, når det kommer til at tænke kreativt.

Hvis din workshop er baseret på, at du kommer med noget viden, som deltagerne skal præsenteres for eller arbejde med, så sørg alligevel for at spørge dem ind til emner eller perspektiver, som de ved mere om end dig. Hvordan er det at være ung? Hvordan ser I som unge på det her emne? Det vender vidensbalancen, at det er dine deltagere, der sidder med den interessante information, mens du har rollen som "elev", der skal lære af dem. Du viser, at deres perspektiver er vigtige, og at du er interesseret i at lytte til dem og forstå dem – og det er en god kombination for at skabe tillid.

Tillid er social lim

Den Danske Ordbog definerer tillid som en "stærk følelse af at kunne tro på, stole på eller regne med nogen eller noget." Du kan for eksempel have tillid til andre mennesker, til dig selv, til teknologi og til de institutioner, du omgiver dig med.

Når vi taler om tillid her i kapitlet, forstår vi det som den lim, der holder en menneskelig relation sammen. Det, der gør, at du tør dele ud af dine meninger og erfaringer, fordi du ved, at dem, der lytter, lytter med respekt. Det, der gør, at du er villig til at lade dig påvirke af andres inputs, hvis de giver dig nye indsigter. Og især det, der gør, at du tør gå ud af din komfort zone og gøre noget andet, end du plejer. Hvis du er interesseret i at læse mere om tillid i kommunikationssituationer, har retoriker Elisabeth Hoff-Clausen blandt andet skrevet en masse om det.

Del ud af dig selv: Hvis du har mod på at dele lidt ud af dig selv, så har deltagerne det sandsynligvis også. Fortæl derfor gerne, hvornår du er sårbar, vred, nervøs, angst, glad eller en helt anden følelse. Vores erfaring viser, at jo mere du deler ud af dig selv om de ting, som er relevante for workshoppen, jo bedre. Det viser, at du har tillid til dine deltagere, og at de også kan have det til dig.

Timing: Når det drejer sig om tillid, spiller timing en stor rolle – især hvis du skal tale om noget alvorligt eller personligt. Tager du hul på en sårbar samtale, inden der er tillid mellem dig og deltagerne eller deltagerne imellem, kan samtalen ende med at blive akavet, useriøs eller svær at få ordentlig i gang. Det kan ende med at have en negativ effekt på, hvordan resten af workshoppen forløber. Hvis tilliden bliver brudt, altså hvis limen mellem dig og dine deltagere bliver opløst, er der ikke noget, der binder jer sammen, og derfor bliver det også svært at påvirke hinanden.

[IRL]

Her får du to eksempler på, hvordan timing og tillid har betydning for, om en øvelse bliver et flop eller en succes. De to eksempler er fra den vestjyske folkeskoleklasse og en af handelsskoleklasserne i Nordsjælland. Begge eksempler er oplevelser, vi har haft med den samme gæstefacilitator, der arbejder med diskrimination og fordomme. Målet for deres workshops er, at deltagerne skal dele deres egne oplevelser med diskrimination og afslutte med en performance om det.

Manglende tillid og helt forkert timing

Vi starter med den vestjyske folkeskole, der på det her tidspunkt går i ottende klasse.

Workshoppen gik i gang med det samme, deltagerne mødte ind fra frikvarter. Nærmest inden de havde sat sig ned, spurgte facilitatoren: "Hvornår blev du sidst diskrimineret?" Spørgsmålet blev stillet i plenum og som det første i hele workshoppen – deltagerne kendte hverken facilitatorens navn eller workshoppens formål. Det blev mødt med en larmende stilhed. Igen og igen forsøgte facilitatoren at få svar, og igen og igen kom der ingen. Det virkede til, at deltagerne ikke følte sig komfortable

med at dele deres personlige oplevelser med diskrimination foran klassen, da der endnu ikke var opbygget tillid i rummet.

Masser af tillid og perfekt timing

Et helt andet scenarium udspillede sig på handelsskolen. Det var samme gæst, samme indhold og samme mål. Forskellen var dog timingen.

Her startede facilitatoren med at introducere sig selv med navn, interesser og motivation for at være til stede. Inden vi tog hul på snakken om diskrimination, blev deltagerne indført i en række praktiske værktøjer, som de skulle bruge til at formidle deres personlige historier og først derefter sporede facilitatoren sig ind på diskriminationsspørgsmålet.

Facilitatoren sagde noget i stil med: *"Nu skal vi tale om diskrimination. Det er noget de fleste har oplevet – i større eller mindre grad".* Derefter gav hun et eksempel fra sit eget liv og afsluttede med spørgsmålet: *"Har nogle af jer oplevet noget lignende, som I har lyst til at dele?"*

På det tidspunkt, hvor spørgsmålet faldt, var det tydeligt, at facilitatoren havde formået at etablere et tillidsbånd. To deltagere, der aldrig før havde rakt hånden op i vores foregående workshops, gjorde det her. Der var skabt et rum for, at alle kunne dele deres egne oplevelser.

Tillid mellem deltagerne

Det er ikke kun tilliden mellem afsender og deltager, der har betydning for workshoppen. Mindst lige så vigtigt er det, at deltagerne har tillid til hinanden.

Vi har nok alle sammen prøvet at sidde i et rum, hvor vi ikke har været komfortable med at sige noget. Måske har vi været bange for, at vores inputs var irrelevante? At andre ville tænke dårligt om dem? Eller at vi ikke vidste nok til at bidrage? Har du fuld tillid til dig selv og de andre i rummet, tænker du måske ikke så meget over spørgsmål som disse. Har du slet ikke tillid til dig selv eller de andre deltagere, kan tankerne måske holde dig helt tilbage fra at sige noget.

Hvis dine deltagere kender hinanden i forvejen, har de måske også bestemte roller som, de kan føle fanger dem i en bestemt

adfærd. Måske er nogle vant til at påtage sig rollen som den sjove, den stille, den kloge, den alvorlige eller den skøre og derfor har svært ved at være i den rolle, som din workshop kræver af dem. Gruppens hierarkier og faste roller har stor betydning for, hvordan deltagerne opfører sig, og derfor kan det være smart at forsøge at bryde nogle af de gamle vaner.

I den ene handelsskoleklasse havde vi en oplevelse af, at klassen ikke havde tillid til hinanden – og nok heller ikke os. De ville ikke snakke på tværs af vennegrupper, de modsatte sig vores workshop, sagde aktivt nej og ignorerede til tider både os og hinanden.

Vi var nysgerrige på, hvorfor vi ikke kunne trænge igennem og stillede os selv en masse spørgsmål. Her får du nogle af dem, vi skrev ned: *“Kan man engagere en klasse, der ikke engang føler sig trygge ved at tale med hinanden? Er de bange for at miste ansigt? Er det 'uncool' at lade sig begejstre? Tør vi egentligt at tage eksterne gæster med, hvis vi risikerer, at engagementet er så lavt? Har vi en anden forståelse og for høje forventninger til deres engagement? Giver det overhovedet mening at fortsætte med klassen?”*

På den baggrund besluttede vi faktisk at afslutte forløbet med klassen og starte et nyt op. Vi troede ikke på, at vi havde tid og redskaber nok til at opbygge den tillid, der skulle til for at rykke deltagerne fra det negative engagement til det positive.

Som vores IRL beskriver, endte vi med at kaste håndklædet i ringen i et af vores forløb, fordi deltagerne ikke virkede til at have tillid til hinanden. Det er selvfølgelig langt fra ideelt, og samtidig er det heller ikke en mulighed for alle.

I andre tilfælde har vi dog haft succes med at styrke tilliden blandt deltagerne, blandt andet med de her tre erfaringer:

1) Vær skøre sammen, 2) Løs opgaver i fællesskab og 3) Lav klare rammer for, hvordan I skal være sammen.

Vi præsenterer erfaringerne kort sammen med en øvelse, så du kan få inspiration til, hvordan du kan gøre:

1. Vær skøre: Et tillidsfuldt rum handler ofte om, at alle føler, at det er okay at fejle. Det kan man opøve ved at lave små, fjollede øvelser sammen, hvor man skejer ud og ser hinanden fra andre sider. Tør man være fjollet i en øvelse, tør man måske også sige ting højt, som er sårbare, pinlige eller svære at tale om.

Katten og hunden

#energiboostere

Tid: 5-10 min

Hvad?

Hundene skal få kattene til at grine.

Hvorfor?

Fordi det giver et smil på læben – og måske kan vende op og ned på en ellers flad energi.

Hvordan?

1) Del deltagerne i to. I den ene halvdel står "hundene", og i den anden halvdel står "kattene".

2) Hundene skal nu få kattene til at grine. Lige så snart en kat griner, forvandles den til en hund, der ligesom de andre hunde skal få de sidste katte til at grine.

3) Legen slutter, når alle kattene er blevet til hunde.

4) Tag et par runder, hvor deltagerne prøver begge roller.

Hvordan gik det?

Det her kan være en grænseoverskridende øvelse, da den ene del af gruppen sætter sig selv på spil og skal få den anden del til at grine. Vi gav derfor deltagerne lov til selv at vælge, om de ville være katte eller hunde.

2. Løs en opgave i fællesskab: Hvis alle spiller en vigtig rolle i at løse en opgave, er alle også på lige fod. Der er ikke én, der er vigtigere end andre. Det er vores erfaring, at det kan være med til at løsne op for de vante roller og skabe mere tillid blandt deltagerne.

Tæl til 20 sammen

#energiboostere

Tid: 10-20 min

Hvad?

I skal tælle til 20 sammen, men ingen må sige det samme tal på samme tid.

Hvorfor?

Fordi den giver jer mulighed for at løse en opgave i fællesskab, og den er et nemt og hurtigt afbræk - I behøver ikke engang at rejse jer!

Hvordan?

1) En af deltagerne starter spontant en talrække ved at sige "en". En anden deltager skal derefter sige "to", og en tredje sige "tre". Sådan fortsætter øvelsen, indtil I sammen har talt til 20.

2) Hvis to deltagere siger et tal i munden på hinanden, skal hele gruppen tælle forfra.

3) Du kan desuden øge sværhedsgraden ved at bede alle have lukkede øjne, mens I tæller.

Hvordan gik det?

Øvelsen gjorde, at deltagerne kom tættere på hinanden, og selvom den ikke umiddelbart kredsede om vores formål, var det sandsynligvis med til at fremme et mere tillidsfuldt rum.

En deltager siger bl.a. sådan her om den: *"Altså, man bliver presset til at sidde i en rundkreds, ik', men jeg føler ikke, at det er angstprovokerende på det plan, at man ikke vil, fordi det giver jo et eller andet, at vi alle sammen snakker sammen. Vi kender næsten hinanden nu..."*

Citatet her siger også, at det måske i begyndelsen kan føles presset at skulle gøre noget anderledes, men at det i sidste ende kan bære frugt og skabe et bedre sammenhold – og derigennem grobund til at turde deltage og engagere sig mere.

3. Skab nogle klare rammer i rummet: Det kan være smart fra start at skabe nogle rammer for, hvordan du og deltagerne skal være sammen. Hvilke "regler" skal gælde til workshoppen, hvad er acceptabel opførsel, og hvad skal man lade være med at gøre? I kan sammen lave en social kontrakt (eller klasse-, workshop-, fællesskabskontrakt – kært barn har mange navne), som sætter rammerne for, hvordan I skal være sammen. Her er det vigtigt, at det er deltagernes inputs, der får plads. Du må gerne komme med forslag, men hvis ikke deltagerne accepterer det, er der stor sandsynlighed for, at de heller ikke overholder det.

Rummets spilleregler

#fællesskabsoptimerende

Tid: 15 min

Hvad?

Her opstiller du og dine deltagere nogle regler for, hvordan I skal stræbe efter at opføre jer i den tid, I er sammen. Reglerne kan være virkelig forskellige – gakkede, alvorlige, fællesskabsfremmende, fulde af bevægelse eller noget helt andet. Det giver bedst mening at lave øvelsen som noget af det første.

Hvorfor?

Fordi I får faste aftaler, om hvordan det er "tilladt" at opføre sig.

Hvordan?

1) Præsenter konceptet og fortæl, at I nu skal lave en kontrakt for, hvordan I skal opføre jer og være sammen under workshoppen – og de efterfølgende workshops, hvis der kommer flere.

2) Du kan bede deltagerne brainstorme i grupper, og efterfølgende kan I samle op i plenum. Du kan give nogle eksempler på regler, hvis de mangler inspiration.

Her er nogle eksempler på regler:

- *Alle skal have hat på*
- *Vi må ikke bruge mobiler*
- *Der findes ingen dumme spørgsmål*
- *Vi skal ryste hænderne, hvis vi er enig i noget, der bliver sagt*
- *Vi må ikke sige bandeord*
- *Vi skal begynde og slutte med et kampråb*
- *Alle holdninger skal respekteres*

3) Giv dem syv min og brug syv min på at samle op.

4) I kan også overveje at visualisere jeres kontrakt, så den kan hives frem igen. Så bliver den ikke bare til ord, I glemmer lige efter øvelsen.

Hvordan gik det?

Vores erfaring er, at det er vigtigt, at reglerne kommer fra gruppen selv. Det er dem, der skal definere, hvordan det er rarest at være sammen. Du må selvfølgelig godt modificere det lidt, så hvis deltagerne for eksempel siger, at de gerne vil råbe, så kan du rette det lidt til ved at sige, at de skal tale så højt, at alle – også bagerste række – kan høre det.

Derudover må der ikke være for mange regler på kontrakten. For mange regler gør det svært at overholde. Hvis der kommer rigtig mange forslag fra deltagerne, kan I sammen stemme om, hvilke der er vigtigst.

Tillid til deltageren selv

Skab tillid hos deltageren selv ved at give dem modet til at tage ordet. Det kræver blandt andet, at de tror på, at det, de byder ind med, er relevant for andre. For nogle kan det være svært, måske fordi de ikke føler, at de har viden nok om emnet, fordi de ikke mener, at deres holdning betyder noget, eller fordi de sjældent er blevet spurgt. Hver gang en deltager skal præsentere noget, sige sin mening, være med til at idegenere eller noget fjerde, kræver det selvtillid at turde byde ind med egne holdninger og ideer. De sætter nemlig sig selv på spil hver gang, de sætter ord på noget. Vores erfaring er, at selv små inputs kan være rigtig store skridt i retning af at turde engagere sig.

Få munden på gлед

#fællesskabsoptimerende

Tid: 20 min

Hvad?

En deltager trækker et ord og skal tale om det i 30 sekunder. Bag-efter er det en ny deltagers tur. Sådan fortsætter øvelsen til, at I ikke har flere ord.

Hvorfor?

Fordi det er smart at træne unge i at snakke uafbrudt, især hvis de ikke er vant til at tale med eller foran andre. I denne øvelse taler de om emner, de måske slet ikke går op i, og derfor er der langt mindre på spil, end hvis de skulle tale om ting, de reelt brænder for.

Hvordan?

1) I øvelsen står deltagerne på to rækker overfor hinanden. Hvert par har en bunke ord, som de trækker fra. Nu skal den ene trække et ord og tale om ordet i 30 sekunder uden stop (men uden at nævne selve ordet). Dernæst kan makkeren forsøge at gætte, hvad ordet er.

2) Efterfølgende bytter man over, så den anden partner trækker et ord. Man kan justere på tiden efter behov.

3) Ordene kan variere i indhold og abstraktionsniveau. Vi har for eksempel både haft ord som pizza, elektriker, vrede, demokrati og energi i samme runde.

4) Det vigtigste er, at deltagerne taler uafbrudt i den fastsatte tid, også selvom de kommer ud ad en tangent, som ikke giver mening. Det er altså ikke så meget det at gætte ordet, der er i fokus, men nærmere, at man kan fortsætte med at tale, selv når det bliver lidt underligt.

Hvordan gik det?

Øvelsen fungerede sindssygt godt. Deltagerne var ikke de store talere i klasserummet, og stillede vi plenumspørgsmål, var det ikke sikkert, der kom noget svar. Derfor var vi også lidt i tvivl, om det ville føles grænseoverskridende for deltagerne at skulle tale så meget. Men det virkede det slet ikke til. Deltagerne var totalt klar og talte uafbrudt i alle de minutter, de havde. Flere, der ikke havde talt rigtigt sammen, stod over for hinanden for første gang, og det virkede til, at den rammesatte samtale var med til at bryde isen hos flere af dem. Vi endte faktisk med at have så stor succesfølelse med øvelsen, at vi også brugte den senere med et andet indhold og formål.

Men hvilken form for tillid er så relevant at arbejde med? Hvis dine deltagere kender hinanden godt, og der er god stemning i gruppen, så er det måske mindre relevant at arbejde med deres indbyrdes tillid og mere relevant at tage fat i tilliden mellem dig og dem. Hvis deltagerne skal blive bedre til at tage ordet og måske lære at holde taler, kan det være relevant at arbejde med tilliden til dem selv – deres selvtillid. Hvis ingen af deltagerne kender hinanden på forhånd, kan man med fordel arbejde med tilliden mellem deltagerne også. Men det allervigtigste er dog, at de tillidsbånd, der allerede er eller er i gang med at blive etableret, ikke bliver brudt under din workshop. Så skal der nemlig meget til for at opbygge dem igen, og det kan tage fokus fra dit egentlige formål.

Dine stiplede linjer

A series of horizontal dashed lines for writing practice, arranged in a regular grid pattern across the page.

Highlights fra kapitlet

Tillid er den sociale lim, der gør, at du og dine deltagere kan fungere sammen; at du kan påvirke dem, og at de kan påvirke dig, og at I sammen kan være kreative.

De tre vigtigste former for tillid er:

Tillid mellem dig og deltagerne, tillid mellem deltagerne og tillid hos deltageren selv.

- > Skab tillid mellem dig og dine deltagere ved at gøre deltagerne til eksperter, dele ud af dig selv og altid time dit indhold.
- > Skab tillid mellem deltagerne ved at være skøre, løse opgaver i fællesskab og lave klare rammer for, hvordan I skal være sammen.
- > Skab tillid hos deltageren ved at give dem modet til at tage ordet.

04. TAL MED UNGE, IKKE OM UNGE

Målgruppe, publikum, modtagere, deltagere, unge – dem har vi dedikeret et kapitel til. Viden om den gruppe af unge, du forsøger at nå, er nemlig essentiel for din workshop.

Som du jo sikkert ved, er alle forskellige og har forskellige behov – det samme gælder for forskellige grupper af unge. Hvad rører sig hos dem? Hvad sker der i deres verden? Hvad fylder? Hvad føles vigtigt? Og hvad motiverer dem? Disse og lignende spørgsmål er vigtige at stille dig selv, så du så vidt muligt taler ind i dine deltageres liv.

Men hvorfor er det vigtigt? Når du bringer dit formål og emne nærmere deltagerne, kommer de sandsynligvis til at føle sig set og hørt – og derigennem mere motiverede. Ved at tage deres erfaringer, bekymringer, glæder, ideer og indtryk seriøst, kan det bidrage til, at dine deltagere føler sig vigtige og trygge i det rum, du skaber. Og det er ifølge vores erfaring nøglen til at komme igennem med dit formål og engagere den gruppe af unge, du arbejder med.

Hvordan skal man så gøre det?

Det er ikke altid nemt at tale ind i dine deltageres liv – især ikke, når du lige har mødt dem, eller hvis I er ret forskellige fra hinanden. Derfor er det også vigtigt at sætte kræfter af til at lære dem at kende. Som folkeskolelærer ved du lidt mere om, hvad der rører sig for din målgruppe, og du behøver ikke at bruge de samme kræfter på at blive klogere på dem. Men måske vores kapitel her alligevel kan give lidt inspiration til, hvordan du kan inddrage din viden mere aktivt i din undervisning.

I vores arbejde har vi ofte haft mulighed for at bruge meget tid på at lære deltagerne godt at kende. Det har vi kunnet, fordi vores forløb har været længere, og derfor har vi besøgt klasserne flere gange. Det er selvfølgelig ikke muligt for alle, men det kan også gøres kortere med god succes. Lidt viden om din målgruppe er bedre end ingenting.

Vi har samlet to gode råd, som kan hjælpe dig med at blive klogere på dine deltagere, og du får selvfølgelig også nogle konkrete øvelser med på vejen.

1) Brug og fortolk deltagerens svar

I løbet af en workshop viser dine deltagere på forskellige måder, hvad der er vigtigt for dem, og den viden er brugbar for dig. Kan du omformulere nogle af deres kommentarer og bruge dem som eksempler? Kan du bruge deres svar på spørgsmål i dine planlagte øvelser? Eller kan du gentage deres sprogbrug, uden at det bliver karikeret? Hvis du bruger deres svar aktivt, viser du, at du lytter til dine deltagere, og at der er værdi i det, de siger. Det kan for eksempel være, at du kan bruge nogle af svarene fra en tjek-ind (se side 44 for uddybning af øvelsen) eller andre fællesskabsoptimerende øvelser i begyndelsen af workshoppen.

Dit liv i korte sætninger

#selvtillidsskabere

Tid: 15 min

Ting: Blyant og papir til hver deltager

Hvad?

En skriveøvelse med forskellige spørgsmål, som deltagerne individuelt skal reflektere over og skrive ned.

Hvorfor?

Fordi deltageren får mulighed for at reflektere over sig selv – samtidig med, at det giver dig viden om den ungegruppe, du arbejder med.

Hvordan?

1) Deltagerne skal have et papir og en blyant. Du giver dem fire sætninger, som de skal afslutte. Sætningerne bestemmer du helt selv, men vi har ofte brugt de her fire:

- “Jeg synes selv, jeg er god til...”
- “Jeg synes selv, jeg er dårlig til...”
- “Jeg synes, skolen burde være bedre til...”
- “Jeg synes, samfundet burde være bedre til...”

Hvilke sætninger, du skal give, afhænger af din målgruppe. For nogle er det mega nemt at svare på

store, abstrakte spørgsmål, mens det kan få andre til at stå helt af. Overvej for eksempel, hvordan du selv ville afslutte sætningen: ”Jeg drømmer om...”. Måske har du allerede et svar, men hvis du ikke normalt tænker i de baner, kan det være ret svært at grave frem i en øvelse, der varer få minutter.

Her får du lige en række eksempler på andre sætninger, du kan overveje at bruge:

- *Jeg følte mig sidst motiveret, da jeg...*
- *Sidst, jeg kedede mig, var, da jeg...*
- *Jeg elsker at...*
- *Jeg hader at...*
- *I min fritid bruger jeg mest tid på...*
- *Jeg kunne godt tænke mig at være bedre til at...*
- *Om 5 år er jeg...*
- *Om 10 år er verden...*

2) Deltagerne skal stræbe efter at lave så mange afsluttende sætninger som muligt til de fire startsætninger. Giv dem kun én sætning ad gangen, så de kan fokusere på den.

3) Når øvelsen er slut, kan du samle papirerne sammen og læse svarene (når du har tid til det, for eksempel i pausen). Du kan også tage en plenumrunde, hvor deltagerne skal læse en eller flere af deres sætninger op.

Hvordan gik det?

Vi har brugt øvelsen flere gange og især i starten af en workshop. Da vi lavede øvelsen i vores projekt-klasser i Nordsjælland, gjorde deltagernes svar os opmærksomme på, at flere var interesserede i at arbejde med forretningslivet; de ville starte virksomheder og beskæftige sig med tøj eller biler. De havde alle en plan for deres fremtid og ønskede at forstå og lære, hvordan denne kunne realiseres. Med andre ord blev vi opmærksomme på, at vi skulle være meget konkrete, når vi gav eksempler – og at øvelserne ALTID skulle have et konkret mål. Vi brugte ofte sætningen: “Det er en god ide at kunne det her, når du skal til samtale på en praktikplads eller en arbejdsplads”, og med de ord blev engagementet faktisk skruet en del op.

For nogle kan det måske være grænseoverskridende at svare på spørgsmål om sit eget liv. Derfor kan det være en god idé at lave øvelserne anonymt, så deltagerne ved, at der ikke bliver holdt regnskab med, hvem der præcis siger hvad, og at de ikke skal hæfte for det. Det kan måske give nogle mere autentiske svar på svære spørgsmål.

2) Sæt deltagerens erfaringer i centrum

Hvis du skal tale om et emne ud fra din målgruppes perspektiv, er det smart at få deres mening med. Hvordan oplever de for eksempel diskrimination, uddannelsesvalg, klimakrisen, eller hvad du ellers er kommet for at tale om? Alle har oplevelser, der relaterer sig til din workshop, og det kan være en god ide at finde de steder, hvor dit emne og deltagerens erfaringer møder hinanden. Forsøg derfor at gøre deltagerne til "eksperter" og sæt deres oplevelser i centrum, når det giver mening. Her er en øvelse, hvor vi forsøgte at gøre netop det:

Vis jeres nabolag

#selvtillidsskabere

Tid: 1-2 timer

Ting: Jakker

Hvad?

Det her er en øvelse, hvor deltagerne fungerer som de primære eksperter og skal gøre dig klogere på et givent emne. Titlen giver sig selv: Lad deltagerne vise dig rundt i deres nabolag.

Hvorfor?

Fordi du her viser, at du tager deltagerne mere seriøst og er interesseret i deres liv og inputs.

Hvordan?

1) Du inddeler dine deltagere i grupper og giver hver gruppe et spørgsmål. Vi spurgte blandt andet: *"Hvor er det godt at møde nye mennesker?"*, *"hvor går man hen, hvis man har brug for hjælp?"* og *"hvor er det godt at være alene?"*.

2) Derefter skal grupperne parre spørgsmålene med et sted i byen. På den måde har I nu en række steder, hvor I kan gå hen. Stiller du tre spørgsmål, er der tre steder. Fire spørgsmål, fire steder osv.

3) På rundturens stop kan du inden da overveje, hvad I skal lave ved de enkelte steder. Skal deltagerne, der valgte stedet, forklare, hvorfor I står lige netop her? Eller skal du som facilitator have en øvelse med, der relaterer sig til det spørgsmål, du har stillet?

Hvordan gik det?

Øvelsen her brugte vi i vores første workshop med FGU-klassen, hvor det overordnede mål var at forstå, hvordan livet som ung på Lolland-Falster blev federe for netop dem, og derfor gav det mening, at vi allerede fra start gjorde dem til eksperter på deres liv og lokalområde.

Deltagerne greb øvelsen, og det fungerede godt at få dem ud af klasselokalet. På den måde kunne vi lære dem at kende under mindre skoleagtige rammer, ligesom de kunne fortælle om deres liv og byen, mens vi gik. Det skabte en fælles referenceramme til resten af forløbet.

Andre råd til at få indblik i deltagerens verden

Ud over de ting, vi allerede har nævnt, er der andre måder at få et indblik i målgruppens verden. Her får du tre konkrete værktøjer, du også kan bruge:

Forinterviews: Hvis du har tid og mulighed for det, kan du lave forinterviews med en eller flere af deltagerne. Spørg dem, hvad de godt kan lide at lave, hvad der bekymrer dem, og hvordan de arbejder bedst i klassen.

Saml på hints: Hvis tiden er knap, og du ikke har tid til at lave indledende øvelser, hvor du bliver klogere på deltagerne, kan du alligevel få hints blot af at observere. Hvordan taler de med hinanden? Hvad taler de om? Hvordan griber de dine aktiviteter?

Brug pauserne konstruktivt: I pauserne har du mulighed for at bygge relationer med dine deltagere og lære dem godt at kende. Gå ned til en gruppe og tal med dem, prøv at huske deres navne og de ting, de fortæller om sig selv og hinanden. Men selvfølgelig kun, hvis de giver indtryk af, at det er fedt. Deres pauser er deres, og de skal have mulighed for at bruge dem, som de vil.

Ord og framing skaber virkeligheder

Når du har fundet ud af, hvad der interesserer og motiverer deltagerne, skal du overveje, hvilke ord du bruger. De er nemlig med til at skabe en bestemt virkelighed. Med forskellige ord følger der forskellige betydninger, og det kan være en god idé at være bevidst om, hvilke ord du bruger hvornår – og til hvilke grupper af unge.

Først og fremmest er det selvfølgelig essentielt, at du og din målgruppe forstår hinanden. Overvej om ord, som du måske har én forståelse af, kan være helt anderledes for din målgruppe.

IRL:

Til en workshop havde vi planlagt at tale om fordomme. Da vi præsenterede en øvelse, tog vi for givet, at vi og deltagerne havde samme forståelse af ordet. Men før øvelsen kunne lykkes, blev vi nødt til at tage en større snak om betydningen af fordomme - hvilket også gjorde os meget klogere på, at forskellige mennesker forstår ord forskelligt.

Derudover kan bestemte ord give bestemte associationer hos deltagerne – som både kan bruges positivt og negativt.

Vi har også oplevet, at ord som "demokrati", "demokratisk selvtilid" og "samfundsengagement" ikke fungerer til de grupper af unge, vi har arbejdet med. Vi er blevet mødt med reaktioner som, "det er ikke noget for mig" eller "det er kedeligt". Til gengæld har det fungeret bedre, hvis vi har oversat ordet "demokrati" eller "samfundsengagement" til helt konkrete handlinger. I stedet for at sige samfundsengagement, har vi sagt "gøre livet endnu federe for unge" – altså en mere konkret og tilgængelig form for samfundsengagement.

Det samme har vi oplevet, når vi har præsenteret forskellige øvelser – eller lege – for forskellige unge. Allerede ordene "leg" og "øvelse" bærer på en masse betydninger, og nogle unge står helt af, hvis de får fortalt, at de skal "lege". Overvej, hvordan du framer øvelserne, så dine deltagere griber den bedst.

Dit sprog har altså betydning for, hvordan dine aktiviteter bliver modtaget, så det er en god idé at have in mente, hvilket sprog din målgruppe bruger – det øger i hvert fald sandsynligheden for engagement.

Dine stiplede linjer

A series of horizontal dashed lines for handwriting practice, arranged in a regular grid pattern across the page.

Highlights fra kapitlet

Det er vigtigt at tage udgangspunkt i deltagerne, du arbejder med. Hvad er deres drømme, tanker, interesser, erfaringer og visioner? Brug dem aktivt i workshoppen.

Brug og fortolk deltageres svar. Hvis du for eksempel har lavet en øvelse, så hiv deltageres svar med dig videre i workshoppen.

Gør deltagerne til eksperter og sørg for, at deres viden og erfaringer kommer i spil i løbet af workshoppen, så de får en følelse af, at du lytter til dem.

Lær dine deltagere endnu bedre at kende gennem workshoppens pauser. Gå ned til dem og tal med dem. Prøv at husk både deres navne og de ting, de fortæller.

05. OP AT STÅ

Bevægelse er vigtigt. Det har vi hørt et utal af gange, og vi bliver simpelthen nødt til at gentage det, når det handler om at engagere unge. Vi har nemlig oplevet, at bevægelse har haft en masse positive effekter i vores workshops. Det kan skabe bedre fællesskab, pumpe ny energi i dagen, bryde med vante roller og adfærd og være et afbræk fra mere tankekrævende øvelser. Men der er selvfølgelig også en masse ting, du skal være opmærksom på, når du vil have dine deltagere op at stå.

Når vi taler om bevægelse i kapitlet her, har vi en ret bred forståelse af, hvad det indebærer at bevæge sig. Det spænder fra blot at rejse sig fra stolen i en øvelse til at spurte rundt til forskellige poster. Både det lille og store bevægelsesafbræk kan have god effekt på din workshop, og derfor synes vi også, at begge dele har værdi.

I vores arbejde har vi primært brugt bevægelse på to forskellige måder: enten til at *understøtte* eller til at *supplere* workshoppen.

Til at understøtte din workshop

Når bevægelse er med til at understøtte din workshop, betyder det, at bevægelserne skal give mening for dit overordnede formål. Med andre ord skal deltagerne altså ikke bevæge sig bare for at bevæge sig, men fordi der er en idé med det.

Jo flere af dine bevægelsesøvelser, der er understøttende til formålet, jo bedre holder du også den røde tråd i workshoppen. Og det kan være med til at motivere og engagere, når dine deltagerne ved, hvorfor de skal gøre, som de skal. Generelt er det altid en god idé med et skarpt og klart formål til de aktiviteter, du har planlagt. Ellers kan øvelserne virke lidt malplacerede.

Vores erfaring siger os, at det sjældent er selve øvelser, der er uengagerende i sig selv, men at det ofte er måden, øvelserne er rammesat, og det manglende formål, der kan få engagementet til at dale – især når det handler om bevægelse. Måske fordi det kan opleves som lidt "kliche" bare at bevæge sig for bevægelsesens skyld.

Hvis du synes, at det er en udfordring at finde på øvelser med bevægelse, kan du overveje, om det kan inkorporeres i de øvelser, du allerede har planlagt. Kan du danse en brainstorm eller kaste en idegenerering? Vores erfaring er, at en sjov twist til en klassisk øvelse kan være med til at øge engagementet. Her er to eksempler på øvelser, hvor bevægelsen understøtter målet.

Brug kroppen og lær mere

Fysisk aktivitet er godt for hjernen, og det styrker vores hukommelse, opmærksomhed og koncentration. Det er også ofte, når vi bevæger os, at vi får nye (måske ligefrem geniale?) tanker. Det kan egentlig siges ret simpelt: Brug kroppen og lær mere! Og dog. For bevægelse gavner også meget mere end indlæringen.

Studier viser nemlig, at fysisk aktivitet også højner vores trivsel. Når vi bevæger os sammen, får vi mulighed for at danne nye relationer, og vi kan opleve at få et selvtillidsboost. Vel at mærke, hvis aktiviteten bliver faciliteret og rammesat, så det er tilpasset deltagerens behov, og hvor udfordringerne sker i et ligeværdigt og trygt fællesskab. Dét er vigtigt!

Du kan få meget mere inspiration og viden om bevægelse på Dansk Skoleidræts hjemmeside www.skoleidraet.dk

Flyvende plancher

#ideudtrækkere

Tid: 20 min

Ting: Plancher, tuscher, post-it-sedler

Hvad?

Ideen er at lave en fælles brainstorm-øvelse med forskellige plancher rundt omkring i lokalet. Deltagerne besøger på skift plancherne og brainer på dem.

Hvorfor?

Fordi du undgår den klassiske statiske brainstorm – men i stedet bevæger dig rundt til flere brainstormstationer. Derudover er det fedt, at deltagerne samtidig bliver inspireret af de andres svar på, fordi man på skift går rundt blandt plancherne.

Hvordan?

1) Placer plancher rundt omkring i workshoprummet. På borde, på vægge eller på gulvet.

2) Del deltagerne op i grupper og giv hver gruppe syv minutter pr. planche. Selvom de er i grupper, går de rundt og brainstormer alene. Deres ideer skriver de på post-it-sedler, som de placerer på planchen.

3) Efter de syv minutter skifter de til en ny planche, hvor de igen har syv minutter.

Hvordan gik det?

Vi har flere gange lavet øvelsen. På Lolland-Falster skulle vores workshopdeltagere idegenerere på events. Vi havde lavet en kategori på hver planche, som kunne rammesætte deres ideer, heriblandt "bevægelse", "socialt", "fagligt" mv. Og i Vestjylland skulle vores workshopdeltagere idegenerere på spørgsmål til forskellige lokalpolitikere. I begge tilfælde fungerede øvelsen godt, og det gav klart energi, at de skulle op og stå for at komme til en ny planche.

Stemme-Stopdans

#ideudtrækkere

Tid: 10 min

Ting: Musikafspiller og ideer, som I har fået via andre øvelser.

Hvad?

Deltagerne skal inden legen have genereret ideer eller holdninger, som de har skrevet på post-it-sedler. I denne øvelse skal deltagerne nu stemme på ideerne, mens de danser.

Hvorfor?

Fordi de på en demokratisk og sjov måde stemmer på hinandens ideer.

Hvordan?

1) Alle deltagerne skal have en post-it-seddel i hånden, hvor de har skrevet en ide. Ideen har I produceret, inden øvelsen gennem en anden øvelse, for eksempel "negativ brainstorm", se s. 149.

2) Legen foregår på samme måde som stopdans. Når musikken spiller, danser deltagerne mellem hinanden og bytter sedler.

3) Når musikken stopper, skal deltagerne IKKE stå stille – men derimod give den ide, de står med, point (du kan bruge en pointskala fra 1-5: (1 = en ret dårlig ide, 5 = en pissefed ide)

4) Efter cirka ti runder samler du sedlerne sammen, tæller stemmerne sammen og præsenterer, hvilken ide der har vundet.

Hvordan gik det?

Vi lod deltagerne selv bestemme musikken, så de kunne høre lige det, de ville. Der var mega god energi, og det var samtidig en nem, anonym og demokratisk måde at indsamle stemmer.

Til at supplere din workshop

Det er vigtigt, at der er et klart formål med bevægelse. Men formålet behøver ikke altid relatere sig til den store, overordnede ramme; bevægelse kan nemlig også fungere som supplement til din workshop. Så handler det i stedet om at få deltagerne i bevægelse for at løfte stemningen, øge tilliden blandt hinanden, bryde med den normale adfærd og få fornyet energi.

Selvom øvelserne måske ikke direkte tjener hovedformålet for din workshop, er det altid en god idé at ekspliciterer, hvorfor I skal bevæge jer. Det kan være, at du har bemærket, at energiniveauet er lavt, at flere af deltagerne sidder og gaber, eller at der er begyndt at komme lidt uro. Det kan også være, at deltagerne har kigget ned i en computerskærm for længe og skal stimuleres af noget andet. Vores erfaring er, at det skal siges eksplicit, hvorfor der er brug for at ryste kroppen.

Når man bevæger sig sammen og måske opfører sig lidt fjollet, kan det have en god effekt på sammenholdet og tilliden blandt deltagerne. Vi har tidligere talt om gruppedynamikker, og hvordan bestemt adfærd er koblet til bestemte roller. Bevægelse kan være et godt middel til at få brudt med rollerne og udjævne magtstrukturer – især hvis bevægelsen ikke er noget, man kan være hverken god eller dårlig til. Det kan i sidste ende give nogle bedre inputs og diskussioner til senere øvelser, fordi paraderne er kommet lidt længere ned.

De små, supplerende bevægelsesøvelser kalder vi også energi-boostere, og her får du et udpluk af nogle af dem:

Skyd og undvig

#energiboostere

Tid: 10 min

Hvad?

En 'skyder' i midten og en masse 'undvigere' i en rundkreds omkring. Det gælder om at undvige skydernes skud, ellers er man ude.

Hvorfor?

Fordi det er effektivt at komme væk fra 'skolebænkstemningen'. Øvelsen kræver en del plads, men får energiniveauet op hos deltagerne.

Hvordan?

1) Bed deltagere om at stille sig i en rundkreds. Du kan for eksempel selv starte i midten af rundkredsen, så deltagerne kan se, hvad de skal gøre.

2) Er man i midten, skal man forme en pistol med sine hænder og dreje rundt og pege sin pistol mod de, der står i rundkredsen.

Pludseligt skal man skyde efter en person – hvis personen ikke når at undvige ved at sætte sig på hug bliver personen skudt og er ude af spillet. Hvis personen når at undvige, skal personens sidekammerater vende sig mod hinanden og skyde den anden. Den, der skyder sidst, ryger ud af legen. Sådan fortsætter det til, at der kun er en deltager tilbage.

Hvordan gik det?

Det er efterhånden en fast øvelse i vores workshop, og vi vil faktisk vove at påstå, at den aldrig er faldet til jorden – uanset uddannelsesform eller alder. Deltagerne leger med. Måske fordi bevægelsen ikke er megakrævende og heller ikke alt for barnlig. Den mest passive deltager bliver aktiv her, og du kan tydeligt spore et meget aktivt engagement.

Hotdog

#energiboostere

Tid: 10 min

Hvad?

Hotdog, kat i vaskemaskinen, elefanten og mange flere. I står i en rundkreds, og hvis fingeren peger på dig, skal du stille dig op i en formation. Vi forklarer nærmere.

Hvorfor?

Fordi I sammen leger og fjoller rundt. Den er god, hvis energiniveauet skal op.

Hvordan?

1) Øvelsen kræver en del plads, så man kan med fordel gå udenfor og afvikle den. Du får deltagerne til at stille sig i en rundkreds, og så starter du selv i midten af rundkredsen, så de kan se, hvad de skal gøre.

2) Du – fordi du lige nu står i midten – skal dreje rundt og pludseligt pege på en tilfældig person. Når du peger på en person, siger du "hotdog". Den, du peger på, bliver "pølsen" i en hotdog, og personerne til hver sin side af den, du har peget på, skal nu stille sig som brødet til pølsen. Det lyder nok meget forvirrende. Men kig på illustrationen – så giver det forhåbentligt mening.

3) Den sidste person, der stiller sig rigtigt ift. øvelsen, er ude (og skal derfor gå ud af rundkredsen).

4) Når deltagerne bliver gode til at forme sig som en hotdog, kan du sætte flere formationer i spil. Det betyder, at du ikke længere kun kan pege på folk og råbe "hotdog", men også kan råbe for eksempel "elefanten", "kat i vaskemaskine" og "popkorn". De formationer er også illustreret.

Hvordan gik det?

Denne øvelse kan gå begge veje. Den er mere fjollet end 'skyd og undvig', fordi du skal bruge din krop på en mere voldsom og karikeret måde. Nogle deltagere vil måske stå af. Men ikke mange – vi har kun en enkelt gang oplevet, at deltagere decideret har meldt sig ud. De var i vores første forløb i Nordsjælland, hvor klassen var grupperet, og der var meget lidt tillid mellem deltagerne. Husk derfor at overveje, om den gruppe, du arbejder med, kan med hinanden og har lyst til at lære hinanden bedre at kende.

Bliver lege og bevægelse for barnlige?

Stemningen kan godt blive meget fjollet og legende, når du laver øvelser som dem, vi har præsenteret her. Og for nogle unge kan det blive lidt for barnligt med fangelege, pegelege, rykken rundt og rejsen op – og det er vigtigt at lægge mærke til.

Hvis det sker, kan det nemlig være relevant at pakke øvelserne ind i noget andet. Det kan være, at du kan finde andre ord for dem eller vinkle øvelserne på en måde, så de ikke virker helt så barnlige.

Derudover slår vi lige en pointe fast igen: Husk at gøre det klart, hvad formålet for bevægelsen er. Det kan få øvelsen til at virke mindre barnlig, at der rent faktisk er en tanke bag bevægelsesgal-skaben, og at det ikke bare er bevægelse for bevægelsens skyld.

Generelt må vi indrømme, at vi ofte er blevet mødt med en lidt negativ respons, når vi for eksempel har bedt deltagerne om at rejse sig. Men vores erfaring er, at det i sidste ende har haft god effekt. Derfor er vores råd også: Vær ikke bange for en negativ respons, når du bruger bevægelse i din workshop. Det har ofte en god effekt i sidste ende, selvom dit forslag kan blive mødt med skepsis – bare husk på, hvilke deltagere du arbejder med, og hvordan bevægelsen kan frames bedst muligt.

Hotdog

Elefant

Popcorn

Kat i vaskemaskine

Dine stiplede linjer

Highlights fra kapitlet

Bevægelse har mange formål. Den kan være med til at løfte stemningen, øge tilliden blandt deltagerne, bryde med den normale adfærd og skyde ny energi i workshoppen.

Eksplicitér altid formålet med bevægelse – både hvis de skal bruges til at understøtte og supplere workshoppen.

- > Hvis bevægelsen understøtter betyder det, at bevægelserne skal give mening for dit overordnede formål. Deltagerne skal ikke bare bevæge sig for at bevæge sig, men fordi der er en ide med det.
- > Hvis bevægelsen supplerer betyder det, at den ikke relaterer sig til den store ramme i workshoppen - men at du alligevel ser et behov for bevægelse. Selvom bevægelsen er et supplement, er det en god ide at sige helt eksplicit, hvorfor der er brug for den.

Sørg for at frame bevægelsesøvelserne, så de passer til målgruppen. Bevægelse kan nemlig føles barnligt for nogle unge.

06.

TÆNK *UD*

AF SKRIFTEN

Skrift har en stor plads i vores samfund og i vores hverdag. Vi svarer dagligt på e-mails og Messengerbeskeder, skriver opgaver og rapporter, læser breve, følger opskrifter og meget mere. Og der er rigtig mange fede fordele ved at læse og skrive, men det kan også blive både kedeligt og trivielt, hvis man gør det igen og igen.

Om skriften er en fordel eller ulempe for dig, er afhængig af dit formål og dine deltagere. Dog er det vores erfaring, at de fleste synes, at det er rart at komme lidt væk fra kuglepennen og computertastaturet, fordi vi alligevel møder skrift så ofte. Derfor har vi samlet to råd til dig, der vil forsøge at tænke din workshop ud af skriften. 1) Tal til andre sanser, og 2) variér øvelserne, så skriften kamufleres og ikke bruges gang på gang.

Hvad er fordelene ved at bruge skrift i din workshop?

- *Skrift giver flyvske tanker og ideer en fysisk form, der ikke forsvinder igen. I kan vende tilbage til tankerne og bruge dem senere.*
- *Skrift er et nemt værktøj at tage med videre efter workshoppen som et resultat af, hvad der er kommet ud af arbejdet.*

Hvad er så ulemperne ved at bruge skriften?

- *Skrift kan blive for ensformig, hvis du bruger den igen og igen.*
- *Skrift kan give associationer til en skoleagtig ramme, hvilket forståeligt nok kan medføre en skoleagtig adfærd hos deltagerne, og det er måske ikke altid smart for dit formål.*
- *Skrift kan risikere at udelukke nogle fra øvelsen. Mangfoldige unge har også mangfoldige kompetencer, og nogle fungerer langt bedre, når det skriftlige ikke spænder ben for dem, og de får mulighed for at udfolde sig på andre måder.*

Tal til andre sanser

Overvej, hvordan du kan bruge kroppens andre sanser eller evner i dine øvelser. Kan deltagerne bygge noget? Tegne noget? Optage en video? Her har vi samlet et katalog af øvelser, som du kan bruge, hvis du mangler inspiration til, hvordan du undgår at bruge skrift i dine øvelser.

Disclaimer: Inden du læser videre, vil vi lige fortælle, at øvelserne nedenfor er brugt under det samme forløb; nemlig i handelsskoleklassen i Nordsjælland. Her arbejdede vi med valgfrie projekter; nogle ville arrangere en månedlig udflugtstur, nogle en Fifa-turnering, mens andre gik efter at planlægge en fest. Derfor er øvelserne nedenfor meget projektorienterede og har som mål at idegenerere og udvikle på specifikke projektideer. Du kan sagtens hacke dem, såfremt din workshop ikke er projektorienteret.

Trekantsløbet

#ideudtrækkere

Tid: 60 min

Ting: Det bestemmer deltagerne selv

Hvad?

Få deltagerne til 1) at finde en genstand, 2) optage en lyd eller 3) tage et billede, der siger noget om deres projekt.

Hvorfor?

Fordi øvelsen sætter gang i forskellige sanser hos deltagerne (både høre-, syns- og følesansen). Samtidig er øvelsen med til at konkretisere et projekt eller en ide og få deltagerne op og stå.

Hvordan?

1) Deltagerne skal på jagt i lokalet eller i lokalmiljøet - og gøre tre ting. De skal tage et billede, optage en lyd og/eller finde en fysisk genstand, der siger noget om deres projekt eller ide.

2) Efterfølgende skal de lave en minifremlæggelse, hvor de viser resten af deltagerne, hvad de har fundet.

Handler din workshop ikke om at udvikle projekter, men måske om et bestemt tema, så brug øvelsen til at idegenere på det specifikke tema.

Hvordan gik det?

Øvelsen fungerede godt, især fordi den lå senere på eftermiddagen, hvor koncentrationen så småt var brugt op. Derudover havde vi lavet en masse skriftlige øvelser forinden, og det fungerede derfor som et godt afbræk, at andre sanser og kompetencer blev sat i gang.

Byg dit projekt

#ideudtrækkere

Tid: 45 min

Ting: Tuscher, pap, piberenser og lige, hvad du ellers har liggende

Hvad?

Deltagerne skal bygge en lille model, en prototype, af deres projekt.

Hvorfor?

Fordi det kan være svært at konkretisere et event med ord og skrift, og derfor kan en fysisk prototype i 3D hjælpe med at gøre projektet mere klart og fungere som model for det egentlige event. Derudover giver det mulighed for at sætte gang i deltagernes kreativitet og ideer, og det tager dem væk fra computerskærme, bøger og skrift.

Hvordan?

1) Placer alt 'byggematerialet' på bordet, og giv dem 45 minutter til at bygge deres projekter.

2) Rammerne er frie, og deltagerne må bygge, som de har lyst til, men prototyperne skal tydeligt vise deres projekter. Som hjælp kan du give dem de her arbejds-spørgsmål: Hvordan skal rummet være indrettet? Hvor skal folk sidde? Hvordan skal forløbet for eventet se ud?

Handler din workshop ikke om at udvikle projekter, men måske om et bestemt tema, så brug øvelsen til at idegenere på det specifikke tema.

Hacket! Handler din workshop om noget helt andet end at udvikle et event, så overvej, om de i stedet kan bygge noget andet. Kan de bygge deres eget værelse? Kan de bygge deres drømmeby?

Hvordan gik det?

Øvelsen var et godt afbræk, hvor flere sanser og evner blev sat i brug. Vær dog opmærksom på, at øvelsen kan blive lidt kaotisk. Vi oplevede både, at nogle kastede med materialet til alle sider, mens andre meget flittigt brugte mange genstande til at bygge og finpudse.

2) Giv først deltagerne tre opgaver, de skal løse:

- *Først skal de undersøge, hvem de søger penge fra – det kan være en fond, en klassepulje eller et bidrag fra din egen arbejdsplads.*
- *Nu skal deltagerne gøre formålet med deres projekt helt klart og tydeligt, så de kan sælge det for 'fonden'. Bed dem om at skrive nogle helt konkrete sætninger ned, de senere kan bruge i telefonsamtalen.*
- *Sidst skal de lave en plan for, hvad pengene skal bruges på. Ledninger? Småkager? Tuscher?*

3) Når grupperne har løst de tre opgaver, skal du opstille en 'fake' telefonsamtale. Stil to stole i midten af lokalet; du siddende på den ene, og et medlem fra en af grupperne på den anden (grupperne skal alle igennem, men én gruppe ad gangen).

4) I har begge en telefon i hånden. Deltagerne 'faker', at vedkommende ringer dig op. Deltagerne skal forsøge at sælge deres ide, og du skal vurdere, om du vil give penge til ideen. Du kan stille en række spørgsmål, hvis samtalen går lidt langsomt. For eksempel: Hvad er målet med jeres projekt? Hvad skal I helt konkret bruge pengene på? Hvorfor tænker I, at det lige netop er os, der skal

støtte?

Hacket! Igen er det her en øvelse, der er orienteret mod eventplanlægning, men prøv at tænke ud af boksen: I hvilken sammenhæng kan dine deltagere få gavn af en sum penge? Er de ved at udvikle et produkt? Skal de male et kæmpe vægbillede?

Hvordan gik det?

En deltager 'fakede' et opkald til en af os fra Ungdomsbureauet, mens resten af klassen sad i samme rum og fulgte med. Øvelsen gik godt – både fordi der var noget på spil (de kunne få penge til projektet), og fordi formen gjorde det sjovt og anderledes. Det sjove element kom især frem, fordi det endte med at blive et lille skuespil, hvor deltagerne agerede hardcore sælgere.

Variér dine aktiviteter i løbet af workshoppen

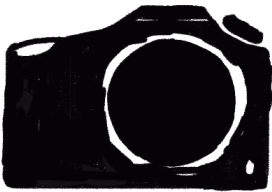
Jo flere sanser, du kan vække, jo større er sandsynligheden også for at engagere forskellige typer af unge. Har deltagerne lige skullet tale og lytte til hinanden, kan det være en god ide med en visuel øvelse, ligesom følesansen også kan aktiveres (og smagssansen, hvis du er kreativ).

Udover at du kan variere, hvilke sanser du aktiverer, kan variationen også ligge i måden, øvelserne skal løses på. Overvej for eksempel, hvornår du vælger at lave individuelle øvelser, og hvornår du vælger gruppeøvelser. Og overvej, hvilket output dine øvelser skal have. Nogle gange skal deltagerne måske præsentere i plenum, hvad de har fundet ud af, andre gange sige det til deres sidekammerat eller måske bare lade refleksionen blive hos sig selv.

Opsummeret er vores erfaring altså: Har du lige lavet én form for øvelse, så vælg en anden bagefter. Du kan eventuelt markere i din drejebog (din plan for workshoppen), hvilke sanser der bliver aktiveret, hvordan deltagerne skal arbejde, og hvad outputtet er. Så kan du hurtigt få et overblik over, om dine øvelser er varierende eller ensformige.

I øvelseskataloget kan du finde et hav af øvelser. Skal du stimulere hele kroppen, så lav øvelsen "**Mindfulness**". Skal du stimulere kreativiteten, så lav "**Papirets Uendelige Muligheder**". Eller skal du stimulere den individuelle tankeproces, så lav "**Tænkeskrivning**". Du finder alle tre øvelser i øvelseskataloget på s. 155, 150 og 146.

Det er selvfølgelig ikke i alle sammenhænge, at du har tid og overskud til at være megakreativ, når du udvikler øvelser. Og der kan også være forskellige krav og årsager til, at du ikke har mulighed for at tale til forskellige sanser og variere øvelserne. Men selv små variationer og lidt afveksling fra skriften kan gøre ret meget for engagementet.

Dine stiplede linjer

A sheet of paper with 20 horizontal dashed lines for writing. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. The top of the page has a title in bold black text.

Highlights fra kapitlet

Skriften har både fordele og ulemper. Men engagerer du en mangfoldig gruppe af unge, kan du risikere at udelukke nogle fra øvelsen, hvis den er meget skrifttung.

Tal til andre sanser, hvis du vil tænke ud af skriften. Kan deltagerne bygge noget? Tegne noget? Optage en video?

Variér øvelsen, så skriften kamufleres og ikke bruges gang på gang. Har du lige bedt deltagerne tale og lytte til hinanden, kan du måske overveje en visuel øvelse som den næste.

Hvis du laver en drejebog for din workshop, kan du markere, hvilke sanser eller evner der bliver aktiveret, hvordan de skal arbejde, og hvad outputtet er. På den måde kan du nemt se, om du laver varierende øvelser eller ej.

07.

**NYE RAMMER =
NYSGERRIGHED**

Med specifikke rum følger også specifikke forventninger. I en biograf forventer du nok, at der bliver sat en film på, ligesom du måske vil forvente, at et fitnesscenter betyder sved og tunge vægte. Men hvad sker der, hvis computerne bliver flyttet udenfor, eller hvis du skal squatte under biograf-filmen?

Bliver rammerne omkring dig ændret, eller bringer du noget nyt ind i de vante rammer, er der god mulighed for mere engagement. Det er nemlig overraskende og vækker en masse nysgerrighed.

Vi har samlet tre huskeregler, der kan hjælpe dig med at skabe nysgerrighed med nye rammer: *Få deltagerne ud af lokalet, lav om på lokalet og tag noget nye med ind i lokalet.*

I vores arbejde med at lave workshops i forskellige klasser, er vi altid blevet mødt med en masse forventninger til klasserummet. De faste pladser med udsigt til tavlen, computerskærmene på bordene, fagbøgerne, penalhusene, idrætstaskerne og alt det andet, der udgør et klasseværelse, er med til at sætte stemningen. Her kender eleverne deres rolle; de skal tage imod undervisning og opgaver, som læreren har bestemt. Men vi har ønsket en lidt anden rollefordeling, når vi har lavet workshops. Eleverne har nemlig for det meste selv skulle finde ud af, hvad de brændte for og havde lyst til at få ud af forløbet. Og der har klasselokalet nogle gange været en udfordring. Derfor har vi samlet tre huskeregler, der kan hjælpe dig med at ruske op i rammerne - uanset om du arbejder i et klasseværelse eller i andre rammer.

Få deltagerne ud af lokalet

En ny lokation er et frisk pust og mulighed for at bryde ud af de vant rammer. Det kan være i en helt anden by, på fodboldbanerne udenfor, i kantinen eller i parallelklassen. At komme ud af de vant rammer (selv hvis det bare er et andet sted på skolen) bringer ofte en ny energi ind i workshoppen.

[IRL]

FGU-klassen, var indrettet med små, individuelle pladser med en stationær computer til hver elev. På den måde kunne eleverne sidde uforstyrret og arbejde individuelt med egne projekter. Det oplevede vi til tider som en udfordring i vores workshops; eleverne var meget bundne til deres pladser, gemte sig bag de store skærme, havde svært ved at se deres klassekammerater, og der var meget lidt plads til bevægelse.

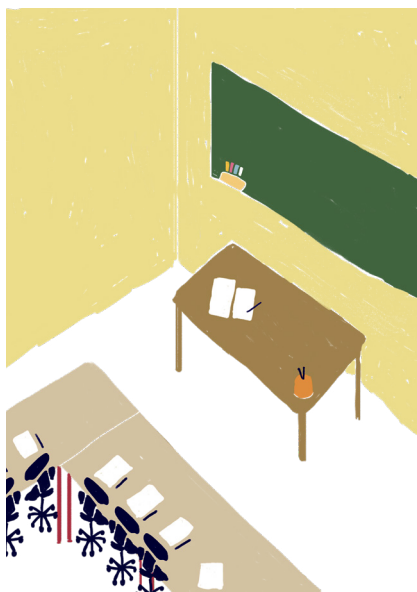
Skolerammerne i FGU-klassen var altså ikke oplagte for vores form for workshop, og indretningen var svær at ændre på. Vi mærkede dog en kæmpe forskel på engagementet, når vi tog eleverne væk fra skolen. De var mere til stede og havde nemmere ved at samle sig om øvelserne.

Hvis det er omfattende at hive deltagerne ud af lokalet en hel dag, kan du sagtens udvælge dele af dagen, hvor du rykker et andet sted hen. Og igen, det behøver ikke være langt væk. Bare det at flytte sig fysisk ned i skolens hal eller områdets baggård kan være med til at puste ny energi i workshoppen, fordi der sker noget nyt og anderledes.

Men det er vigtigt, at du fortæller, hvorfor I skal rykke lokation. Der skal altid være et formål med det, og det skal du dele med deltagerne. Ellers kan det virke som spild af tid og kræfter, at de skal være et andet sted, end de plejer.

Lav om på lokalet

Det er ikke altid muligt at tage deltagerne ud af det rum, de er placeret i. I de tilfælde har vi ofte arbejdet med at rykke rundt, dekorere, skifte siddepladser og generelt forsøge at give klasseværelset en anden stemning.

Fra kaos til orden

#samtalestartere

Tid: 20 min

Ting: Igen, hvad du lige synes

Hvad?

Vend borde og stole rundt, sæt plakaterne på hovedet og skab en masse kaos. Når deltagerne kommer ind i lokalet, kan de indrette det præcis, som de vil. Måske vil de skabe ro i al det kaotiske? Måske giver rodet dem nye ideer til indretningen?

Hvorfor?

Fordi du kan ruske op i rammerne og give deltagerne fuldstændig medbestemmelse til at skabe det rum, de helst vil være i under workshoppen.

Hvordan?

1) Skab uorden i lokalet ved at vende op og ned på alle møblerne. Stil bordene på hovedet, ryk stolene udenfor, tag plakaterne ned, fjern katederet. Du bestemmer! Gør det, inden deltagerne møder ind, så de allerede fra workshopens start møder et helt anderledes klasseværelse eller rum, end det de i forvejen kender.

Ideen med, at tingene allerede er rodet i forvejen, er, at det måske kan åbne for nye tanker om, hvordan indretningen skal være – kan man for eksempel sidde omvendt på en stol eller høre et foredrag på hovedet?

2) Når deltagerne møder ind, sætter du dem i gang. Sig, at de må gøre lige, hvad de vil, og at klasseværelsets udtryk er helt op til dem resten af dagen. Du kan dog også sætte nogle benspænd op ved at sige: *"Der skal være plads til gruppearbejde",* eller *"der skal være plads til, at vi alle kan stå i en cirkel".*

Hvordan gik det?

Øvelsen var virkelig vellykket. Deltagerne endte med at pynte op med guirlander og tegne med farvet tape på væggene (som de fortsatte med i løbet af dagen). Derudover lavede de regler for rummet, som de hang på en plakat ved indgangen.

Tag noget nyt ind i lokalet

Når du kommer udefra, er der en vis pondus i at være et nyt og anderledes indspark til en almindelig hverdag. Den fordel har du allerede, hvis du kommer som oplægsholder eller workshopfacilitator, og i mindre grad hvis du er fast lærer i en klasse. I det tilfælde kan du prøve at finde en spændende gæst, du kan tage med.

Du kan hive et utal af gæster med ind i klasseværelset. Nogle, der har en vigtig personlig historie, eller nogle, der har specialiseret sig i et spændende emne. At få ansigt på nogle oplevelser eller evner fungerer for det meste langt bedre end at læse om det i en bog. Husk dog, at gæsterne skal vælges ud fra workshoppens formål; hvorfor bidrager netop denne gæst med noget interessant? Gæsterne behøver hverken koste noget eller komme langvejs fra. Måske er der én fra parallelklassen eller en vikar, der kan noget megafedt.

[IRL]

Vi har flere gange haft gæster med, når vi har lavet workshops. I FGU-klassen havde vi f.eks. en organisation med, der satte fokus på grupperinger og radikaliserings. Det virkede til at gøre indtryk på eleverne, især da én af gæsterne fortalte en personlig historie. Det fik samtidig eleverne til at åbne mere op og selv komme på banen – måske fordi den personlige historie skabte et tillidsbånd mellem eleverne og ham, der havde haft oplevelsen.

Kapitlet her har primært handlet om, hvordan man kan tilføre ny energi til et meget fasttømret rum. Men det betyder ikke, at det ikke kan overføres til andre sammenhænge. Det kan være, at de unge, du arbejder med, altid mødes det samme sted, og at det godt kunne bruge en makeover eller et indspark udefra. Hvis de unge, du skal engagere, for eksempel kommer på besøg i din organisation, kan de måske få lov til at indrette det til deres eget. Du kan også lade dem gå rundt på egen hånd eller lave en skattejagt, hvor de skal finde bestemte genstande. Vores erfaring er, at jo mere du kan lave om på rammerne eller komme med noget nyt og spændende udefra, jo mere engagement får du med i købet. Og så igen – for nogle unge kan det være ubehageligt og måske endda angstprovokerende, at der bliver lavet for meget om på det, de kender. Sørg derfor altid for, at deltagerne også er trygge i, at der sker noget nyt og uventet.

Dine stiplede linjer

A sheet of paper with 20 horizontal dashed lines for writing. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. The top of the page features a bold title in black text.

Highlights fra kapitlet

Rum skaber forventninger til, hvad der skal ske og hvordan det skal ske. Men dem kan du sagtens rykke på.

Få deltagerne ud af lokalet. Det at flytte sig fysisk kan være med til at understrege, at der sker noget nyt og anderledes. Det behøver ikke være hele workshoppen, I rykker lokation. Det kan også være i dele af dagen eller i enkelte øvelser.

Gør lokalet til jeres helt eget. Hvis lokalet ser anderledes ud, end det plejer, giver det rummet andre forventninger. Og hvis du endda har givet deltagerne fri leg til at gøre lige, hvad de vil, giver du dem mulighed for at være med til at skabe forventningerne.

Hiv gæster med ind for at give din workshop ekstra pondus. Måske kan gæsten sige noget, som du ikke kan? Eller måske kan gæsten sige det på en anden måde end dig?

08.

LAD UNGE

BESTEMME(!)

Mange unge føler, at de ikke har så meget at skulle have sagt – de voksne bestemmer alligevel det meste. Og hvis de endelig får lov til at sige noget, er det ikke sikkert, at der er nogen, der hører dem eller følger deres ønsker. Vi har oplevet, at der er rigtig mange fordele i at give unge med- og selvbestemmelse, hvis du vil have dem til at engagere sig. Ofte er det nemlig nemmere at være oprigtig engageret, hvis man selv har indflydelse på, hvad engagementet skal rettes mod, og hvordan det skal se ud.

For os har det været nemmest at tale om med- og selvbestemmelse ved at dele det op i et spektrum fra ingen selvbestemmelse til fuld selvbestemmelse – hvor medbestemmelse fungerer som en god middelvej.

Ingen bestemmelse

Du har planlagt workshoppen fra start til slut, og der er ikke mulighed for, at deltagerne selv kan forme det, I skal lave.

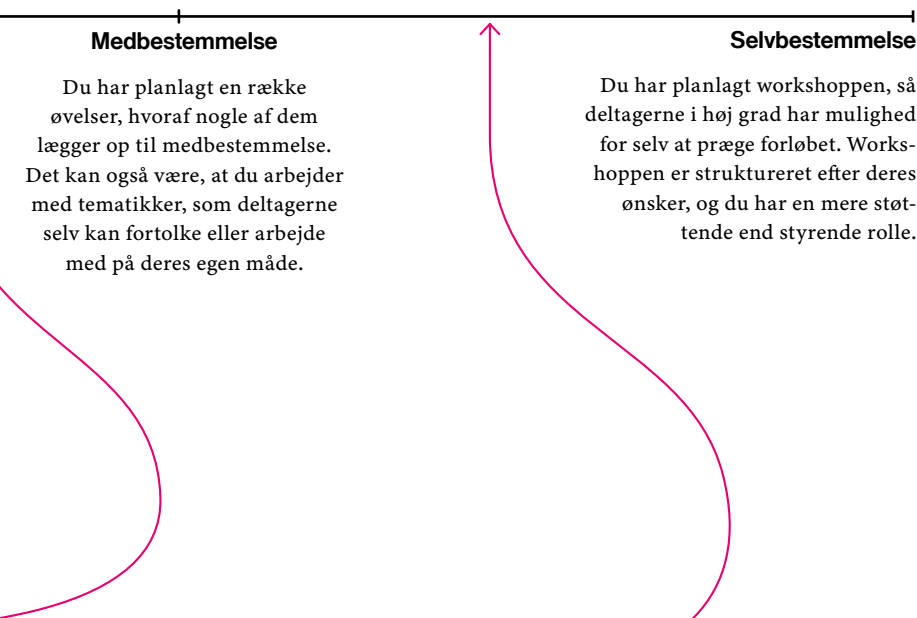
[IRL: Folkeskolen]

Her afviklede vi en række workshops med forskellige tematikker. De handlede om alt fra personlige fortællinger og spørgeteknikker til diskrimination og corona-genåbning. Vi valgte de specifikke emner ud fra en ide om, hvad der rørte sig hos eleverne i perioden, og hvad der kunne styrke deres demokratiske selvtilid. Og selvom det bestemt var spændende, og eleverne udviklede sig gennem workshopsene, kunne det (set i bagspejlet) have været interessant med en mindre bestemmende rolle, så vi havde fået et bedre indblik i, hvordan samfundsengagement ser ud for dem.

[IRL: Handelsskole]

Det andet handelsskoleforløb var et iværksætterforløb, hvilket helt kort betød, at eleverne skulle arbejde med selvvalgte projekter. Forløbet var bygget op om de forskellige faser, der er i arbejdet med projekter og events; en opstartsfasen med idegenerering, derefter fokus på, hvordan man skaffer finansiering, hvordan man sælger sit projekt og til sidst en øvelse i at afvikle. Der var lagt en ret fast plan for workshopforløbet, men eleverne havde selv mulighed for at vælge og arbejde med det projekt, de brændte mest for. På den måde kunne de selv bestemme indholdet i de rammer, vi stillede op.

I figuren her kommer vi med eksempler på, hvordan vi i vores projektklasser har arbejdet flere forskellige steder på spektret fra ingen selvbestemmelse til fuld selvbestemmelse. I grove træk har vores forløb i folkeskoleklassen været mindst selvbestemmende, vores forløb på handelsskolen et sted i midten, og forløbet på FGU'en mest selvbestemmende.

[IRL: FGU]

I FGU-klassen var overemnet "at være ung på Lolland-Falster", og sammen med eleverne skulle vi reflektere over, hvordan det kunne blive endnu federe at være ung i lokalområdet. Allerede i første workshop gjorde vi det klart, at de var eksperterne, og at det var dem, der bedst kunne svare på, hvad vi skulle arbejde med. Gennem forskellige øvelser og workshops endte klassen med at tune sig ind på overemnet "grupperinger og fordomme". Her skulle de afslutningsvis lave et valgfrit produkt, som satte fokus på et bestemt underemne indenfor overemnet. De havde frie rammer, så længe produktet viste noget om det emne, de havde valgt.

Som du kan læse i figuren, har vi haft frie rammer i vores workshops, og vi har derfor også haft mulighed for i høj grad at arbejde med med- og selvbestemmelse. Det er langt fra en mulighed, alle har; især ikke, hvis du skal opfylde specifikke læringsmål.

Vi præsenterer her erfaringer, som kan inspirere til, hvordan du også kan arbejde med med- og selvbestemmelse i en mindre skala. Dem kalder vi: *Vælg!*, *Sæt ind!* og *Lav selv!*, hvor den første har mindst medbestemmelse, mens den sidste har mest.

Vælg!

Du har måske oplevet, at dine deltagers energiniveau er helt i bund. Vores erfaring viser, at du kan aktivere dem (og hive et ellers lavt energiniveau op) ved at give dem medindflydelse på, hvad de skal lave.

I stedet for, at du bestemmer, hvilken øvelse I skal lave, kan du lade deltagerne være med til at bestemme. Du kan for eksempel have to aktiviteter i ærmet og spørge dem, hvad de helst vil. Det er selvfølgelig mere tids- og forberedelseskrevende, men det kan være med til at skubbe til engagementet, hvis deltagerne aktivt har været med til at træffe valg om aktiviteterne.

Overvej også, om der er andre måder, du kan give deltagerne valgfrihed. Måske de selv kan vælge, hvor de vil sidde, når de skal lave en øvelse? Måske de selv kan bestemme, hvordan de vil fremlægge deres resultater?

Sæt ind!

En anden mulighed er at lave øvelser, hvor deltagerne kan putte deres eget indhold ind i fastsatte rammer. Det giver dem mulighed for at vinkle øvelserne på den måde, de synes, samtidig med at rammerne giver dem et udgangspunkt, de kan tænke indenfor. Helt frie rammer kan (modstridende nok) være en hindring for kreativiteten, så det er ofte godt at arbejde med benspænd.

Vi har for eksempel haft god erfaring med en øvelse, vi kalder "Monopolet", hvor deltagerne selv laver dilemmaer og besvarer dem sammen.

Monopolet

#fællesskabsoptimerende

Tid: 30-60 min

Ting: Sedler, tuscher og en spand til dilemmaer

Hvad?

Alle kender efterhånden Mads og Monopolet (nu: Sara og Monopolet). Denne øvelse er inspireret af programmet og handler om at stille og besvare dilemmaer. Deltagerne skriver helt selv dilemmaerne, og i fællesskab svarer og reflekterer de over spørgsmålene.

Hvorfor?

Fordi det kan være med til at skabe et tættere bånd mellem deltagerne. Derudover får du som facilitator også et indblik i, hvad der optager dine deltagere.

Hvordan?

1) Alle får én eller flere sedler og noget at skrive med. Deltagerne skal nu anonymt skrive et dilemma, som de gerne vil have taget op i plenum.

2) Efter alle har skrevet dilemmaer ned, putter du sedlerne i en skål.

3) Deltagerne placerer sig i en cirkel, så I kan sidde tæt sammen.

4) Du eller en af deltagerne trækker et dilemma og læser det højt. Du faciliterer en samtale om dilemmaet og afgør selv, om delta-

geren skal række hånden op eller bare skal tage ordet. selv, om deltagerne skal række hånden op og derefter få ordet – eller om deltagerne bare kan tage ordet frit.

Hvordan gik det?

Vi har lavet øvelsen med stor succes i et af vores forløb på handelsskolen. Dog har vi tænkt meget over, hvornår i løbet af workshoppen øvelsen skulle ligge, hvordan den skulle foregå, og hvilke dilemmaeksempler vi brugte til at give deltagerne inspiration. Øvelsen kan nemlig godt være ret intim og alvorlig, og derfor er det godt at tænke lidt ekstra over, hvordan den skal udføres. Her får du vores refleksioner i detaljer:

Hvornår i workshoppen?

Ønsker du, at dilemmaerne skal være personlige, og samtalerne om dilemmaerne skal være seriøse, er det nødvendigt, at der er skabt et trygt rum. Det er derfor en god ide at lægge øvelsen i midten eller slutningen af workshoppen, hvor relationen mellem dig og deltagerne og deltagerne imellem sandsynligvis er stærkere end i begyndelsen.

Hvor befinder I jer?

Det har også ret stor betydning, hvor I er placeret, og hvordan I sidder. En god ide er at sidde lidt tæt, så alle kan høre hinanden, og så det intime rum bliver mere tydeligt. Det er også en god ide, at der ikke er for meget støj eller andre forstyrrelser i rummet.

Hvilke eksempler giver du?

Det kan være smart at have nogle bud på dilemmaer, som deltagerne kan få inspiration fra. Men husk, at dine eksempler også vinkler øvelsen i en bestemt retning. Hvis du giver eksemplet: "Hvad gør man, hvis man føler sig ensom?", kan det være, at deltagerne tænker, at dilemmaerne skal være store og alvorlige. Hvis du i stedet siger: "Skal jeg vælge at tage på ferie til Mallorca eller tage i sommerhus i Danmark?", er det en mere let stemning, du taler ind i.

Overvej, om du skal udvælge dilemmaerne

Øvelsen ligger mest af alt op til alvor, men der vil altid være nogle lidt fjollede dilemmaer imellem. Derudover kan øvelsen vare længe, hvis I skal igennem alle dilemmaer (afhængig af hvor mange deltagere I er). Derfor kan det være smart at læse dilemmaerne igennem og udvælge dem, der passer bedst ind – eller bede deltagerne om at gøre det. Det kan være, at de alvorlige og fjollede skal balanceres mellem hinanden, eller at den ene stemning skal have mere overvægt.

Lav selv!

Til sidst kan du vælge øvelser og formater, hvor du giver deltagerne frit spil. Måske du sætter tid af til, at de skal lave et valgfrit produkt, løse en selvvalgt problemstilling eller planlægge en øvelse eller et forløb for resten af deltagerne. Pointen er, at du skal turde slippe tøjlerne og lade dem gøre det, de har lyst til. Det kan selvfølgelig være et kontroltab, og du ved aldrig, hvad der kommer ud af det. Men det er med til at give ejerskab til deltagerne, hvilket ofte kan skrue engagementet op. Og selvom slutresultatet bliver et andet, end du måske havde i tankerne, så er der helt sikkert nogle vigtige læringer i processen. Det oplevede vi blandt andet i handelsskoleklassen.

[IRL]

Hele iværksætterforløbet med handelsskolen udmøntede sig i en pseudo-afvikling. Grupperne fik 30 minutter af workshoppen, som de skulle bruge til at vise deres projekter frem. Altså fik de et båndspænd, men derudover måtte de helt selv bestemme, hvordan de ville gøre det. De vidste allerede, at de ville få 30 minutter, inden workshoppen gik i gang og havde derfor forberedt sig en smule, blandt andet ved at medbringe de materialer de skulle bruge.

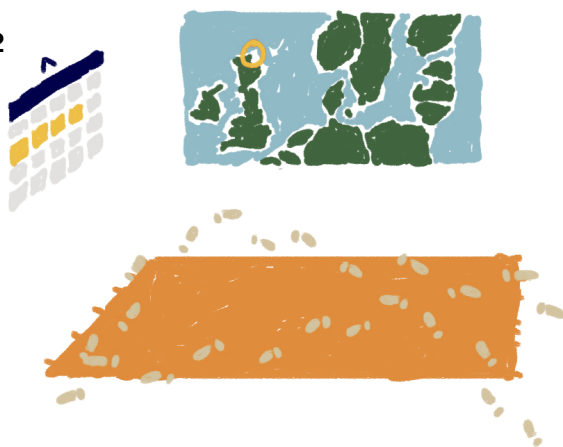
Til selve workshoppen fik alle grupper et selvvalgt rum på skolen, hvor de skulle afvikle projektet. Derudover fik de 40 minutter til at forberede sig. Da de 40 minutter var gået, gik vi fra rum til rum, hvor grupperne på skift var facilitatorer for deres pseudo-afvikling. I rum 1 var der fest, pyntet op med balloner, sat musik på og arrangeret lege. I rum 2 var der en PowerPoint præsentation om klasseseture og derefter en arrangeret gåtur for klassen. Og i rum 3 var der FIFA-turnering med opsat projektor og chips til publikum.

Især den sidste gruppe var spændende at observere. De havde faktisk glemt, at de skulle lave fremvisning den dag og fik virkelig travlt med at finde en PlayStation og gøre klar til kampstart. Først tænkte vi: "Åh nej, gav vi dem for meget ansvar?", men de endte med at løse problemerne og lavede et både vellykket og engagerende arrangement.

Rum 1

Rum 2

Rum 3

Kan med- og selvbestemmelse blive for meget?

Det korte svar er JA. Vi har oplevet, at hvis deltagerne selv bestemmer for meget over deres egen tid og aktiviteter, kan det være en hindring – især hvis workshoppen foregår i skoletiden. Skolens rammer er nemlig ofte ret faste, og som elev er man vant til, at underviseren tager styringen. En løs facilitering med meget selvbestemmelse kan derfor betyde, at deltagerne falder fra, og at engagementet daler, fordi det er for ukonkret eller udfordrende selv at have ansvar. Derfor kan det være en god ide at variere øvelser, der indeholder med- og selvbestemmelse med nogle, der er mere fastlagte.

Citatet her viser, hvor vigtigt det er, at med- og selvbestemmelsen er tilpasset deltagerne og deres erfaring med at arbejde selvstændigt. Hvis ikke deltagerne er vant til at styre deres egen tid, kan det være en stor udfordring at tage det ansvar.

En anden udfordring med med- og selvbestemmelse er selvfølgelig, at du ikke kan gøre alle tilfredse. Når deltagerne selv får lov til at bestemme, vil der altid være nogle, der bestemmer mere end andre. Det afhænger af de dynamikker og hierarkier, der er i gruppen.

Selvom det er umuligt at komme problemet 100 procent til livs, så har vi ret gode erfaringer med at give alle deltagere lige mulighed for at bestemme. Det kan man for eksempel med en stemmøvelse:

Eleverne er sandsynligvis ikke vant til at skulle tage så meget styring på deres arbejdsproces i FGU, så det var et stort skridt at skulle tage mere ansvar på sin tid på skolen ... Der blev således brugt en del tid på at surfe på nettet, spille computer-spil eller se YouTube-klip, når eleverne sad bagved deres skærme.”

- *Analyse & Tal, om forløbet i FGU-klassen.*

Stem og udvælg med streger

#ideudtrækkere

Tid: 5-15 min

Ting: Skriveredskaber

Hvad?

En øvelse, hvor en gruppe får mulighed for at beslutte, hvad de skal arbejde videre med.

Hvorfor?

Fordi den giver alle lige meget medbestemmelse.

Hvordan?

1) Øvelsen her kan du bruge efter en brainstormøvelse, hvor deltagerne skal udvælge én af de mange ideer, de har fået.

2) Hav brainstormen fremme, så alle kan se den. Måske i et Docs-dokument, på en plakat eller på tavlen.

3) Giv deltagerne et antal stemmer (afhængig af hvor mange ideer der er), og bed dem om at sætte en streg ved én eller flere ideer, som de helst vil arbejde med.

4) Sortér de ideer fra, som har fået ingen eller færrest stemmer.

5) Hvis der er behov for det, kan du køre en runde mere, hvor deltagerne endnu engang får én eller flere stemmer, som de kan bruge.

6) Nu har du indsnævret ideerne og kan bede deltagerne vælge imellem dem.

Hvordan gik det?

Øvelsen er en klassiker – og du kender den nok også selv. For os har det fungeret rigtig godt, da det går lynhurtigt og har givet deltagerne fuld bestemmelse i forhold til at styre, hvad de skulle arbejde videre med. I stemmeprocessen kan deltagerne også vælge sig ind på den ide, de bedst kan lide. Så fungerer øvelsen også som en form for gruppeinddeler.

Forhåbentlig har du fået inspiration til, hvordan du kan inkorporere med- og selvbestemmelse i din workshop, og hvad du skal være opmærksom på, når du gør det. For lidt med- og selvbestemmelse kan nemlig føre til, at deltagerne ikke tager workshoppen til sig, ligesom for meget også kan virke uengagerende, fordi det bliver for uoverskueligt og ukonkret. Balance og afvejning i forhold til deltagerne og formålet er derfor – som altid – vigtigt.

Dine stiplede linjer

A sheet of white paper with 20 horizontal dashed blue lines spaced evenly down the page, intended for handwriting practice.

Highlights fra kapitlet

Giv deltagerne med- og selvbestemmelse for at skrue op for engagementet. Det kan du gøre i forskellige grader uanset, hvilken workshop du holder.

Lad deltagerne vælge. I stedet for, at du bestemmer, hvilken øvelse I skal lave, kan du lade deltagerne være med til at bestemme.

Lad deltagerne putte indhold i øvelserne. Har de nogle dilemmaer, ønsker eller interesser, du kan vinkle en øvelse omkring?

Lad deltagerne få helt frit spil. Sæt en rum tid af, hvor de kan lave et valgfrit produkt, løse en selvvalgt problemstilling eller planlægge en øvelse eller et forløb for resten af deltagerne.

Vær opmærksom på dine deltagere og dit formål, når du planlægger graden af med- og selvbestemmelse. For nogle er mere selvbestemmelse lig med mere engagement, for andre kan det være svært at arbejde med for meget ansvar.

09. KRØLLEN PÅ HALEN

Der er mange forskellige måder at afslutte en workshop. Det kan være, at du har brug for at samle trådene og give de sidste, vigtige råd med på vejen. Det kan også være, at din afslutning skal være en større kulmination, hvor deltagernes nye kompetencer skal stå sin prøve. Ligegyldigt hvad er det en god ide at gøre noget ud af at slutte godt af, for det er brandærgerligt, hvis det sidste indtryk bliver lidt tyndt og ”nå ja, det var så det”-agtigt.

Nogle afslutninger kræver, at du har indtænkt dem helt fra start i din workshop, mens andre lynhurtigt kan hives op af ærmet. Vi har inddelt de forskellige afslutninger i to kategorier; *de tidskrævende* og *de hurtige*. Brug dem, der giver mening for dig i din specifikke situation, så du får den bedste krølle på halen for din workshop.

De tidskrævende

Fra øvelse til virkelighed

Forestil dig, at du har været til en workshop, hvor du har fået et væld af gode indsigter. Måske du er blevet trænet i at stille kritiske spørgsmål, holde tale, finde på projektideer eller noget fjerde. Forestil dig så, at workshoppen bare stopper – uden at du har fået mulighed for at afprøve det, du lige har lært i virkeligheden. Det kan være vildt uengagerende, blandt andet fordi øvelserne ikke forpligter, og derfor kan deltagerne måske miste motivationen.

Det er vores erfaring, at øvelser, der fungerer som en forberedelse til noget, der rent faktisk skal ske i virkeligheden, er langt mere engagerende. Så kan øvelserne nemlig vinkles mod et afsluttende endemål, og det gør dem ofte mere konkrete at forholde sig til. Det kan også være med til at sætte noget på spil hos deltagerne, når de ved, at workshoppen skal bruges til noget i virkeligheden. Det kan være, at de tænker: "No way, jeg stiller mig aldrig op på en talerstol". Hvis de så alligevel gør det – eller måske bare rykker et par skridt tættere på at turde – kan det være med til at give et enormt selvtillidsboost.

[IRL]

Her kommer et eksempel fra folkeskoleklassen i Vestjylland. I første del af workshoppen skulle eleverne øve sig i at stille spørgsmål, derefter producere en række spørgsmål til specifikke personer og til sidst have mod til rent faktisk at stille dem. I anden del af workshoppen kom skolelederen og lokalpolitikere på besøg, hvor de fik mulighed for at stille spørgsmålene i virkeligheden.

Selve spørge-seancen foregik ikke i plenum, men på fire spørgsmåls-stationer, hvor en gruppe elever kunne stille en enkelt gæst deres spørgsmål. Efter ti minutter rykkede eleverne til næste spørgsmålsstation, hvor en ny gæst sad.

Det gav ekstremt god energi, at vi fik gæster på besøg. Engagementet kunne allerede ses fra workshopkens start, hvor eleverne blev fortalt, at de kom. De var meget seriøse i deres arbejde med spørgsmålene, og de gik op i, at de var gennemtænkte. Da gæsterne kom, toppede engagementet; eleverne stillede ivrigt spørgsmålene og lyttede flittigt til svarene.

” Det kan give eleverne en håndgribelig oplevelse af, at de udretter noget meningsfuldt, der kan ses eller høres af andre, og som samtidigt trækker på deres faglighed.”

Analyse & Tal. Fra forløbet med FGU-klassen.

Slut af med et produkt

Den her form for afslutning minder om den, du har læst ovenfor, men her er der i højere grad fokus på et fysisk håndgribeligt resultat af dagen. Det kan være en kort film, et event, en sang, et spil eller noget andet, deltagerne har produceret. Du kan på forhånd afgøre, hvilket produkt deltagerne skal arbejde frem mod. Her kan det være smart at huske på deres ståsteder og interesser. Er det en kommunikationsklasse, så overvej en film, en plakat, en TikTok-video eller en anden form for kommunikationsprodukt. Er det en virksomhedsorienteret klasse, så overvej at bygge prototyper af en butik, få dem til at skabe en visuel identitet eller et pitch til deres iværksætteride. Er det en erhvervsskoleklasse med fokus på håndværk, så lad deres afsluttende produkt være noget, de selv skal bygge.

Du kan også give deltagerne frit spil. Selvbestemmelse kan nemlig være med til at øge engagementet. Men pas på med at lade alt være uklart og op til fortolkning. Alt for frie rammer kan nemlig også være svært at arbejde kreativt i.

Her får du en øvelse, der kan spore deltagerne ind på, hvilket produkt de vil arbejde med i løbet af din workshop, og som skal være afslutningen på forløbet:

Associationsleg

#ideudtrækkere

Tid: 15 min

Ting: Udprintede billeder af produkter

Hvad?

Med den her øvelse kan du spore dine deltagere ind på de mange forskellige muligheder og former for produkter, der findes.

Hvorfor?

Fordi du sætter tankerne i gang hos dine deltagere, og de får måske nye, kreative ideer til, hvad der kunne være spændende at producere. Samtidig kommer de op og stå og bruger deres visuelle sans.

Hvordan?

1) Inden workshoppen skal du printe en række produkter ud. Vi fandt blandt andet billeder af en teaterforestilling, en film, et banner, en protestsang og et klistermærke, som vi printede ud og placerede rundt omkring i workshoplokalet.

2) Vi bad først deltagerne overveje, hvilket produkt de mindst kunne forestille sig at lave. De fik to minutter til at gå rundt i lokalet og udvælge et billede.

3) Da alle havde fundet et billede, tog vi en runde i plenum, hvor deltagerne uddybede, hvorfor de havde valgt netop det billede. Efterfølgende lagde de billederne tilbage

4) Efter første runde blev de spurgt: "Hvilket produkt kunne du så mest forestille dig at lave?" Igen fik de to minutter rundt i lokalet, igen udvalgte de et billede, og igen tog vi en plenumrunde.

Hvordan gik det?

Det var klart nemmere for deltagerne at vælge et billede af det produkt, de mindst ville lave. Nok fordi der er mindre på spil, når man skal forklare, hvad man virkelig ikke vil – i modsætning til hvad man synes er spændende, eller hvad man er god til. Umiddelbart gjorde øvelsen ikke, at deltagerne valgte at lave andre produkter, end de først havde sat sig fast på. Men det åbnede for en samtale om, at der findes flere udtryksformer end dem, der først kommer frem på nethinden.

De hurtige

Tjek ud'en

Hvis du ikke har uendelige mængder tid, er denne afslutning god. Den minder måske om noget, du har læst om i kapitel 2, hvor vi fortæller om, hvordan vi plejer at starte en workshop. Det gør vi ofte med en tjek ind, hvor deltagerne skal svare på et spørgsmål, som går på runde. Det samme kan du gøre til sidst i workshoppen, så alle igen får mulighed for at få ordet.

Tjek ud

#ideudtrækkere

Tid: 15 min

Hvad?

Stil et spørgsmål, og lad spørgsmålet og de efterfølgende svar afslutte workshoppen.

Hvorfor?

Fordi det giver alle mulighed for at sætte deres sidste ord på workshoppen.

Hvordan?

- 1) Stil et hvilket som helst spørgsmål, og lad deltagerne besvare det én efter én.
- 2) Deltagerne kan 'sende' spørgsmålet videre til en tilfældig ved at sige deres navn, eller I kan gå på runde.

Du kan med fordel hacke tjek ud'en og lade slutspørgsmålet få en mere evaluerende form. Du kan for eksempel stille spørgsmål som: Hvad har været det fedeste i dag?

Hvilken øvelse tager jeg især med?

Hvad ville være det fedeste at lave næste gang? På denne måde kan du få indblik i, hvad der har gjort indtryk i din workshop. Og det kan du bruge fremadrettet.

Hvordan gik det?

Vi laver næsten altid denne – det er hurtigt og nemt! Alle får mulighed for at sige, hvad de har på hjerte. Nogle gange, hvis vi har været i tidspres, har vi gjort det i små grupper. Så har de i stedet tjekket ud med de personer, de i forvejen sad ved siden af.

Test om deltagernes holdning har ændret sig

Det kan være, at du begyndte din workshop med en quiz om det emne, workshoppen handler om. Det kan også være, at du undersøger deltagernes færdigheder i et eller andet eller finder ud af, hvad de mener om et emne. I så fald kan du tage fat på det samme i slutningen af workshoppen for at teste, om noget har ændret sig. Er det blevet nemmere for deltagerne at løse opgaven? Har de skiftet holdning? Er de blevet mere modige, fået værktøjer til at tænke ud af boksen, eller har de udviklet sig på en anden måde? Har du udviklet dig eller skiftet holdning?

En øvelse, der kan sige noget om udviklingen i en workshop, er holdningsbarometeret. Den får du en introduktion til her:

Holdningsbarometer

#samtalestarter

Tid: 15 min

Hvad?

Her skal deltagerne stille sig på en usynlig linje, der går fra den ene ende af lokalet til den anden. Den ene ende indikerer, at de er helt enige med udsagnet, og den anden, at de er helt uenige. Når du kommer med forskellige statements, skal deltagerne rykke sig afhængig af, hvad de mener.

Hvorfor?

Fordi I kan slutte af med visuelt at få indblik i hinandens holdninger.

Hvordan?

1) Forbered nogle spørgsmål, holdninger eller lignende hjemmefra. Holdningerne eller spørgsmålene skal spænde over et spektrum med to yderpoler (for eksempel enig eller uenig; ja eller nej).

2) Udpeg den ene side af lokalet som den ene yderpol og den anden side som den anden.

3) Stil dine statements – ét ad gangen. Bed så deltagerne placere sig på holdningsbarometeret. Er de enige, uenige eller midt imellem?

4) Når deltagerne har placeret sig på barometeret, kan du spørge, hvorfor de står netop dér. Spørg et par enkelte fra forskellige placeringer på barometeret.

Desuden:

Hvis du skal teste, om deltagerne har ændret holdning, kræver det, at du laver samme øvelse i begyndelsen af din workshop. Hvis du ikke ønsker at køre præcis samme øvelse i starten og slutningen af workshoppen, kan du også ændre én af dem. Du kan for eksempel gøre øvelsen anonym ved at lave håndsoprækning med lukkede øjne. Her sidder deltagerne på deres pladser, mens du stiller dem dine spørgsmål. Er de enige, rækker de hånden op, og er de uenige, lader de hånden blive nede. Hvis de er midt imellem, kan de række hånden ud til siden.

Og i øvrigt:

Øvelsen kan også sagtens bruges i løbet af workshoppen – som en samtalestarter eller et lille energiboost!

Ros

Det er altid rart at blive anerkendt for sin indsats, og det kan være med til at skabe en masse selvtillid, hvis andre synes, at det, man har lavet, er brugbart og spændende. Derfor kan det være smart at have fokus på ros som afslutning på workshoppen. Hvor synes du, at dine deltagere har gjort fremskridt? Hvad greb de rigtig godt, og hvor kunne du mærke engagement? Nogle gange kan det være svært som deltager selv at mærke, hvor man har rykket sig, men med andres ord giver det måske bedre mening.

[IRL]

På Lolland-Falster havde vi en rigtig god oplevelse med feedback. Da eleverne skulle fremvise deres produkter (en hjemmeside og flere forskellige videoproduktioner) var lærerne sindssygt gode til at rose deres arbejde. Roserne rettede sig både mod elevernes produkter og processer, men – og måske allervigtigst – sørgede lærerne for at forklare, hvordan og hvorfor deltageres produktioner også var samfundsrelevante. De kunne for eksempel sagtens se, hvordan videoerne kunne bruges til SSP-forløb, i seksualundervisning og i temauger. Helt konkret gav de forslag til, at produkterne kunne fremvises til resten af skolen, så alle blev præsenteret for budskaberne. Vi havde et klart indtryk af, at det gav et boost til deltageres selvtillid og gjorde dem ekstra stolte af deres arbejde.

Næste gang, eller hvad nu?

Hvis du laver flere workshops i et forløb, kan du bruge afslutningen til at give en smagsprøve på, hvad der skal ske næste gang. Spørg deltagerne, hvad der ville være allerfedest at lave til de efterfølgende workshops. Men pas på! Hvis du spørger dem, hvad de kunne tænke sig, er du også nødt til at forsøge at indfri det i et eller andet omfang – ellers holder du ikke, hvad du lover, og det kan skade tilliden mellem dig og dine deltagere.

Måske er workshoppen slut for nu, og så kan du i stedet minde deltagerne om at bruge deres nye indsigter eller kompetencer i den virkelige verden. Har de været til taleworkshops, så sig til dem, at de skal tage ordet til deres lillesøsters konfirmation eller til elevrådsmødet på torsdag. Hvis de har lært at bygge skulpturer i ler, så giv dem en klump med hjem, og bed dem om at sende billeder til

hinanden af deres hjemmeprojekter. Og hvis de er blevet klogere på klimatiltag, så giv dem et konkret råd, de kan tage med til husholdningen derhjemme. Med andre ord: Vis dem, hvordan workshoppen kan bruges.

Der er altså mange forskellige måder at afslutte på, og én måde er ikke bedre end en anden. Det afhænger af formål, målgruppe og alt det andet, vi har talt om i løbet af bogens kapitler.

Rosens effekt

Meget retorikforskning handler om feedback, og efterhånden er den klassiske 'feedback-sandwich' blevet alment kendt. Den består af en rosende underbolle, kritisk fyld og en rosende overbolle – med andre ord, konstruktiv kritik skal altid pakkes ind i ros. Hvorfor er det vigtigt? Fordi det kan være ekstremt demotiverende, hvis man kun hører, hvad man har gjort galt og aldrig, hvordan man har brilleret. Med rosen får man selvtillid og lysten til at knokle videre.

Foruden dine ord kan det også være, at andre kan trækkes ind som rosende stemmer. Hvis du har haft eksterne oplægsholdere eller andre med i workshoppen, kan du med fordel også spørge dem, om de har en kommentar. Det skal selvfølgelig ikke være karikeret eller virke unaturligt. Men hvis det giver god mening, så er der en masse selvtillidsboost at hente, når ordene kommer fra andre aktører også.

Dine stiplede linjer

A series of horizontal dashed lines, spaced evenly down the page, intended for handwriting practice. The lines are light blue and extend across the width of the page.

Highlights fra kapitlet

Afslut med et konkret endemål. Øvelser, der vinkles mod et afsluttende mål og fungerer som forberedelse til noget, der rent faktisk skal ske i virkeligheden, er langt mere engagerende og motiverende.

Afslut lynhurtigt med:

- En tjek ud, hvor alle kommer til orde.
- Et holdningsbarometer, hvor I visualiserer jeres holdninger.
- En omgang ros.
- En teaser for, hvad der skal ske næste gang.

10. EVALUÉR MER'

Når din workshop er veloverstået, og du har lyst til at sænke skuldrene for i dag, så skal du alligevel huske en sidste væsentlig detalje: Nemlig evalueringer. Bare ordet kan måske få det til at løbe koldt ned ad ryggen af kedsomhed, men det giver tusinde gange igen, hvis du gør det på en god og hensigtsmæssig måde.

Der er mange forskellige måder at evaluere på, men først og fremmest er det vigtigt, at du har et formål med din evaluering. Vil du gerne forbedre dit arbejde? Vil du give deltagerne noget medbestemmelse på det videre forløb? Der kan være forskellige årsager til at evaluere, og måden, du evaluerer, skal tilpasses det formål.

Hvad har været spændende i dag? Hvad kan blive endnu bedre? Det er klassiske spørgsmål, du kan smide ind i et spørgeskema eller spørge deltagerne om i plenum. Men vores erfaring er, at de klassiske evalueringsformer ikke giver de bedste resultater. Deltagerne har mest af alt hastet igennem spørgsmålene, og vi har oftest fået svar som ”godt”, ”kedeligt” og ”ved ikke”. Derfor handler kapitlet her også om, hvordan man kan hacke de klassiske evalueringsformer.

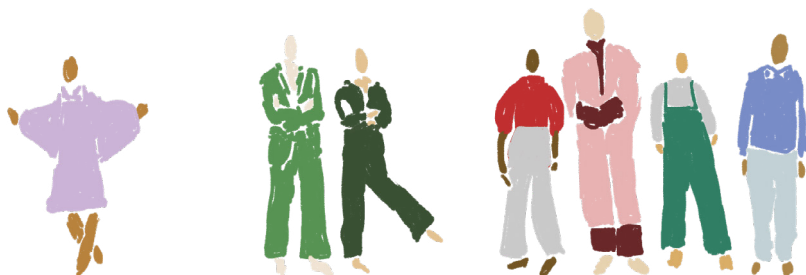
Klassisk spørgeskema → Holdningsbarometer

Et klassisk spørgeskema kan være en nem og hurtig måde at få svar fra alle deltagere. Men det er ikke altid, at svarene er fyldestgørende. Vi har i hvert fald ofte oplevet, at et hurtigt færdigbesvaret spørgeskema har været en adgangsbillet til at kunne gå tidligere hjem, og derfor har svarene ikke altid været så brugbare, som vi kunne have ønsket os.

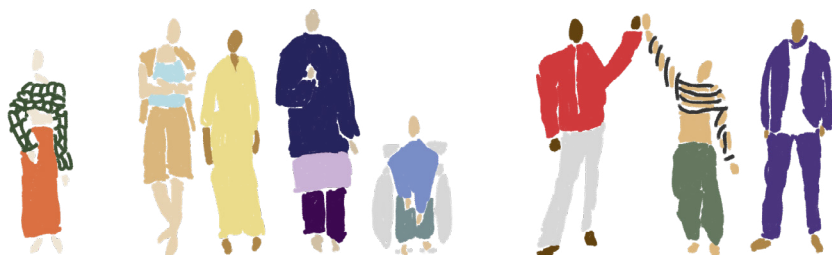
Hack det:

Efter et par mindre vellykkede forsøg med spørgeskemaet besluttede vi os for at omdanne det til et holdningsbarometer. Hvis du bladrer tilbage i bogen (se side 127), har vi beskrevet holdningsbarometeret som øvelse. Her giver vi i stedet et eksempel på, hvordan spørgsmålene kan se ud, hvis du vil bruge øvelsen til at evaluere din workshop. Eksemplet er taget direkte fra forløbet med handelsskoleklassen:

EVALUÉR MER

- *Det har været sjovt at lave noget anderledes i skolen*
- *Det fedeste, vi har lavet sammen, var vores tur til København*
- *Det har været sjovest, når vi har lavet fælles øvelser*
- *Det var inspirerende at høre oplæg om fonde og andres erfaring med projekter*
- *Jeg bryder mig ikke om at arbejde med selvstændige projekter*
- *Jeg er blevet bedre til at finde ud af, hvad jeg drømmer om*
- *Jeg er blevet tryggere ved at stille mig op foran andre*
- *Jeg synes, det har været sjovt at skabe prototyper og pseudoprojekter*
- *Jeg synes, forløbet har været for langt*

Hvis I er to, der faciliterer øvelsen, kan den ene med fordel læse sætningerne op og spørge ind til, hvorfor deltagerne placerer sig de forskellige steder. Imens kan den anden skrive ned, hvordan fordelingen er, og hvilke ord deltagerne sætter på deres placering på linjen. Så har I svarene på skrift og kan vende tilbage til dem – også lang tid efter, at workshoppen er afsluttet.

Sætningerne i eksemplet er meget forskellige. Nogle er mere sårbare og rettet mod en personlig udvikling, mens andre er mere rettet mod selve workshoppen format. Især de første kan måske være lidt svære at besvare, når en hel gruppe af mennesker kigger med. Og det er altså en af ulemperne ved holdningsbarometeret i sin grundform: At det ikke er anonymt, som et spørgeskema for eksempel ofte er. Derfor kan du måske heller ikke være helt sikker på, at alle deltagere svarer præcis, som de tænker.

Hvis du er interesseret i at stille mere personlige, sårbare spørgsmål, kan du overveje at gøre det anonymt. Deltagerne kan for eksempel lukke øjnene og række hånden på, når de er enige, have den strakt ud til siden, hvis de er neutrale og beholde den langs siden, hvis de er uenige. Hvis de har yderligere kommentarer til deres svar, kan du bede dem skrive det ned på en lap papir.

En anden ulempe er, at det er dig, der dikterer holdningerne, som deltagerne skal svare på. Det betyder også, at deltagerne har mindre mulighed for selv at fortolke på, hvordan de har oplevet workshoppen, og hvad de har bidt mest mærke i. Det kan du til gengæld få mere indblik i med den næste form for evaluering, vi præsenterer.

Plenum-interviewet → 1:1-samtalen

En anden klassiker i evaluering er at spørge deltagerne direkte – vi kalder det plenuminterviewet. Det kan fungere helt vildt godt, hvis deltagerne er gode til at tage ordet og "tør" fortælle dig, hvad de synes.

Det har vi dog sjældent oplevet hos de unge, vi har arbejdet med. Derfor har vi byttet plenum-interviewet ud med 1:1-interviews eller interviews i mindre grupper. Vi har taget deltagerne ud løbende, mens de har lavet gruppearbejde, eller der har været en pause i workshoppen. Interviewene har aldrig været lange; højst 5-10 minutter. I forhold til holdningsbarometeret giver interviewene færre,

men mere uddybende svar. Her får du en helt konkret spørgeguide, som du kan hente inspiration fra:

[IRL]

I forløbet med handelsskoleklassen lavede vi 1:1-interviews for at få en ide om, hvad de synes om forløbet. Vi havde forberedt små spørgeguides, som vi inddelte i to kategorier; noget om selve forløbet og noget om arbejdet med projekter, som var fokuset i deres forløb.

Selve forløbet:

- *Hvad husker du bedst fra forløbet?*
- *Hvad har været det mest nederen i forløbet?*
- *Hvad har været det sjoveste i forløbet?*
- *Hvad har været den fedeste øvelse, vi har lavet?*
- *Hvis vi skulle have gjort noget anderledes, hvad skulle det så have været?*

Projektarbejde:

- *Hvad synes du om at arbejde med projekter?*
- *Hvad har været det sjoveste ved at arbejde projektorienteret?*
- *Tror du på, at det projekt, du arbejder på nu, kan blive til virkelighed? Hvorfor/hvorfor ikke?*
- *Tror du på, at du kan udføre projekter generelt og hvorfor?*

Der er masser af gode råd at hente, når det kommer til, hvordan man bygger et godt interview op. En god ide er at variere spørgsmålene - både i forhold til, om de er åbne eller lukkede, store eller små, personlige eller mere overordnede. Du kan også variere måden, du stiller spørgsmål på. Se for eksempel her, hvordan man kan vinkle det samme spørgsmål forskelligt:

Lukket spørgsmål: Har workshoppen i dag været lærerig?

Åbent spørgsmål: Hvad har været lærerigt ved workshoppen i dag og hvorfor?

Skala: Hvor lærerig har workshoppen været på en skala fra 1-10?

Ord: Beskriv med ét ord, hvad det vigtigste, du har lært i dag, er?

Færdiggør sætningen:

- *Jeg har lært at...*
- *Det mest overraskende, jeg lærte, var...*
- *Jeg havde håbet at lære mere om...*

Vælg en emoji til at beskrive, hvad du har lært til workshoppen:

Hvilken emoji beskriver bedst det, du har lært til workshoppen? Peg gerne én ud på din telefon.

Andre evalueringsøvelser

Der findes et utal af andre evalueringsformer derude. Holdningsbarometeret og 1:1-interviews er dem, vi har brugt allermest, men vi har også afprøvet andre. Du kan for eksempel overveje:

Kahoot-quiz:

Lav evalueringen til en Kahoot-quiz. Det gør evalueringen lidt mere konkurrencepræget og derfor ofte sjovere. Hvis du ikke kender Kahoot, så søg på det på nettet; det er meget intuitivt at finde ud af. Ulempen ved en quizform som denne er, at du bliver nødt til at lave både spørgsmål og svar på forhånd, og derfor er der mindre mulighed for at få deltagernes egne meninger frem.

Færdiggør sætningen:

Ved denne øvelse skriver du en masse sætninger på forskellige stykker papir på forhånd. Sætningerne kunne for eksempel være:

- *Til workshoppen har jeg lært...*
- *Jeg er blevet bedre til at...*
- *Jeg synes, at det har været interessant at...*
- *Det kedeligste var, da vi...*
- *Jeg kunne godt tænke mig at blive endnu bedre til at...*

Alle trækker hver et papir og udfylder sætningen. Derefter trækker deltagerne en ny lap papir og udfylder endnu en sætning. Du kan

overveje at gøre plads til flere udsagn på papirlapperne, så flere kan svare på samme spørgsmål. Når alle sætninger er udfyldt, kan du vælge at få deltagerne til at gå rundt mellem hinanden og læse op, hvad der står på lapperne. Du kan eventuelt have klistermærker eller tuscher med, som deltagerne kan bruge til at markere, hvilke de er enige i.

Evalueringen er anonym, og giver derfor deltagerne frihed til at skrive præcis, hvad de mener. Øvelsen kræver dog også, at deltagerne er gode til at uddybe på skrift. Hvis det ikke er tilfældet, kan du opleve at få meget korte svar.

Evaluering som samtale i pausen:

Denne form for evaluering er lidt mere alternativ og også mere løs i sin form. Tag en snak med deltagerne, mens der er en pause (husk dog at mærke på dem, om de synes, det er hyggeligt). Det kan føles mindre intimiderende, hvis det er en "improviseret" evaluering, og du kan være heldig at få flere naturlige (og ærlige) svar ud af det.

Observationsstudier:

Du har helt sikkert en god fornemmelse for, hvad der fungerer godt, og hvad der ikke gør. Brug gerne de erfaringer, du gør dig, når du er ude at engagere unge (ligesom vi har gjort i det meste af vores arbejde). Husk dog, at det er en god ide at skrive erfaringerne ned relativt hurtigt efter workshoppen. Der kan nemlig være vigtige detaljer, der går tabt, hvis ikke du hurtigt får oplevelserne ned.

Afslutningsvis vil vi gentage en pointe, som du har hørt nogle gange: Tænk på dit formål og din målgruppe, når du vælger evalueringstype. Der findes nemlig et utal af forskellige evalueringsformer, og hvilke, der passer til dig, afhænger af, hvad du gerne vil have ud af evalueringen, og hvilke unge du arbejder med.

Dine stiplede linjer

A series of horizontal dashed lines for writing practice, arranged in a regular grid pattern across the page.

Highlights fra kapitlet

Evalueringer er meget brugbare, men husk at have et formål med dem.

Gør spørgeskemaet mere spændende, og prøv en holdningslinje, hvor deltagerne stiller sig op på række og på den måde evaluerer og markerer deres holdning.

I stedet for plenumsnakken, så tag snakken 1:1 eller i mindre grupper, så det bliver nemmere for deltagerne at tage ordet.

Du kan også overveje andre evalueringsformer. Prøv med en quiz, eller tag nogle små snakke i pauserne. Men mærk altid efter, hvad dine deltagere har lyst til.

ØVELSES -KATALOG

Det her kapitel er lidt anderledes, end det du ellers er blevet præsenteret for i Engagementshåndbogen. Du sidder nemlig med et katalog over de øvelser, vi har brugt i vores workshops – udover dem vi løbende har præsenteret i vores kapitler. I kataloget har vi inddelt øvelserne i kategorier baseret på deres formål, og vi kalder dem:

Ideudtrækkere, fællesskabsoptimerende, samtalestartere, selvtillidsskabere og energi-boostere. Øvelserne er sat op på samme måde som i bogens kapitler (dog uden de afsluttende erfaringer, som vi havde med i ”Hvordan gik det?”). Med hv-ord præsenterer vi øvelsen, dens formål og hvordan den foregår, og vi har også tilføjet en ekstra kategori, vi kalder ”Hvordan ellers?”, hvor vi præsenterer en alternativ måde at løse øvelsen.

Nogle af øvelserne har vi lånt, nogle har vi modificeret, og nogle har vi selv fundet på. Du er velkommen til at bruge øvelserne, præcis som du har lyst til – og det ville være sjovt, hvis du hacker dem og gør dem til dine egne.

#ideudtrækkere

Du kender helt sikkert den her kategori i forvejen. Måske som hjernevidere? Eller brainstorms? Her er vores bud på øvelser, som er gode til at komme på nye og kreative ideer. Derudover indgår der øvelser, som kan hjælpe med at sortere i ideerne, ligesom vi har øvelser til at konkretisere de ideer, I har fået.

Planlæg den fedeste fest

Tid: 10 min

Ting: Papir og skriveredskaber

Hvad?

I grupper skal deltagerne planlægge den fedeste fest med et uendeligt beløb.

Hvorfor?

Fordi de kan få lov at tænke ud af boksen – men ud fra et velkendt fænomen: At feste!

Hvordan?

1) Du inddeler deltagerne i grupper, og de skal nu i fællesskab planlægge den fedeste fest, de kan komme i tanke om. De har uendeligt mange penge at gøre det for.

2) Brainstormen fungerer ved, at én deltager begynder med at fortælle om en ting, der skal med til festen, hvorefter den næste skal overtage med ordene "ja og". På den måde bliver der hele tiden bygget på festen, uden at nogen af ideerne bliver skudt ned. Giv dem 7 minutter.

3) Til sidst skal de præsentere festen for de andre deltagere.

I like, I wish, I wonder

Tid: 20 min

Ting: Tuscher og post-it-sedler

Hvad?

En struktureret brainstorm, hvor I diskuterer det, I kan lide, det I ønsker, og det I undrer jer over.

Hvorfor? Fordi øvelsen giver deltagerne mulighed for at overveje, hvad de mener om en ide, en proces, et projekt eller noget helt fjerde.

Hvordan?

1) Du vælger et emne, som deltagerne skal arbejde med. Det kunne være:

- *Et projekt, deltagerne selv har valgt, at de vil arbejde med.*
- *En øvelse, som de bliver sat til at vurdere.*
- *En problemstilling såsom klimakrisen, mistroivsel blandt unge, mangelfuld seksualundervisning mv.*

2) Du kan vælge at dele deltageren op i grupper eller bede dem lave øvelsen individuelt. Vi har oftest foretrukket at lave den i grupper, men du vælger selv.

3) Du stiller tre spørgsmål, som grupperne skal besvare ét ad gangen:

- *I like: Hvad kan I lide ved det her koncept? Hvad tiltaler jer? Hvad er attraktivt?*
- *I wish: Hvordan kunne man gøre konceptet mere attraktivt? Hvad ville I ønske, der blev gjort?*
- *I wonder: Hvad er stadig uklart for jer? Hvad mangler I svar på?*

4) Du stiller det første spørgsmål, hvorefter grupperne får fire minutter til at besvare det. Herefter stiller du det andet spørgsmål, og grupperne får igen fire minutter. Det samme gælder for det tredje spørgsmål.

5) Bed deltagerne skrive svarene ned. Enten på post-it-sedler eller plancher. Eller måske med kridt i gården, hvis I laver øvelsen uden dørs.

6) Du kan vælge at afslutte i plenum; hvad har de forskellige grupper talt om? Gennemgå deres svar spørgsmål for spørgsmål.

Tænkeskrivning

Tid: 15 min

Ting: Blyant og post-it-sedler

Hvad?

Deltagerne tænkeskriver med udgangspunkt i et eller flere spørgsmål.

Hvorfor?

Fordi hurtigskrivning kan bruges som et tænkeredskab.

Hvordan?

1) Du deler post-it-sedler rundt til deltagerne.

2) Fortæl deltagerne, at du stiller dem en række spørgsmål. Måske to? Måske fem? Det er op til dig at vurdere, hvor mange spørgsmål der giver mening.

3) Når deltagerne bliver stillet et spørgsmål, så fortæl dem, at de har to minutter til at svare. På de to minutter, skal de skrive alle de tanker ned, som de får. Tankerne kan de skrive på én eller flere post-it-sedler.

4) Giv dem kun ét spørgsmål ad gangen. Du kan variere spørgsmålene alt efter workshoppens fokus. Her er en række eksempler på spørgsmål:

Fire spørgsmål om kompetencer og lyst

- *Hvad synes du selv, du er god til?*
- *Hvad kan du bedst lide at lave i din fritid?*
- *Har du nogen rollemodeller eller idoler, der inspirerer dig?*
- *Hvad drømmer du om?*

Når deltagerne har svaret på alle fire spørgsmål, kan du bede dem udvælge et par pointer, som de vil fremhæve for resten af gruppen. De kan sætte en cirkel om de pointer, de vil fremhæve. Herefter kan du tage en plenum-runde, hvor deltagerne præsenterer deres pointer.

Tre spørgsmål om produktudvikling

- *Brug 'en drink' som bspænd, og stil deltagerne spørgsmål som: Hvis dit produkt er en drink... Hvordan skal den så se ud?*
- *Hvordan skal den smage?*
- *Hvem skal købe den?*

Med spørgsmålene giver du deltageren mulighed for at reflektere over et bestemt produkt, de skal producere. Måske skal deltageren udvikle en plakat, et logo, et spil osv. De nye tanker og ideer på post-it-sedlerne skal kickstarte videreudvikling af produktet.

Tre spørgsmål om et emne

Du kan også bruge øvelsen til at spørge ind til et specifikt emne. Her for eksempel med udgangspunkt i privatøkonomi:

- *Hvad bruger du penge på?*
- *Hvis du havde flere penge, hvad ville du så skrue op for?*
- *Hvis du havde færre penge, hvordan ville du så prioritere din økonomi?*

HV-modellen

Tid: 20 min

Ting: HV-brikker og eventuelt skriveredskaber

Hvad?

Øvelsen er med til at konkretisere en pens samlede projektide. Derefter ide med helt specifikke spørgsmål trækker den næste i gruppen en brik (den er mest oplagt, hvis deltagerne og gør det samme.

arbejder med en form for projekt, som de skal videreudvikle).

Hvorfor?

For di de ud fra forskellige spørgsmål bede deltagerne skrive deres svar kan konkretisere og blive endnu klo- gere på deres ide.

Hvordan?

1) Print HV-brikkerne ud, og bed deltagerne om at vende dem om med bagsiden opad.

2) Hver deltager trækker nu et kort med et HV-spørgsmål og forsøger at besvare det med fokus på grup-

3) Når alle brikker er trukket, er spillet slut, og projektet skulle gerne være talt godt igennem.

4) Det kan være en god ide at ned eller optage hinanden, så de kan huske pointerne til det videre arbejde med projektet.

Her er HV-brikkerne:

Hvad?

Beskriv kort hvad projektet går ud på.

Hvorfor?

Hvorfor er projektet vigtigt?
Hvilke behov hjælper det med?

Med hvilke midler?

Hvordan skal projektet finansieres?

Hvor?

Hvor skal projektet afholdes?

På hvilken måde?

Hvordan skal projektet konkret se ud?
Hvad skal I lave?

Til hvem?

Hvem kan deltage i projektet?
Hvem henvender det sig til?

Af hvem?

Hvem er I på holdet?
Hvad er I gode til?
Hvem har hvilken rolle?

Hvornår?

Hvornår/hvor ofte kan projektet afholdes?

Negativ brainstorm

Tid: 5 min

Ting: Blyant og papir

Hvad?

Det her er en klassisk brainstorm-øvelse – blot med omvendt fortegn. Deltagerne skal først komme på de værste ideer om et givent emne og efterfølgende vende dem til noget positivt.

Hvorfor?

Fordi det oftest er lettere at få negative ideer fremfor positive.

Hvordan?

1) Du stiller et spørgsmål med et negativt udgangspunkt. Det kan for eksempel være:

- *Hvad er den dårligste løsning på et eller andet problem?*
- *Hvad er det værste, der kunne ske?*
- *Hvad er det dårligste projekt/produkt, du kunne producere?*
- *Hvad er det værste ved at være ung i lokalområdet?*

2) Vælg ét af dem, eller formuler selv et. Spørgsmålet kan både besvares i grupper eller individuelt. Giv deltagerne fem minutter til at besvare spørgsmålet.

3) Når deltagerne individuelt eller i grupper har fundet en masse dårlige løsninger, skal de forsøge at vende dem om. Hvad ville være det modsatte af de punkter, de har skrevet? Giv dem igen fem minutter.

4) De omvendte punkter, altså de positive, kan bruges som udgangspunkt for at arbejde videre med projektet eller problemstillingen.

Hvordan ellers?

Denne øvelse lægger op til, at deltagerne mundtligt diskuterer spørgsmålene, men du kan sagtens bede deltagerne skrive ideerne ned på et papir eller måske tegne dem – og på den måde variere formatet. Du kan også tilføje et konkurrenceelement: Bed dem sige ideerne højt for hinanden. Den første, der ikke kan komme på en ide, ryger ud. Og de andre fortsætter, til der kun er én tilbage.

Papirets uendelige muligheder

Tid: 10 min

Ting: Papir og skriveredskaber

Hvad?

I grupper skal deltagerne planlægge den fedeste fest med et uendeligt beløb.

Hvorfor?

Fordi de kan få lov at tænke ud af boksen – men ud fra et velkendt fænomen: at feste!

Hvordan?

1) Du inddeler deltagerne i grupper, og de skal nu i fællesskab planlægge den fedeste fest, de kan komme i tanke om. De har uendeligt mange penge at gøre det for.

2) Brainstormen fungerer ved, at én deltager begynder med at fortælle om en ting, der skal med til festen, hvorefter den næste skal overtage med ordene ”ja og”. På den måde bliver der hele tiden bygget på festen, uden at nogen af ideerne bliver skudt ned. Giv dem 7 minutter.

3) Til sidst skal de præsentere festen for de andre deltagere.

Hvordan ellers?

Man kan for eksempel bede deltagerne om at diskutere spørgsmålene sammen i stedet for, at en enkelt besvarer ét spørgsmål ad gangen. Det kan også være, at svarene skal gå på tur, sådan så alle får mulighed for at svare på alle spørgsmål. Her kunne du lave et benspænd, hvor deltagerne ikke må svare det samme. Til sidst kan de stemme om, hvilket svar, de synes, passer bedst til projektet.

Hvis ikke du fandt den helt rigtige øvelse i vores katalog, kan du måske bruge nogle af de ideudtrækkere, vi har præsenteret løbende i af bogen. Dem får du en kort præsentation af her:

Flyvende plancher (s. 76)

Hvad? Ideen er at lave en fælles brainstormøvelse med forskellige plancher rundt omkring i lokalet. Deltagerne besøger på skift plancherne og brainer på dem.

Stemme-Stopdans (s. 79)

Hvad? Øvelsen er en måde at udvælge blandt en masse ideer. Deltagerne skal inden legen have genereret ideer eller holdninger, som de har skrevet på post-it-sedler. De skal nu stemme på, hvilke ideer de har lyst til at arbejde videre med, mens de danser.

Trekantsløbet (s. 90)

Hvad? Få deltagerne til **1)** at finde en genstand, **2)** optage en lyd eller **3)** tage et billede, der siger noget om deres projekt.

Byg dit projekt (s. 91)

Hvad? Deltagerne skal bygge en lille model, en prototype, af deres projekt for på den måde at aktivere og konkretisere deres ideer.

Stem og udvælg med streger (s. 117)

Hvad? Øvelsen er en måde at udvælge blandt en masse ideer. Med streger stemmer deltagerne på de ideer, de helst vil arbejde videre med.

Associationsleg (s. 124)

Hvad? Med den her øvelse kan du spore dine deltagere ind på de mange forskellige muligheder og produkter, der findes, og som de kan blive inspireret af, hvis de selv skal lave et produkt eller noget andet.

#fællesskabsoptimerende

De her øvelser giver deltagerne mulighed for at lære de andre – og dig – bedre at kende. De er med til at optimere et allerede eksisterende fællesskab eller bygge et helt nyt op.

Sko i en pose

Tid: 10 min

Ting: Sort pose

Hvad?

Indsaml en sko fra alle deltagerne i en pose. Hiv en sko op, og spørg, hvem der ejer den. Bed deltageren præsentere sig selv plus sit skovalg.

Hvorfor?

Fordi det nogle gange er lidt kedeligt med en traditionel navnerunde. Med denne kan du gøre den lidt mere spændende.

Hvordan?

- 1)** Indsaml én sko fra hver deltager. Smid alle skoene i en pose.
- 2)** Deltagerne kan stå i en cirkel, sidde på faste pladser, eller hvad end der lige passer.
- 3)** Hiv en sko op, og spørg, hvem der ejer den. Du kaster den derefter tilbage til vedkommende, der ejer den. Personen skal nu sige sit navn og fortælle, hvorfor de har valgt lige netop at gå i den sko. Hvis I kender hinanden godt, så drop navnet - men stil måske et andet spørgsmål.
- 4)** Fortsæt til posen er tom.

Frugtsalat

Tid: 10-15 min

Ting: En genstand, der markerer ens plads (fx en sko)

Hvad?

En bevægelsesleg, hvor deltagerne skal bytte plads mellem hinanden. Dem, der bytter plads med, skal kunne nikke genkendende til en konstatering, for eksempel "alle dem, der har en bror".

Hvorfor?

Fordi deltagerne lærer hinanden bedre at kende, samtidig med at de kommer op at stå og får rystet kroppen.

Hvordan?

1) Deltagerne skal stille sig op i en cirkel. På deres plads skal de lægge en genstand, som markerer, hvor pladsen er. Det kan være en sko eller en hårelastik.

2) Én deltager placerer sig i midten og finder på en beskrivelse eller konstatering, der omhandler mindst én af de andre deltagere.

Det kan for eksempel være:

- *Alle dem, der har jeans på*
- *Alle dem, der bedre kan lide burger end pizza*
- *Alle dem, der har en tatovering*
- *Alle dem, der gik i seng efter kl. 24 i går*
- *Alle dem, der altid stemmer til demokratiske valg*

3) Nu skal alle, der genkender sig selv i beskrivelsen, finde en ny plads. Der vil altid være en plads i underskud, og den deltager, der ikke når at stille sig et nyt sted, skal komme med en ny konstatering, fordi denne nu er den, der står i midten

Hvordan ellers?

Du kan lave alle konstateringerne på forhånd, så deltagerne ikke skal finde på dem selv, men blot trække en seddel. Det er smart, hvis du arbejder med en gruppe unge, der synes, at det er ubehageligt at tage ordet.

Øvelsen kan desuden tilpasses dit tema for workshoppen. Hvis det for eksempel handler om klima, kan du bede deltagerne komme med klimakonstateringer (eller selv finde på dem).

Skriv og svar på et spørgsmål

Tid: 20 min

Ting: Et papir til alle deltagerne og tuscher

Hvad?

Deltagerne stiller alle et spørgsmål og formulerer et svar til en andens spørgsmål – alt sammen anonymt.

Hvorfor?

Fordi du og dine deltagere får et indblik i hinandens verden. Hvad tænker deltagerne? Og tænker de det samme? Og hvordan svarer de på forskellige spørgsmål?

Hvordan?

1) Deltagerne sidder i en rundkreds og har alle fået udleveret et papir og en tusch.

2) Deltagerne skal skrive et spørgsmål på deres papir. Det skal ikke være rettet mod en bestemt person, men derimod være et spørgsmål, de undrer sig over. For eksempel: Hvornår føler du dig ensom? Hvad vil du lave i fremtiden? Hvilken kendt ville du helst spise frokost med og hvorfor? Du kan give dem en række eksempler eller bede dem skrive spørgsmål, der falder inden for din workshops tema. Fortæl dem også, at deres spørgsmål er anonyme.

3) Efter du har givet deltagerne tid til at tænke og skrive et spørgsmål på et papir, skal de lægge spørgsmålet ind i en bunke i midten af rundkredsen. Når alle har gjort det, skal de trække et andet spørgsmål fra bunken.

4) På det papir, de trækker, er der et spørgsmål, som de skal besvare. Svaret skriver de på bagsiden af samme papir. Giv deltagerne fire minutter til at besvare spørgsmålet.

5) Efterfølgende lægger alle igen deres papir (nu med både svar og spørgsmål) ind i midten af rundkredsen. Herefter trækker alle et nyt papir, og på runde skal deltagerne nu i plenum læse både svar og spørgsmål op.

Hvordan ellers?

Hvis du har lyst og tid, kan du lave flere runder med svar. Efter deltagerne har svaret på et spørgsmål, lægger de papiret ned i bunken igen og trækker et nyt spørgsmål, de skal svare på. Denne gang er der allerede et svar på bagsiden, og det kan de bruge som inspiration til deres eget svar, som de også skriver på bagsiden. Det kan blive ved et par runder, så alle for eksempel svarer på tre forskellige spørgsmål.

Mindfulness

Tid: 10 min

Ting: Mindfulness-manuskript og måske puder og tæpper, så alle kan ligge blødt.

Hvad?

I skal sammen – og hver for sig – drømme jer væk. I bestemmer selv, hvorhen (det kan være i skal bevæge jer ned i bestemt tema eller i et bestemt fokus).

Hvorfor?

Fordi deltagerne skal ned i gear og åbne hjernen for nye ideer. Husk, at det kræver ret meget tillid at "turde" tage ret intime øvelser (som den her er) seriøst.

Hvordan?

- 1) Deltagerne skal ligge på gulvet eller sidde i en behagelig position med lukkede øjne.
- 2) Spil rolig, afslappet musik, mens du læser et meditationsstykke op, som skal få deltagerne til at mærke og tænke på forskellige ting.

Jeg vil bede jer alle om at lægge eller sætte jer godt til rette. Mærk efter, hvad der føles bedst i din krop. Gør dig selv komfortabel. Sørg for, at du sidder eller ligger behageligt, og så går vi gang.

Luk nu dine øjne, og tag en dyb indånding gennem din næse og ånd laaangsomt ud igennem munden. Endnu en dyb vejrtrækning gennem næsen og ånd langsomt ud gennem munden. Mærk, hvordan din krop falder til ro.

Synk dybere og dybere. Synk under dine tanker og lad dem glide forbi, som er de et blad i vinden. Du observerer dem, men du griber ikke fat i dem. Du er lige her. Lige nu. Hold din opmærksomhed på dit åndedræt. Mærk, hvordan dit åndedræt støtter dig i at finde mere og mere ro. Harmoni. Balance.

I dagens meditation skal vi drømme os væk. Væk til en verden, hvor alt er muligt. Her er ingen regler om, hvad man må og ikke må. Her er ingen begrænsninger. Vi skal sammen flyde ned ad mulighedernes flod. Flyde væk i drømmene. Hvis det virker som et uoverskueligt projekt, så no worries – jeg har din ryg. Og vi finder sammen vej.

Start nu med at hive dine skuldre op til ørene i en indånding, spænd, spænd, spænd. Og giv slip på en udånding. Lad skuldrene falde ned igen. Vi gør det igen. Hiv skuldrene op igen, spænd igen. Helt ned i kroppen, ned i benene, i tærerne, i hænderne, spænd. På en udånding, slip det hele. Og en sidste gang. Træk vejret ind, spænd i skuldrene, spænd i kroppen, hold den. Og på en udånding giver vi slip.

Vi starter med, at du bare lige ligger her. I en krop, der er rolig. Mærk din krop, der nu er afspændt. Måske mærker du stadig steder, hvor den er spændt? Send lidt kærlighed hen til der, hvor du mærker spændingen – og giv slip på den i en udånding.

Herfra kan du lige så stille lægge mærke til din krop, der hviler på gulvet. Mærk, hvordan din afslappede krop bliver støttet af gulvet. Du skal ikke bekymre dig om at bære dig selv. Du bliver støttet. Din krop kan derfor give helt slip og bare være til stede.

Forestil dig nu, at din kropps vægt forsvinder ... din krop bliver lettere og lettere og lettere. Træk vejret dybt, og mærk, hvordan luften fylder din krop. Hvordan din krop letter. Bare en smule.

Lad nu din vejrtrækning hjælpe dig med at give dig følelsen af, at din krop svæver op over gulvet. Din krop svæver let. Brug vejrtrækningen til at give følelsen af at svæve frit endnu mere plads. Er der noget, der holder dig tilbage? Lad din vejrtrækning hjælpe dig med at give slip.

I takt med at du bliver mere og mere tryk i din vejrtrækning, mærker du, at din krop svæver højere og højere. Den svæver op fra gulvet. Op gennem loftet. Helt op til skyerne. Du mærker de fløjlsbløde skyer. Puffer let til dem. Solens stråler rammer din hud. Du mærker solens skinnende stråler varme din krop. Alt imens du trækker vejret dybt – og uden bekymringer.

Heroppe i luften er der ingen konflikter. Heroppe er der ingen begrænsninger. Her er alt muligt.

Verden heroppe er anderledes end alt, du nogensinde har set ... Det er din drømmeverden. Din drømmeverden, hvor kun du ved, hvordan her ser ud.

Hvordan ser her ud for lige netop dig? Er der frodigt med saftige, grønne blade? Er der marker med friske jordbær, hvor end du kigger hen? Er der høje bjergtoppe med sneklædte tipper? Måske står du med bare fødder på en kridhvid sandstrand, mens bølgerne skyller ind over dine tæer?

Din drømmeverden er lige netop din verden. Det er dig, der bestemmer, hvordan her ser ud.
Det er dig, der bestemmer, hvordan her føles.

Her er der plads til at være den bedste og dejligste version af dig selv. Her er der frihed. Lighed. Håb.

Her spirer drømme. Fantasien. Kreativiteten.

Læg nu dine hænder på dit bryst, mærk dit hjerte hamre. Træk vejret dybt, og mærk, hvordan det føles indeni. Mærk, hvilken følelse din drømmeverden giver dig. Slår dit hjerte lidt mere roligt? Bliver du glad? Lettet? Måske endda lykkelig?

Træk endnu en gang vejret dybt ind, og giv dine drømme plads til at svæve. Du behøver ikke gribe fat i dem. Lad dem svæve frit ...

Du skal nu til at indstille dig på, at du skal vende tilbage til din ydre verden igen. Når du vender tilbage, vil du holde fast i dine drømme. Holde fast i den følelse, din drømmeverden gav dig. Mærke lyset og varmen. Friheden.

På din næste udånding vender du mere og mere tilbage. Bevæg dine fingre let. Bevæg dine tæer. Stræk dine arme op over dit hoved, hvis du har behov for det. Giv din krop tilladelse til at vågne langsomt, uden at du slipper drømmene. Blink nu langsomt dine øjne åbne, og vend tilbage.

Blindtegning

Tid: 10 min

Ting: Tuscher og papir

Hvad?

I øvelsen skal deltagerne to og to tegne hinanden uden at kigge på papiret.

Hvorfor?

Fordi deltagerne får mulighed for at lære hinanden bedre at kende, mens de tegner.

Hvordan?

1) Du lader deltagerne vælge en partner, som de ikke kender. Hvis deltagerne kender hinanden, kan det i stedet være én, de ikke har talt med i dag.

2) Du deler papir og tuscher ud.

3) Du beder deltagerne tegne hinanden uden at kigge på papiret. Imens skal den, der bliver tegnet, fortælle noget om sig selv. Det kan være, hvorfor de er til stede, hvad de har lavet i weekenden, deres fritidsinteresse eller et fun fact om dem selv.

4) Hæng tegningerne op i workshoplokalet, så de kan pynte resten af workshoppen.

Hvordan ellers?

Du kan sagtens tilføje elementer til blindtegnings-øvelsen. For eksempel kan du bede deltagerne tilføje noget af det, de finder ud af om deres portrætperson, til tegningen. Du kan også bede deltagerne præsentere deres tegninger i plenum efterfølgende. Hvis du skal gøre noget lidt ekstra, kan du tage Polaroid-billeder af deltagerne og hænge dem op ved siden af blindtegningerne, så de kan sammenligne dem.

Hvordan ellers?

Hvis ikke du fandt den helt rigtige øvelse i vores katalog, kan du måske bruge nogle af de fællesskabsoptimerende øvelser, vi har præsenteret løbende i af bogen. Dem får du en kort præsentation af her:

Tjek ind (s. 44)

Hvad? En øvelse, hvor du får alle deltagerne i tale helt fra start ved at stille et enkelt spørgsmål. Det skaber en fælles referenceramme til resten af dagen.

Rummets spilleregler (s. 56)

Hvad? En socialkontrakt, hvor du og deltagerne sammen opstiller nogle regler for, hvordan I skal stræbe efter at opføre jer i den tid, I er sammen.

Monopolet (s. 112)

Hvad? Alle kender efterhånden Mads og Monopolet (nu: Sara og Monopolet). Denne øvelse er inspireret af programmet og handler om at stille og besvare dilemmaer i fællesskab.

Tjek ud (s. 125)

Hvad? Stil et spørgsmål, og lad spørgsmålet og de efterfølgende svar afslutte workshoppen.

#samtalestartere

Det ligger i kategoriens titel – øvelserne her er med til at starte samtaler. Det kan være om et specifikt emne for at lære hinanden bedre at kende eller for at åbne workshopen op.

Toiletpapirsstykker

Tid: 15 min

Ting: Toiletpapir

Hvad?

Deltagerne skal give så mange facts om sig selv som det antal toiletpapirsstykker, de har taget. Det finder de dog først ud af efter.

Hvorfor?

Fordi de lærer hinanden bedre at kende – på en lidt alternativ måde.

Hvordan?

1) Bed deltagerne tage så mange stykker toiletpapir, som de har lyst til. Nogle vil tage ét stykke, andre måske en hel rulle.

2) Efter det fortæller du dem, at de skal sige facts om sig selv alt afhængigt af, hvor mange stykker toiletpapir de har taget. Har man taget tre, skal man fortælle tre. Har man taget 20, skal fortælle 20. De forskellige facts kan spænde fra sjove, skøre informationer til nogle mere simple som "min søster hedder Amalie".

3) I kan fortælle facts i plenum, hvis I har lang tid. Hvis I derimod er mere tidspressede, eller er mange mennesker, kan I fortælle facts i grupper.

Samtalesalon

Tid: 15-30 min

Ting: Samtalemener

Hvad?

Øvelsen handler om at sætte gang i samtaler om stort og småt.

Hvorfor?

Fordi du kan åbne workshoppen op med lige præcis de spørgsmål, du finder bedst – og samtidig give deltagerne mulighed for at beskæftige sig med emnet personligt fra start.

Hvordan?

Samtalesaloner kan se ud på mange forskellige måder. Et bud er:

1) Forbered tre spørgsmål, som det kunne være spændende at få deltagerne til at diskutere. Sørg for, at du kan dele spørgsmålene ud på papirlapper (en såkaldt "samtale-menu").

2) Deltagerne går sammen to og to og får et tidsrum til at diskutere spørgsmålene med hinanden (enten ét ad gangen eller dem alle samtidig).

3) Du kan samle op i plenum, få deltagerne til at skrive de vigtigste pointer ned eller bare lade samtalerne være det, de var.

Samtalesaloner er ikke vores egen opfindelse, og du kan finde god inspiration og vejledning, hvis du går ind på samtalesaloner.dk.

Hvordan ellers?

Øvelsen kan ændres på flere måder; det vigtigste er bare, at deltagerne får talt med hinanden. Prøv med større grupper, prøv at få deltagerne til at skifte samtalepartner undervejs, leg med forskellige måder at afslutte på osv. Måske deltagerne også skal være med til at definere, hvad der ville være spændende at tale om ved for eksempel at være med til at lave samtalemenerne.

'Tag' din skole eller lokalområdet med statements

Tid: 60 min

Ting: Plancher, tuscher, kridt, blyant og papir

Hvad?

I producerer statements – og placerer dem bagefter forskellige steder i byen eller på skolen.

Hvorfor?

Fordi I kan udvide samtalen, så den ikke kun eksisterer mellem jer i workshoplokalet, men også på resten af skolen eller i byen. På den måde gøres tanker og holdninger til virkelighed, og det kan være med til at motivere deltagerne, at deres statements får større rækkevidde.

Hvordan?

1) Inden denne øvelse er det en god ide at lave indledende idegenererings-øvelser for at spore deltagerne ind på emnet og gøre det nemmere at producere jeres statements. Få ideer til forskellige øvelser under ideudtrækkere.

2) Deltagerne skal nu – efter en eventuel idegenerering – producere ét eller flere statements om deres holdning, tanker eller følelser

om et givent emne. Det kan være deres holdning til demokrati, ungdomsliv, skolen, mistrivsel, klima eller noget andet.

3) Giv inden da deltagerne definitionen på et statement, så de ikke bliver forvirrede. Her er den definition, vi har brugt: "Et statement er en kort udtalelse, hvor du markerer et standpunkt, en holdning eller en værdi. Det kan være anonymt, eller du kan sætte dit navn på". Det kunne for eksempel være: "Gratis psykologhjælp til alle"; "Klimahandling, ja tak!"; "Ingen skole efter kl. 14"; "Kødfri kantine"; "Praktikpladser til alle" eller "Døm ikke på diagnoser – kig på mennesket".

4) Deltagerne kan skrive deres statements på plancher, printe dem ud, eller du kan dele kridt ud, så de kan skrive dem på asfalt.

5) Når deltagerne har produceret statements, sender du dem ud i skolegården eller ind i byen, hvor de 'tagger' vægge, fortove og døre med deres statements. Vær dog opmærksom på, hvor det er tilladt at sætte ting op.

Hvordan ellers?

Du kan bede deltagerne tage et billede af de forskellige steder, de hænger deres statements. Så kan de også gemme dem til senere.

Hvordan ellers?

Hvis ikke du fandt den helt rigtige øvelse i vores katalog, kan du måske bruge nogle af de samtalestartere, vi har præsenteret løbende i af bogen. Dem får du en kort præsentation af her:

Præsentation med billeder (s. 39)

Hvad? Vis, hvem du er, og hvad du laver, i billeder. Lad deltagerne selv vælge, hvad, de synes, er fedest og hvorfor.

Fordomsleg (s. 40)

Hvad? En præsentationsleg, hvor deltagerne skal gætte på fordomme om dig, dit arbejde og dit budskab.

Telefonsamtalen (s. 92)

Hvad? En fake telefonsamtale, hvor deltagerne kan pitche en ide, et budget eller lignende til "vigtige personer" i den anden ende af røret.

Fra kaos til orden (s. 102)

Hvad? Vend borde og stole rundt, sæt plakaterne på hovedet, og skab en masse kaos. Når deltagerne møder ind, så bed dem skabe ro, hygge og orden i kaosset, så det er dem, der bestemmer, hvordan rummet skal se ud resten af workshoppen.

Holdningsbarometer (s. 127)

Hvad? Her skal deltagerne stille sig på en usynlig linje, der går fra den ene ende af lokalet til den anden. Den ene ende indikerer, at de er helt enige med udsagnet, og den anden, at de er helt uenige. Når du stiller forskellige spørgsmål, skal deltagerne rykke sig afhængig af, hvad de mener.

#selvtillidsskabere

I den her kategori af øvelser arbejder du mere med den enkelte deltager, og hvordan vedkommende kan få mere selvtillid. Du får redskaber til at give deltageren en mulighed for at lære sig selv bedre at kende, sætte ord på, hvad de brænder for og måske tænde en gnist hos dem, som ikke var der før.

Kompliments-kaos

Tid: 20 min

Ting: Tape, papirer, tuscher og evt. konvolutter

Hvad?

I øvelsen skal deltagerne give hinanden komplimenter – helt anonymt. Den fungerer bedst, hvis deltagerne kender hinanden i forvejen.

Hvorfor?

Fordi det kan være med til at styrke den enkeltes selvtillid og sammenholdet i den gruppe, du arbejder med.

Hvordan?

1) Deltagerne står i lokalet, og alle har en tusch. På ryggen har de fået klistret et stykke papir, som sidder godt fast.

2) De skal nu give hinanden komplimenter. Det gør de ved at rende rundt mellem hinanden og skrive komplimenter på hinandens papir på ryggen.

3) Lad dem gå rundt i 10-15 minutter.

4) Derefter skal deltagerne putte papiret i en konvolut. Du kan samle dem ind og dele dem ud i slutningen af workshoppen, så de til sidst kan læse alle deres komplimenter.

OBS: Vær opmærksom på, at alle får komplimenter! Hvis I ikke er så mange, kan det være en god ide at have en regel om, at alle skal give alle mindst én kompliment.

Identitetsøvelse

Tid: 20 min

Ting: Skriveredskaber

Hvad?

Du er måske lærer, datter og fitnessmedlem, hvor en anden er elev, gamer og hundeluffer. I denne øvelse skal deltagerne forsøge at finde alle de identiteter, de selv har.

Hvorfor?

Fordi deltagerne får mulighed for at forstå sig selv i flere forskellige kontekster med alle de identiteter, vi alle sammen består af. Det kan hjælpe dem til at indse, at deres holdninger og meninger er relevante i forskellige sammenhænge.

Hvordan?

1) Bed deltagerne om at tænke over, hvem de er. Kom gerne med eksempler fra eget liv (for eksempel studerende, cyklist, datter, TikTok-bruger, ung, gift mv.).

2) Deltagerne skal derefter skrive alle de identiteter ned, som de kan komme i tanke om. Ingen er for store, og ingen for små.

3) Du kan vælge at spørge deltagerne ind til deres identiteter, men det kan også sagtens være en øvelse, de holder for sig selv. Så kan du i stedet spørge, om det var svært at finde identiteterne.

Hvordan ellers?

Øvelsen kan også laves til en fælles brainstorm over forskellige identiteter. Deltagerne skal hermed én efter én bidrage med en ny identitet til brainstormen.

Du kan også bede deltagerne om at evaluere deres identiteter efterfølgende. Hvilke identiteter er de glade for? Hvilke er de mindre glade for? Og hvorfor? Hvordan kan de få de gode identitetstræk mere frem i hverdagen?

Hvordan ellers?

Hvis ikke du fandt den helt rigtige øvelse i vores katalog, kan du måske bruge nogle af de selvtillidsskabere, vi har præsenteret løbende i af bogen. Dem får du en kort præsentation af her:

Få munden på gled (s. 58)

Hvad? Det gælder om at snakke. Hvis deltagerne ikke er vant til at tale med eller foran andre, kan det være smart at træne dem i at snakke uafbrudt i en rum tid.

Dit liv i korte sætninger (s. 66)

Hvad? En skriveøvelse med forskellige spørgsmål, som deltagerne individuelt skal reflektere over og skrive ned.

Vis jeres nabolag (s. 69)

Hvad? Det her er en øvelse, hvor deltagerne fungerer som de primære eksperter og skal gøre dig, som afvikler, klogere på noget, de kender bedre end dig. Titlen giver sig selv: Lad deltagerne vise dig rundt i deres nabolag.

#energiboostere

Brug for en lille sjov leg? Et afbræk? Noget til at løse stemningen? Eller ryste jer sammen? Her er et par øvelser, hvor I bevæger jer (og forhåbentlig kan grine) sammen.

En række uden at snakke

Tid: 10 min

Hvad?

Deltagerne stiller sig op på en række, og du giver dem en række benspænd, de skal placere sig i forhold til – uden at snakke med hinanden.

Hvorfor?

Fordi du styrker fællesskabet og samarbejdsevnen ved at bruge øvelser, hvor alle skal bidrage for at løse dem.

Hvordan?

1) Deltagerne skal stille sig op på række. Rækken skal organiseres efter for eksempel skostørrelse, alder, højde eller hårlængde. Deltagerne må ikke tale med hinanden under øvelsen, så de skal finde den rigtige rækkefølge ved at mime eller lave fagter.

2) Når deltagerne står på en række, kan du teste, om de har stillet sig korrekt. Hvis du har bedt dem placere sig efter skostørrelse, kan du nu bede dem mundtligt fortælle, hvad deres skostørrelse er. Start fra den ene ende af rækken.

Hvordan ellers?

En af styrkerne ved øvelsen er, at den nemt kan ændres til at passe ind i en bestemt aldersgruppe eller en bestemt sværhedsgrad. Man kan for eksempel gøre den mere abstrakt ved at have som kriterie, at alle deltagere skal stille sig op efter en holdning eller et karaktertræk (det kræver dog, at deltagerne kender hinanden godt og er trygge i hinandens selskab).

Hvordan ellers?

Hvis ikke du fandt den helt rigtige øvelse i vores katalog, kan du måske bruge nogle af de energiboostere, vi har præsenteret løbende i af bogen. Dem får du en kort præsentation af her:

Katten og hunden (s. 54)

Hvad? Hundene skal få kattene til at grine.

Tæl til 20 sammen (s. 55)

Hvad? I skal sammen tælle til 20. Det lyder måske nemt – men det er vildt svært, når man ikke må tale sammen eller tælle samtidig.

Skyd og undvig (s. 80)

Hvad? En skyder i midten og en masse undviger i en rundkreds omkring. Det gælder om at undvige skyderens skud, ellers er man ude.

Hotdog (s. 81)

Hvad? Hotdog, kat i vaskemaskinen, elefanten og mange flere. I står i en rundkreds, og hvis fingeren peger på dig, skal du stille dig op i en formation.

Ingen tillid – intet engagement

Efterord af Lauritz Fonden

Overskriften på kapitel tre "Ingen tillid - intet engagement" kunne passende være overskriften på hele Lauritzen Fondens og Ungdomsbureauets nu flerårige samarbejde, *Mangfoldigt Engagement*.

I Lauritz Fonden tror vi på styrken i samarbejdet – særligt med dem, der tænker anderledes end os. Kun på den måde kan vi være med til at skubbe til rammerne for det vante og ændre praksis.

Samarbejdet med Ungdomsbureauet startede med en fælles nysgerrighed på, hvordan man kunne understøtte udviklingen af endnu flere mangfoldige fællesskaber, og hvad man kunne gøre ved den stigende demokratiske ulighed blandt danske unge. En kop kaffe og en snak i et kælderlokale på Gothersgade i Ungdomsbureauets daværende kontorer udviklede sig derfor i første omgang til et treårigt samarbejde om Rumlig-puljen, der skulle arbejde for at sikre en mere mangfoldig deltagelse til Ungdommens Folkemøde. Med de resultater og den erfaring i bagagen gik vi i 2019 skridtet videre og kastede os over et reelt partnerskab med udgangspunkt i at få skabt mere viden om unges engagement, understøtte deres stemme i samfundsdebatten og forstyrre praksis for at skabe nye veje til engagement. *Mangfoldigt Engagement* blev navnet på indsatsen, der igennem de sidste fire år har haft nedslag både nationalt, lokalt og på Ungdommens Folkemøde.

Et af benene i projektet, som også har været det mest eksperimenterende, er *Engagements Lab*. Her er der blevet testet forskellige engagementsformer rundt om i Danmark – både i folkeskoler, på erhvervsuddannelser og i FGU-klasser. *Engagementshåndbogen* er netop en opsamlende og kondenseret udgivelse – ikke udelukkende af resultaterne af *Engagements Lab* – men af Ungdomsbureauets mangefacetterede erfaring indtil nu.

I fondsverdenen taler vi meget om impact og effekt. Hvordan vi får de midler, vi er sat i verden for at uddele til at gøre den største forskel, og hvordan sikrer vi, at den viden, der skabes, når ud til handlekraftige aktører? Med udgivelsen af *Engagementshåndbogen* er der givet et stærkt bidrag til feltet af aktører, der gerne vil arbejde for at engagere alle unge. Det er viden til praksis med unge

som afsendere og medskabere – unge som undervejs i processen både har (gen)opdaget deres egen stemme og fået styrket troen på eget værd.

Og så tilbage til det med tilliden og engagementet. Tak til Ungdomsbureauet for et godt samarbejde. For snakke, der har gjort os klogere. For modige valg. For ærlighed i processen. For jeres integritet overfor visionen. I har allerede udvist ejerskab, været modige og fantasifulde i lang tid nu, det håber vi I bliver ved med at være. For den unge generation har brug for et talerør som jer. Nogle der kan se de blinde vinkler og styrke den demokratiske selvtillid for alle unge i Danmark.

Tillykke med håndbogen – og god arbejdslyst til alle jer ildsjæle, der hver dag arbejder for at få endnu flere engageret i fællesskabet.

Inspiration fra

Engagementshåndbogens indhold er et sammenkog af læringer, indsigter, fuck-ups og succesoplevelser, som vi har fået under vores 26 workshops i tre forskellige projektbyer.

Noget af indholdet til vores workshops har vi selv skabt og justeret med de erfaringer, vi har gjort os i løbet af projektet, og noget har vi lånt af andre seje organisationer og aktører. Der findes en masse gode initiativer og projekter i Danmark, der beskæftiger sig med mangfoldige engagementsformer.

Her får du en liste over initiativer og bidrag, vi har fundet særligt inspirerende. Nogle har vi været så heldige at samarbejde med, og andre har vi beundret på afstand.

Organisationer

Rappolitics

JB10

Games

Salaam: film og dialog

Ungdommens Røde Kors

Forvandlende fortællinger

Akademiet for Samfundsengagerede Unge

Ungdommens Folkemøde

Røst

Platformen

JA-kontoret

Lolland Ungeråd

Greenhouse

KUUF

Bøger og hæfter

Hack Det! Projekthåndbogen til Unge kulturskabere, Frontløberne, 2019

Dialogbaseret undervisning, Olga Dysthe, 2012

Retorik og Metode, Kristine Marie Berg & Mette Bengtsson, 2020

Ny udsathed i ungdomslivet - 11 forskere om den stigende mistrivsel blandt unge, Mette Pless, Noemi Katznelson, Anne Görlich & Liv Graversen, 2019

ICCS 2016 - en international undersøgelse af elevers demokratiforståelse, Jens Bruun, Jonas Lieberkind og Heidi Bay Schunck, 2016

Unge motivation og læring - 12 eksperter om motivationskrisen i uddannelsessystemet, Niels Ulrik Sørensen, Noemi Katznelson, Tilde Mette Juul, Knud Illeris & Camilla Hutter, 2020

Dialoghåndbogen, Dansk Ungdoms Fællesråd

Tænk Vildt, Rane Willerslev

Kampen om de unges fritidsliv, Ungdomsringen, 2011

Hvem sagde ung og uengageret? Netværket af Ungdomsråd, 2018

Danskerne findes i mange modeller - portrætter af 15 unge med bindestreksidentiteter, Malene Fenger-Grøndahl, 2021

Unge bud på bedre trivsel, Ungdomsbureauet, 2016

Jagten på frirum, Simon Hausgaard & Søren Østergaard, 2020

Konkurrencestatens pædagogik, Briab Degn Mårtensen, 2015

Øvelses-værktøjskasser

Hyper Island, <https://toolbox.hyperisland.com/>

Idespejd, <https://www.idespejd.dk/>

Livsmestring – en håndbog til facilitatoren, <https://urk.dk/lifeskills>

Dansk Skoleidræts hjemmeside, www.skoleidraet.dk

Tak til

Alle unge fra projektklasserne for at gøre os klogere på engagement, for at udfordre os og for at turde.

Alle underviserne fra projektklasserne for at give os tid med deres elever, så vi kunne undersøge engagementet blandt unge rundt i hele Danmark.

Lauritzen Fonden for at støtte og finansiere vores workshops, Engagementshåndbogen og projektet generelt.

Analyse & Tal for at evaluere vores workshops og bidrage med skarpe indsigter om vores arbejde.

Nanna Gram Bentsen for at medvirke i bogens ide- og opstartsfasen.

Feedbackholdet for jeres input til alt fra indhold og anvendelse til design og sprog. Blandt andet Sisse Nedergaard Jensen, Christian K. Bay, Torben Vinter, Bodil Madsen, Sia Seidler Berro og Nikolaj Falkenberg-Klok.

Amalie Frimann Friis-Andersen for at skabe bogens visuelle identitet, sætte den op og designe den fra start til slut.

Liv Westphal Lasner for at kreere flotte illustrationer og udvide bogens billedside.

Hvem står bag bogen?

Engagementshåndbogen er et vidensprojekt lavet af Ungdomsbureauet under projektet Mangfoldigt Engagement.

I Mangfoldigt Engagement sætter vi fokus på bredden af engagementsformer og bliver klogere på, hvad der virker – og for hvem. Den viden vil vi dele med dig, der arbejder med unge, og det gør vi her med Engagementshåndbogen. Derudover har Mangfoldigt Engagement også to andre projektben, som vi ikke endnu har præsenteret for dig – men som kan være gavnlige, hvis du kunne tænke dig mere viden om, hvordan vi arbejder.

Først har vi De-serien, som er en bogserie, hvor vi giver ordet til underrepræsenterede unge, så de har en platform, hvor de kan bruge deres stemme. I serien er bl.a. De pengepressede, De Kronisk Syge, De Anbragte, De Hjemløse og De Resterende.

Næst og sidst en projektpulje under Ungdommens Folkemøde kaldet Rumlig. Gennem Rumlig får en mangfoldig gruppe af unge midler og sparring til at skabe kreative projekter på Ungdommens Folkemøde, der er verdens største demokratifestival for unge.

Vil du lære mere?

Vi vil rigtig gerne lære fra os og bringe vores erfaringer så langt ud som muligt. Tøv ikke med at kontakte os, hvis du eller nogen, du kender, vil lære mere. Vi kommer gerne ud og holder workshops med udgangspunkt i vores metoder og værktøjer fra **Engagementshåndbogen**.

ENGAGEMENTSHÅNDBOGEN er skrevet til dig, der arbejder med at engagere unge. Måske er du projektmedarbejder, underviser, oplægsholder eller frivillig i en organisation, der arbejder med unge. Måske er du voksen, eller måske er du selv ung. Uanset hvem du er, får du i bogen inspiration til dit eget arbejde med unge og konkrete redskaber til, hvordan du kan engagere dem på forskellige måder.

Vi præsenterer dig helt konkret for ti læringer, som vi har suppleret med specifikke øvelser, metoder og erfaringer.

9 788797 378922 >